
The AbhijnAnashAkuntalam of KAlidAsa

—
అభిజ్ఞానశాకుంతలమ్
—

Document Information

Text title : abhijnaana shaakuntala

File name : shaakuntala.itx

Category : major_works, kAlidAsa

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Kalidas

Transliterated by : Professor Muneo Tokunaga July 26, 1999

Proofread by : Shrirang Nene snene at lds.com

Latest update : August 28, 2021

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

అభిజ్ఞానశాకుంతలమ్

అథ అభిజ్ఞానశాకుంతలమ్ ।

ప్రథమోఽఙ్కః ।

యా సృష్టిః స్రష్టురాద్యా వహతి విధిహుతం యా హవిర్యా చ హోత్రీ
యే ద్వే కాలం విధత్తః శ్రుతివిషయగుణా యా స్థితా వ్యాప్య విశ్వమ్ ।
యాం ఆహుః సర్వబీజప్రకృతిరితి యయా ప్రాణీనః ప్రాణవన్తః
ప్రత్యక్షాభిః ప్రపన్నస్తనుభిరవతు వస్తాభిరష్టాభిరీశః ॥ ౧ ॥

(నాన్ద్యవై)

సూత్రధారః - (నేపథ్యాభిముఖమవలోక్య)

ఆర్యే యది నేపథ్యవిధానమవసి అమితస్తావదాగమ్యతామ్ ।

(ప్రవిశ్య)

నటీ - ఆర్యపుత్ర ఇయమస్మి ।

సూత్రధారః - ఆర్య అభిరూపభూయిష్ఠా పరిషదియమ్ । అద్య ఖలు

కాలిదాసగ్రథితవస్తునా నవేనాభిజ్ఞానశకుంతలాఖ్యేన

నాటకేనోపస్థాతవ్యమస్మాభిః । తత్ప్రతిపాత్రమాధీయతాం యత్నః ।

నటీ - సువిహితప్రయోగతయాయార్యస్య న కిమపి పరిహాస్యతే ।

సూత్రధారః - ఆర్యే కథయామి తే భూతార్థమ్ ।

ఆ పరితోషాద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానమ్ ।

బలవదపి శిక్షితానామాత్మన్యప్రత్యయం చేతః ॥ ౨ ॥

నటీ - ఆర్య ఏవమేతత్ । అనన్తరకరణీయమూర్య ఆజ్ఞాపయతు ।

సూత్రధారః - కిమన్యదస్యాః పరిషదః శ్రుతిప్రసాదనతః । తదిమమేవ

తావదచిరప్రవృత్తముపభోగక్షమం గ్రీష్మసమయమధికృత్య గీయతామ్ ।

సమ్ప్రతి హి -

సుభగసలిలావగాహః పాటలసంసర్గసురభివనవాతాః ।

ప్రచ్ఛాయసులభనిద్రా దివసాః పరిణామరమణీయాః ॥ ౩ ॥

నటీ - తథా ।

(ఇతి గాయతి)

ఈషదీషచ్చుమ్మిత్థాని భ్రమరైః సుకుమారకేసరశిఖాని ।
అవతంసయన్తి దమమానాః ప్రమదాః శిరీషకుసుమాని ॥ ౪ ॥

సూత్రధారః - ఆర్య సాధు గీతమ్ । అహో

రాగబద్ధచిత్తవృత్తిరాలిఖిత ఇవ సర్వతో రజః ।

తదిదానీం కతమత్ప్రకరణమాశ్రిత్యైనమారాధయామః ।

నటీ - నన్వార్యమిశ్రైః ప్రథమమేవాజ్ఞప్తమభిజ్ఞానశకుంతలం

నామాపూర్వం నాటకం ప్రయోగే అధిక్రీయతామితి ।

సూత్రధారః - ఆర్యే సమ్యగనుబోధితోఽస్మి । అస్మిన్క్షణే విస్మృతం ఖలు
మయా తత్ । కుతః ।

తవాస్మి గీతరాగేణ హరిణా ప్రసభం హృతః ।

ఏష రాజేవ దుష్యన్తః సారణ్ణేణతిరంహసా ॥ ౫ ॥

(ఇతి నిష్క్రాంతౌ)

(ప్రస్తావనా)

(తతః ప్రవిశతి మృగానుసారీ సశరచాపహస్తో రాజా రథేన సూతశ్చ
)

సూతః - (రాజానం మృగం చావలోక్య) ఆయుష్మన్ ।

కృష్ణసారే దదశ్చక్షుస్త్యయి చాధిజ్యకారుకే ।

మృగానుసారిణం సాక్షాత్పశ్యామీవ పినాకినమ్ ॥ ౬ ॥

రాజాః - సూత దూరమమునా సారణ్ణేణ వయమాకృష్టాః । ఆయం

పునరిదానీమపి గ్రీవాభగ్గభిరామం ముహురనుపతతి స్యన్తనే దత్తదృష్టిః

పశ్చార్ధేన ప్రవిష్టః శరపతనభయాద్భూయసా పూర్వకాయమ్ ।

దర్శైర్ణిర్ధావలీఢైః శ్రమవివృతముఖభ్రంశిభిః కీర్ణవర్త్యై

పశ్యోదగ్రప్లుతత్వాద్వియతి బహుతరం స్తోకముర్వామ్యమ్ ప్రయాతి ॥ ౭ ॥

(సవిస్మయమ్)

తదేష కథమనుపతత ఏవ మే ప్రయత్నప్రేక్షణీయః సంవృత్తః ।

సూతః - ఆయుష్మన్ ఉద్ధాతినీ భూమిరితి మయా రశ్మిసంయమనాద్రథస్య

మనీకృతో వేగః । తేన మృగ ఏష విప్రకృష్టాన్తరః సంవృత్తః ।

సమ్ప్రతి సమదేశవర్తినస్తే న దురాసదో భవిష్యతి ।

రాజాః - తేన హి ముచ్యంతామభీషవః ।

సూతః - యదాజ్ఞాపయత్యాయుష్మాన్ ।

(రథవేగం నిరూప్య)

ఆయుష్మన్పశ్య పశ్య ।

ముక్తేషు రశ్మిషు నిరాయతపూర్వకాయా

నిష్కమ్పచామరశిఖా నిభృతోర్ధ్వకర్ణాః ।

ఆత్మోద్ధతైరపి రజోభిరలఙ్ఘనీయా

ధావన్త్యమీ మృగజవాక్షమయేవ రథాః ॥ ౮ ॥

రాజాః - సత్యమ్ । అతీత్య హరితో హరీంశ్చ వర్తన్తే వాజినః । తథా హి ।

యదాలోకే సూక్ష్మం వ్రజతి సహసా తద్విపులతాం

యదర్ధే విభిన్నం భవతి కృతసంధానమివ తత్ ।

ప్రకృత్యా యద్వక్త్రం తదపి సమరేఖం నయనయోర్ను

మే దూరే కిఞ్చిత్క్షణమపి న పార్శ్వే రథజ్జవాత్ ॥ ౯ ॥

సూత పశ్యేనం వ్యాపద్యమానమ్ ।

(ఇతి శరసంధానం నాటయతి)

(నేపథ్యే)

భో భో రాజన్ ఆశ్రమమృగోఽయం న హస్తవ్యో న హస్తవ్యః ।

సూతః - (ఆకర్ణ్యావలోక్య చ)

ఆయుష్మనస్య ఖలు తే బాణపాతవర్తినః కృష్టసారస్యాన్తరే తపస్విన ఉపస్థితాః ।

రాజాః - (ససమ్భ్రమమ్)

తేన హి ప్రగృహ్యంతాం వాజినః ।

సూతః - తథా ।

(ఇతి రథం స్థాపయతి)

(తతః ప్రవిశత్యాత్మనాత్పతీయో వైఖానసః)

వైఖానసః - (హస్తముద్యమ్య)

రాజన్ ఆశ్రమమృగోఽయం న హస్తవ్యో న హస్తవ్యః ।

న ఖలు న ఖలు బాణః సంనిపాత్యోఽయమస్మిన్మృదుని

మృగశరీరే పుష్పరాశావివాగ్నిః ।

క్వ బత హరిణకానాం జీవితం చాతిలోలం క్వ చ

నిశితనిపాతా వజ్రసారాః శరాస్తే || ౧౦||

తత్సాధుకృతసంధానం ప్రతిసంహర సాయకమ్ |

ఆర్తత్రాణాయ వః శస్త్రం న ప్రహర్తుమనాగసి || ౧౧||

రాజాః - ఏష ప్రతిసమ్మృతః |

(ఇతి యథోక్తం కరోతి)

వైఖానసః - సదృశమేతత్ పురువంశప్రదీపస్య భవతః |

జన్మ యస్య పురోర్వంశే యుక్తరూపమిదం తవ |

పుత్రమేవజ్ఞాణోపేతం చక్రవర్తినమాప్నుహి || ౧౨||

ఇతరో - (బాహూ ఉద్యమ్య) సర్వథా చక్రవర్తినం పుత్రమాప్నుహి |

రాజాః - (సప్రణామమ్)

ప్రతిగృహీతం బ్రాహ్మణవచనమ్ |

వైఖానసః - రాజన్ సమిదాహరణాయ ప్రస్థితా వయమ్ | ఏష ఖలు

కణ్వస్య కులపతేరనుమాలినీతీరమాశ్రమో దృశ్యతే | న

చేదన్యకార్యాతిపాతః ప్రవిశ్య ప్రతిగృహ్యతామాతిథేయః సత్కారః | అపి
చ |

రమ్యాస్తప్తోధనానాం ప్రతిహతవిఘ్నాః క్రియాః సమవలోక్య |

జ్ఞాస్యసి కియద్భుజో మే రక్షతి మౌర్వీకిణాఙ్క ఇతి || ౧౩||

రాజాః - అపి సంనిహితోఽత్ర కులపతిః |

వైఖానసః - ఇదానీమేవ దుహితరం శకుంతలామతిథిసత్కారాయ

నియుజ్య దైవం అస్యాః ప్రతికూలం శమయితుం సోమతీర్థం గతః |

రాజాః - భవతు | తామేవ పశ్యామి | సా ఖలు విదితభక్తిం మాం

మహర్షేః కరిష్యతి |

వైఖానసః - సాధయామస్తావత్ |

(ఇతి సశిష్యో నిష్కాంతః)

రాజాః - సూత చోదయాశ్వాన్ పుణ్యాశ్రమదర్శనేన తావదాత్మానం

పునీమహే |

సూతః - యదాజ్ఞాపయత్యాయుష్మన్ |

(ఇతి భూయో రథవేగం నిరూపయతి)

రాజాః - (సమన్తాదవలోక్య)

సూత అకథితోఽపి జ్ఞాయత ఏవ యథాయమాశ్రమాభోగస్తపోవన్యేతి |

సూతః - కథమివ ।

రాజాః - కిం న పశ్యతి భవాన్ । ఇహ హి

నీవారాః శుకగర్భకోటరముఖభ్రష్టాస్తరూణామధః

ప్రస్నిగ్ధాః క్వచిదిజ్ఞుదీఫలభిదః సూచ్యంత ఏవోపలాః ।

విశ్వాసోపగమాదభిన్నగతయః శబ్దం సహన్తే

మృగాస్తోయాధారపథాశ్చ వల్కలశిఖానిష్యన్దరేఖాఙ్కితాః ॥ ౧౪ ॥

<కుల్యమోభిః పవనచపలైః శాఖినో ధౌతమూలా

<భిన్నో రాగః కిసలయరుచామాజ్యధూమోద్గమేన ।

<ఏతే చార్వాగుపవనభువి చ్చిన్నదర్భాస్కూరాయాం

<నష్టాంశకా హరిణశిశవో మన్దమన్దం చరన్తి ।

సూతః - సర్వముపపన్నమ్ ।

రాజాః - (స్తోకమన్తరం గత్వా)

తపోవననివాసినామపరోధో మా భూత్ । ఏతావత్కేవ రథం స్థాపయ

యావదవతరామి ।

సూతః - ధృతాః ప్రగ్రహాః । అవతరత్వాయుష్మాన్ ।

రాజాః - (అవతీర్య)

సూత విసితవేషేణ ప్రవేష్టవ్యాని తపోవనాని నామ । ఇదం

తావద్ధృహ్యతామ్ ।

(ఇతి సూతస్యాభరణాని ధనుశ్చోపనీయార్పయతి)

సూత యావదాశ్రమవాసినః ప్రత్యవేక్ష్యాహముపావర్తే

తావదార్ద్రపృష్ఠాః క్రియంతాం వాజినః ।

సూతః - తథా ।

(ఇతి నిష్కాన్తః)

రాజాః - (పరిక్రమ్యావలోక్య చ)

ఇదమాశ్రమద్వారమ్ । యావత్ప్రవిశామి ।

(ప్రవిశ్య । నిమిత్తం సూచయన్)

శాన్తిమిదమాశ్రమపదం స్ఫురతి చ బాహుః కుతః ఫలమిహస్య ।

అథవా భవితవ్యానాం ద్వారాణి భవన్తి సర్వత్ర ॥ ౧౫ ॥

(నేపథ్యే)

ఇత ఇతః సఖ్యైః ।

రాజాః - (కర్ణం దత్త్వా)

అయే దక్షిణేన వృక్షవాటికామాలాప ఇవ శ్రూయతే | యావదత్ర గచ్ఛామి |

(పరిక్రమ్యావలోక్య చ)

అయే ఏతాస్తపస్వికన్యకాః స్వప్రమాణానురూపైః సేచనఘటైర్బాలపాదపేభ్యః
పయో దాతుఇత ఏవాభివర్తన్తే |

(నిపుణం నిరూప్య)

అహో మధురమాసాం దర్శనమ్ |

శుద్ధాస్తదుర్లభమిదం వపురాశ్రమవాసినో యదీ జనస్య |

దూరీకృతాః ఖలు గుణైరుద్యానలతా వనలతాభిః || ౧౬ ||

యావదిమాం ఛాయామాశ్రిత్య ప్రతిపాలయామి |

(ఇతి విలోకయన్ స్థితః)

(తతః ప్రవిశ్యతి యథోక్తవ్యాపారా సహ సఖీభ్యాం శకుంతల)

శకుంతలా - ఇత ఇతః సఖ్యో |

అనసూయా - హలా శకుంతలే త్వత్తోఽపి తాతకాశ్యపస్యాశ్రమవృక్షకాః

ప్రియతరా ఇతి తర్కయామి | యేన నవమాలికాకుసుమవేలవాపి

త్వమేతేషామాలవాలపూరణే నియుక్తా |

శకుంతలా - న కేవలం తాతనియోగ ఏవ | అస్తి మే సోదరస్నేహోఽప్యేతేషు |

(ఇతి వృక్షనేచనం రూపయతి)

రాజాః - కథమయం సా కణ్వదుహితా | అసాధుదర్శ్యో ఖలు

తత్రభవాన్కాశ్యపో య ఇమామాశ్రమధర్మే నియుక్తే |

ఇదం కిలావ్యాజమనోహరం వపుస్తపఃక్షమం సాధయితుం య ఇచ్ఛతి |

ధ్రువం స నీలోత్పలపత్రధారయా శమీలతాం ఛేతుమృషిర్వ్యవస్యతి ||

౧౭ ||

భవతు | పాదపాస్తర్జిత ఏవ విశ్రబ్ధం తావదేనాం పశ్యామి |

(ఇతి తథా కరోతి)

శకుంతలా - సఖి అనసూయే అతిపినద్ధేన వల్కలేన ప్రియంవదయా

నియన్త్రితాఽస్మి | శిథిలయ తావదేతత్ |

అనసూయా - తథా |

(ఇతి శిథిలయతి)

ప్రియంవదా - (సహాసమ్)

అత్ర పయోధరవిస్తారయితృ ఆత్మనో యౌవనం ఉపాలభస్వ | మాం కిం

ఉపాలభనే |

రాజాః - కామమననురూపమస్య వపుషో వల్కలం న
 పునరలంకారశ్రియం న పుష్యతి | కుతః |
 సరసిజమనువిధం శైవలేనాపి రమ్యం
 మలినమపి హిమాంశోర్లక్ష్మ లక్ష్మీం తనోతి |
 ఇయమధికమనోజ్ఞా వల్కలేనాపి తస్య
 కిమివ హి మధురాణాం మణ్డనం నాకృతీనామ్ || ౧౮ ||

శకుంతలా - (అగ్రతోఽవలోక్య)
 ఏష వాతీరితపల్లవాఙ్గులీభిస్త్యరయతీవ మాం కేసరవృక్షకః |
 యావదేనం సమ్భావయామి |

(ఇతి పరిక్రామతి)

ప్రియంవదా - హాలా శకుంతలే అత్రైవ తావన్ముహూర్తం తిష్ఠ
 యావత్స్వయోపగతయా లతాసనాథ ఇవాయం కేసరవృక్షకః ప్రతిభాతి |

శకుంతలా - అతః ఖలు ప్రియంవదాసి త్వమ్ |

రాజాః - ప్రియమపి తథ్యమాహ శకుంతలాం ప్రియంవదా | అస్యాః ఖలు

అధరః కిసలయరాగః కోమలవిటపానుకారిణౌ బాహూ |

కుసుమమివ లోభనీయం యౌవనమజ్ఞేషు సంనద్ధమ్ || ౧౯ ||

అనసూయా - హాలా శకుంతలే ఇయం స్వయంవ్యరవధూః సహకారస్య త్వయా
 కృతనామధేయా వనజ్యోత్స్నేతి నవమాలికా |

ఏనాం విస్మృతాఽసి |

శకుంతలా - తదాత్మానమపి విస్మరిష్యామి |

(లతాముపేత్యావలోక్య చ)

హాలా రమణీయే ఖలు కాల ఏతస్య లతాపాదపమిథునస్య వ్యతికరః

సంవృత్తః | నవకుసుమయౌవనా వనజ్యోత్స్నా స్నిగ్ధపల్లవతయోపభోగక్షమః

సహకారః |

(ఇతి పశ్యన్తీ తిష్ఠతి)

ప్రియంవదా - అనసూయే జానాసి కిం శకుంతలా వనజ్యోత్స్నామతిమాత్రం
 పశ్యతీతి |

అనసూయా - న ఖలు విభావయామి | కథయ |

ప్రియంవదా - యథా వనజ్యోత్స్నానురూపేణ పాదపేన సంగతా అపి

నామైవమహమప్యాత్మనోనురూపం వరం లభేయేతి |

శకుంతలా - ఏష నూనం తవాత్మగతో మనోరథః |

(ఇతి కలశమావర్జయతి)

రాజాః - అపి నామ కులపతేరియమనవర్ణక్షేత్రసమ్భవా స్యాత్ | అథవా
కృతం సందేహేన |

అసంశయం క్షత్రపరిగ్రహక్షమా యదార్యమస్యామభిలాషి మే మనః |
సతాం హి సందేహపదేషు వస్తుషు ప్రమాణమన్తఃకరణ ప్రవృత్తయః || ౨౦ ||

తథాపి తత్త్వత ఏనాముపలస్యే |

శకుంతలా - (ససమ్భ్రమమ్)

అమ్మో | సలినేకసమ్భ్రమోద్గతో నవమాలికాముఙ్ఘత్వా వదనం మే
మధుకరోభివర్తతే |

(ఇతి భ్రమరబాధాం రూపయతి)

రాజాః - (సస్పృహమ్)

చలపాణ్ణం దృష్టిం స్పృశసి బహుశో వేపథుమతీం
రహస్యాఖ్యాయావ స్వనసి మృదు కర్ణాన్తికచరః |
కరో వ్యాధున్వత్యాః పిబసి రతిసర్వస్వమధరమ్
వయం తత్త్వాన్వేషాన్మధుకర హతాస్తవః ఖలు కృతీ || ౨౧ ||

శకుంతలా - న ఏష ధృష్టో విరమతి | అన్యతో గమిష్యామి |
కథమితోఽప్యాగచ్ఛతి | హలా పరిత్రాయేథాం మామనేన దుర్విసీతేన
మధుకరేణాభిఘాయమానామ్ |

ఉభే - (సస్మితమ్) కే ఆవాం పరిత్రాతుమ్ | దుష్కంతమాక్రంద |

రాజరక్షితవ్యాని తపోవనాని నామ |

రాజాః - అవసరోఽయమాత్మానం ప్రకాశయితుమ్ | న భేతవ్యం న
భేతవ్యమ్ - |

(ఇత్యర్థోక్తే స్వగతమ్)

రాజభావస్వభిజ్ఞాతో భవేత్ | భవతు ఏవం తావదభిధాన్యే |

శకుంతలా - (పదాన్తరే స్థిత్యా | సదృష్టిక్షేపమ్)

కథమితోఽపి మామనుసరతి |

రాజాః - (సత్వరముపసృత్య)

ఆః

కః పౌరవే వసుమతీం శాసతి శాసితరి దుర్విసీతానామ్

అయమాచరత్యవినయం ముగ్ధాసు తపస్వికన్యాసు || ౨౨ ||

(సర్వా రాజానం దృష్టా కించిదివ సమ్భ్రాంతాః)

అనసూయా - ఆర్య న ఖలు కిమప్యత్యాహితమ్ | ఇయం నౌ ప్రియసఖీ
మధుకరేణాభిభూయమానా కాతరీభూతా |

(ఇతి శకుంతలాం దర్శయతి)

రాజాః - (శకుంతలాభిముఖో భూత్వా)

అపి తపో వర్ధతే |

(శకుంతలా సాధ్వసాదవచనా తిష్ఠతి)

అనసూయా - ఇదాసీమతిథివిశేషలాభేన | హలా శకుంతలే
గచ్ఛేటజమ్ | ఫలమిశ్రమర్హముపహర | ఇదం పాదోదకం భవిష్యతి |

రాజాః - భవతీనాం సూన్యతయైవ గిరాకృతమాతిథ్యమ్ |

ప్రియంవదా - తేన హ్యస్యాం ప్రభాయశీతలాయాం సప్తపర్ణవేదికాయాం
ముహూర్తముపవిశ్య పరిశ్రమవినోదం కరోత్వార్యః |

రాజాః - నూనం యూయమప్యనేన కర్మణా పరిశ్రాంతాః |

అనసూయా - హలా శకుంతలే ఉచితం నః పర్యుపాసనమతిథీనామ్ |

అత్రోపవిశామః |

(ఇతి సర్వా ఉపవిశన్తి)

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

కిం ను ఖల్విమం ప్రేక్ష్య తపోవనవిరోధినో వికారస్య గమసీయాస్మి
సంవృతా |

రాజాః - (సర్వా విలోక్య)

అహో సమవయోరూపరమణీయం భవతీనాం సౌహార్దమ్ |

ప్రియంవదా - (జనాన్తికమ్)

అనసూయే కో ను ఖల్వేష చతురగమ్భిరాకృతిర్మధురం

ప్రియమాలపస్పృభావవానివ లక్ష్యతే |

అనసూయా - సఖి మమాప్యస్తి కౌతూహలమ్ | పృచ్ఛామి తావదేనమ్ |

(ప్రకాశమ్)

ఆర్యస్య మధురాలాపజనితో విశ్రమ్భో మాం మస్త్రయతే కతమ ఆర్యేణ
రాజ్జీవంశోఽలంక్రియతే కతమో వా విరహపర్యుత్సుకజనః కుతో దేశః
కిన్చిత్తం వా సుకుమారతరోఽపి తపోవనగమనపరిశ్రమస్యాత్పా
పదముపనీతః |

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

హృదయ మోత్తామ్యః | ఏషా త్వయా చిన్తితాన్యనసూయా మస్త్రయతే |

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

కథమిదానీం ఆత్మానం నివేదయామి కథం వాత్మాపహారం కరోమి । భవతు ।
ఏవం తావదేనాం వక్ష్యే ।

(ప్రకాశమ్)

భవతి యః పౌరవేణ రాజ్ఞా ధర్మాధికారే నియుక్తః
సోహమవిఘ్నక్రియాపలమ్భాయ ధర్మారణ్యమిదం ఆయాతః ।

(శకుంతలా శృంఙ్ఖారలజ్ఞాం రూపయతి)

అనసూయా - (ఉభయోరాకారం విదిత్వా । జనాన్తికమ్)

హలా శకున్తలే యద్యత్త్రాద్య తాతః సంనిహితో భవేత్ ।

శకుంతలా - తతః కిం భవేత్ ।

సఖ్యై - ఇమం జీవితసర్వస్వేనాప్యతిథివిశేషం కృతార్థం

కరిష్యతి ।

శకుంతలా - యువామపేతమ్ । కిమపి హృదయే కృత్వా మత్రయేథే । న

యువయోర్వచనం శ్రోష్యామి ।

రాజాః - వయమపి తావద్భవత్యోః సఖీగతం కిమపి పృచ్ఛామః ।

సఖ్యై - ఆర్య అనుగ్రహ ఇవేయమభ్యర్థనా ।

రాజాః - భగవాన్కాశ్యపః శాశ్వతే బ్రహ్మణి స్థిత ఇతి ప్రకాశః ।

ఇయం చ వః సఖీ తదాత్మజేతి కథమేతత్ ।

అనసూయా - శృణోత్వార్యః । అస్తి కోఽపి కౌశిక ఇతి గోత్రనామధేయో
మహాప్రభావో రాజర్షిః ।

రాజాః - అస్తి । శ్రూయతే ।

అనసూయా - తమావయోః ప్రియసఖ్యాః ప్రభవమవగచ్ఛ । ఉజ్జితాయాః

శరీరసంవర్ధనాదిభిస్తాతకాశ్యపోఽస్యాః పితా ।

రాజాః - ఉజ్జితశబ్దేన జనితం మే కౌతూహలమ్ ।

ఆమూలాహ్లాత్పుతుమిచ్ఛామి ।

అనసూయా - శృణోత్వ ఆర్యః । గౌతమీతీరే పురా కిల తస్య

రాజర్షీరుగ్రే తపసి వర్తమానస్య కిమపి జాతశక్యైర్దేవైర్మేనకా

నామాప్సరాః ప్రేషితా నియమవిఘ్నకారిణీ ।

రాజాః - అన్యైతదన్యసమాధిభీరుత్వం దేవానామ్ ।

అనసూయా - తతో వసంతోదారసమయే తస్యా ఉన్మాదయిత్వ రూపం ప్రేక్ష్య -

(ఇత్యర్థోక్తే లజ్జయా విరమతి)

రాజాః - పరస్తాజ్ఞాయత ఏవ । సర్వథాప్సరఃసమ్భవైషా ।

అనసూయా - అథ కిమ్ ।

రాజాః - ఉపపద్యతే ।

మానుషీషు కథం వా స్యాదస్య రూపస్య సమ్భవః ।

న ప్రభాతరలం జ్యోతిరుదేతి వసుధాతలాత్ ॥ ౨౩॥

(శకుంతలాఽధోముఖీ తిష్ఠతి)

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

లభ్యావకాశో మే మనోరథః । కిం తు సఖ్యా పరిహాసోదాహృతాం

వరప్రార్థనాం శ్రుత్వా ధృతద్వైధీభావకాతరం మే మనః ।

ప్రియంవదా - (సస్మితం శకుంతలాం విలోక్య నాయకాభిముఖీ భూత్వా)

పునరపి వక్తుకామ ఇవార్యః ।

(శకుంతలా సఖీమంజుల్యా తర్లయతి)

రాజాః - సమ్యగుపలక్షితం భవత్యా । అస్తి నః

సచ్చరితశ్రవణలోభాదన్యదపి ప్రప్లవ్యమ్ ।

ప్రియంవదా - అలం విచార్య । అనియన్త్రణానుయోగస్తపస్విజనో నామ ।

రాజాః - ఇతి సఖీం తే జ్ఞాతుమిచ్ఛామి ।

వైఖానసం కిమనయా వ్రతమాప్రదానాద్ -

వ్యాపారరోధి మదనస్య నిషేవితవ్యమ్ ।

ఆత్యన్తమాత్మసదృశేక్షణవల్లభాభిరాహా

నివత్స్యతి సమం హరిణాఙ్గాభి ॥ ౨౪॥

ప్రియంవదా - ఆర్య ధర్మచరణేఽపి పరవశోఽయం జనః । గురోః

పునరస్యా అనురూపవరప్రదానే సంకల్పః ।

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

న దురవాపేయం ఖలు ప్రార్థనా ।

భవ హృదయ సాభిలాషం సమ్ప్రతి సందేహనిర్ణయో జాతః ।

ఆశక్యనే యదగ్నిం తదిదం స్పర్శక్షమం రత్నమ్ ॥ ౨౫॥

శకుంతలా - (సరోషమివ)

అనసూయే గమిష్యామ్యహమ్ ।

అనసూయా - కిన్నిమిత్తమ్ ।

శకుంతలా - ఇమామసమ్పద్ధప్రలాపిసిం ప్రియంవదాం ఆర్యాయై గౌతమ్యై

నివేదయిష్యామి ।

అనసూయా - సఖి న యుక్తమకృతసత్కారమతిథివిశేషం విస్మయ్య
స్వఛందో గమనమ్ ।

(శకుంతలా న కించిదుక్త్యా ప్రస్థితైవ)

రాజాః - (గ్రహీతుమిచ్ఛన్నిగృహ్యతామనమ్ । ఆత్మగతమ్)

అహో చేష్టాప్రతిరూపికా కామిజనమనోవృత్తిః । అహం హి
అనుయాస్యన్మునితనయాం సహసా వినయేన వారితప్తసరః ।
స్థానాదనవచ్చలన్నపి గత్వేవ పునః ప్రతినివృత్తః ॥ ౨౬ ॥

ప్రియంవదా - (శకుంతలాం నిరుధ్య)

హలా న తే యుక్తం గన్తుమ్ ।

శకుంతలా - (సభ్రూభజ్జమ్)

కిన్నిమిత్తమ్ ।

ప్రియంవదా - వృక్షనేచనే ద్వే ధారయసి మే । ఏహి తావత్ । ఆత్మానం
మోచయిత్వా తతో గమిష్యసి ।

(ఇతి బలాదేనాం నివర్తయతి)

రాజాః - భద్రే వృక్షనేచనాదేవ పరిశ్రాంతామత్రభవతీం లక్షయే ।

తథా హ్యస్యాః

సస్తాంసావతిమాత్రలోహితతతౌ బాహూ ఘటోత్క్షేపణాదద్యపి స్తనవేపథుం
జనయతి శ్వాసః ప్రమాణాధికః ।

బద్ధం కర్ణశిరీషరోధి వదనే ధర్మామ్భసాం జాలకం

బన్ధే స్రంసిని చైకహస్తయమితాః పర్యాకులా మూర్ధజాః ॥ ౨౭ ॥

తదహమేనాన్నుణాం కరోమి ।

(ఇత్యజ్జులీయం దాతుమిచ్ఛతి)

(ఉభే నామముద్రాక్షరాణ్యనువాచ్య పరస్పరమవలోకయతః)

రాజాః - అలమస్మానన్యథా సమాభివ్య । రాజ్ఞః పరిగ్రహోయమితి

రాజపురుష మామవగచ్ఛత ।

ప్రియంవదా - తేన హి నార్హత్యజ్జులీయకమజ్జులీవియోగమ్ । ఆర్యస్య
వచనేనాన్యణేదానీమేషా ।

(కిచ్ఛేద్విహస్య)

హలా శకుంతలే మోచితాస్యనుకమ్పినార్యేణ । అథవా మహారాజేన ।

గచ్ఛేదానీమ్ ।

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

యద్యాత్మనః ప్రభవిష్యామి ।

(ప్రకాశమ్)

కా త్వం విస్తప్తవ్యస్య రోద్ధవ్యస్య వా ।

రాజాః - (శకుంతలాం వితోక్య । ఆత్మగతమ్)

కిం ను ఖలు యథా వయమస్యామేవమియమప్యస్మాన్ప్రతి స్యాత్ । అథవాలభావకాశా మే ప్రార్థనా । కుతః ।

వాచం న మిశ్రయతి యద్యపి మద్యచోభిః

కర్ణం దదాత్యభిముఖం మయి భాషమాణే ।

కామం న తిష్ఠతి మదాననసమ్ముఖీనా

భూయిష్ఠమన్యవిషయా న తు దృష్టిరస్యాః ॥ ౨౮ ॥

(నేపథ్య)

భో భోస్తవస్వినః సన్నిహితాస్తపోవనసత్త్వరణాయై భవత । ప్రత్యాసన్నః

కిల మృగయావిహారీ పార్థివో దుష్కన్తః ।

తురగఖురవాతస్తథా హి రేణుర్విటపవిషక్తజలార్ధ్రవల్కలేషు ।

పతతి పరిణతారుణప్రకాశః శలభసమూహ ఇవాశ్రమద్రుమేషు ॥ ౨౯ ॥

అపి చ ।

తీవ్రాఘాతప్రతిహతతరుస్కున్దలగ్నైకదన్తః

పాదాకృష్టవ్రతతివలయాసక్తసంజాతపాశః ।

మూర్తో విఘ్నస్తపస ఇవ నో భిన్నసారక్రయాథో

ధర్మారణ్యం ప్రవిశతి గజః స్యన్దనాలోకభీతః ॥ ౩౦ ॥

(సర్వాః కర్ణం దత్త్వా కించిదివ సమ్భ్రాంతాః)

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

అహో ధిక్ పౌరా ఆస్మదన్వేషిణస్తపోవనుపరున్దన్తి । భవతు ।

ప్రతిగమిష్యామస్తావత్ ।

సఖ్యై - ఆర్య అనేనారణ్యకవృత్తాన్వేన పర్యాకులాః స్యుః । అనుజానీహి

న ఉటజగమనాయ ।

రాజాః - (ససమ్భ్రమమ్)

గచ్ఛన్తు భవత్స్యః । వయమప్యాశ్రమపీడా యథా న భవతి తథా

ప్రయతిష్యామహే ।

(సర్వే ఉత్తిష్ఠన్తి)

సఖ్యో - ఆర్య అసమ్భావితాతిథిసత్కారం భూయోఽపి ప్రేక్షణనిమిత్తం
లజ్జామహే ఆర్యం విజ్ఞాపయితుమ్ |

రాజాః - మా మైవమ్ | దర్శనేనైవ భవతీనాం పురస్కృతోఽస్మి |
శకుంతలా - అనసూయే అభినవకుశసూచ్యా పరిక్షతం మే చరణం
కురబకశాఖాపరిలగ్నం చ వల్కలమ్ | తావత్పరిపాలయత మాం
యావదేతన్నోచయామి |

(శకుంతలా రాజానమవలోకయన్తి సవ్యాజం విలమబ్ధ్య సహ సఖీభ్యాం
నిష్కాన్తా)

రాజాః - మన్దోత్సుక్యోఽస్మి నగరగమనం ప్రతి |
యావదనుయాత్రికాన్సమేత్య నాతిదూరే తపోవనస్య నివేశయేయమ్ | న ఖలు
శక్నోమి శకుంతలావ్యాపారాదాత్మానం నివర్తయితుమ్ | మమ హి
గచ్ఛతి పురః శరీరం ధావతి పశ్చాదసంస్తుతం చేతః |
చీనాంశుకమివ కేతోః ప్రతివాతం నీయమానస్య || ౩౦ ||

(ఇతి నిష్కాన్తాః సర్వే)

(ఇతి ప్రథమోఽఙ్కః |)

ద్వితీయోఽఙ్కః |

(తతః ప్రవిశతి విషణ్ణో విదూషకః)

విదూషకః - (నిఃశ్వస్య)

భో దిష్టమ్ | ఏతస్య మృగయాశీలస్య రాజ్ఞో వయస్యభావేన నిర్విణ్ణోఽస్మి
| ఆయమ్ మృగోఽయం వహారోఽయం శార్దూల ఇతి మధ్యాహ్నోఽపి
గ్రీష్మవిరలపాదపఛాయాసు వనరాజిష్వాహిణ్ణయతే అటవీతోఽటవీ |
పత్రసంకరకషాయాణి కదుష్టాని గిరినదీజలాని పీయన్తే | ఆనియతవేలం
శూల్యమాంసభూయిష్ట ఆహారో భుజ్యతే | తురగానుధావనకణ్ణితసంధే
రాత్రావపి నికామం శయితవ్యం నాస్తి | తతో మహాత్సేవ ప్రత్యూషే
దాస్యాఃపుత్రైః శకునిలుబ్ధకైర్వనగ్రహణకోలాహలేన ప్రతిబోధితోఽస్మి |
ఇయతేదానిమపి పీడా న నిష్కామతి | తతో గణ్ణస్యోపరి పిణ్ణకః
సంవృత్తః | హ్యః కిలాస్మాస్యవహినేషు తత్ర భవతో
మృగానుసారేణాశ్రమపదం ప్రవిష్టస్య తాపసకన్యకా శకుంతలా
మమాధన్యతయా దర్శితా | సామ్ప్రతం నగరగమనాయ మనః కథమపి న
కరోతి | అద్యాపి తస్య తామేవ చింతయతోఽక్ష్ణీః ప్రభాతమాసీత్ | కా గతిః

| యావత్తం కృతాచారపరిక్రమం పశ్యామి |

(ఇతి పరిక్రమ్యావలోక్య చ)

ఏష బాణాసనహస్తాభిర్యవనీభిర్వనపుష్పమాలాధారిణీభిః పరివృత
ఇత ఏవాగఛతి ప్రియవయస్యః | భవతు | అన్లభన్లవికల ఇవ భూత్వా
స్థాస్యామి | యద్ద్యేవమపి నామ విశ్రమం లభేయ |

(ఇతి దణ్ణకాష్టమవలమ్యు స్థితః)

(తతః ప్రవిశతి యథానిర్దిష్టపరివారో రాజా)

రాజాః -

కామం ప్రియా న సులభా మనస్తు తద్భావదర్శనాశ్వాసి |
అకృతార్థేఽపి మనసిజే రతిముభయప్రార్థనా కురుతే || ౧ ||

(స్మితం కృత్వా)

ఏవమాత్మాభిప్రాయసమ్భావితేష్టజనచిత్తవృత్తిః ప్రార్థయితా విడమ్య్భ్యతే
|

స్నిగ్ధం వీక్షితమన్యతోఽపి నయనే యత్ప్రేరయన్త్యా తయా
యాతం యచ్చ నితమ్పయోర్గురుతయా మన్దం విలాసాదివ |
మా గా ఇత్యుపరుద్ధయా యదపి సా సాసూయముక్తా సఖీ
సర్వం తక్కిల మత్సేరాయణమహో కామీ స్వతాం పశ్యతి || ౨ ||

విదూషకః - (తథాస్థిత ఏవ)

భో వయస్య న మే హస్తపాదం ప్రసరతి తద్వాఙ్మాత్రేణ జాపయిష్యామి |
జయతు జయతు భవాన్ |

రాజాః - కుతోఽయం గాత్రోపఘాతః |

విదూషకః - కుతః కిల స్వయమష్యాకులీకృత్యాశ్రుకారణం పృచ్ఛసి
|

రాజాః - న ఖల్వావగచ్ఛామి |

విదూషకః - భో వయస్య యద్ద్యేతసః కుబ్జలీలాం విడమ్బయతి తక్కిమాత్మనః
ప్రభావేణ నను నదీవేగస్య |

రాజాః - నదీవేగస్తత్ర కారణమ్ |

విదూషకః - మమాపి భవాన్ |

రాజాః - కథమివ |

విదూషకః - ఏవం రాజకార్యాణ్యుజ్జ్వితైతాదృశ ఆకులప్రదేశే
వనచరవృత్తినా త్వయా భవితవ్యమ్ | యత్సత్యం ప్రత్యహం

శ్వాపదసముత్సారణైః సంక్షోభితసంధిబద్ధానాం మమ

గాత్రాణామనీశోఽస్మి సంవృత్తః | తత్ప్రసీద మే | ఏకాహమపి

తావద్విశ్రమ్యతామ్ |

రాజాః - (స్వగతమ్)

అయం చైవమాహ | మమాపి కాశ్యపసుతామనుస్మృత్య మృగయావిక్లవం చేతః |

కుతః |

న నమయితుమధిజ్యమస్మి శక్తో ధనురిదమాహితసాయకం మృగేషు |

సహవసతిమపేత్య యైః ప్రియాయాః కృత ఇవ ముగ్ధవిలోకితోపదేశః || 3 ||

విదుషకః - (రాజ్ఞో ముఖం విలోక్య)

అత్రభవాస్మిమపి హృదయే కృత్వా మన్తయతే | అరణ్యే మయా రుదితమాసీత్ |

రాజాః - (సస్మితమ్)

కిమన్యత్ | అనతిక్రమణీయం మే సుహృద్వాక్యమితి స్థితోఽస్మి |

విదుషకః - చిరం జీవ |

(ఇతి గన్తుమిభతి)

రాజాః - వయస్య తిష్ఠ | సావశేషం మే వచః |

విదుషకః - ఆజ్ఞాపయతు భవాన్ |

రాజాః - విశ్రావేన భవతా మమాప్యేకస్మిన్ననాయాసే కర్మణి సహాయేన

భవితవ్యమ్ |

విదుషకః - కిం మోదకఖాదికాయామ్ | తేన హ్యాయం సుగృహీతః క్షణః |

రాజాః - యత్ర వక్ష్యామి | కః కోఽత్ర భోః |

(ప్రవిశ్య)

దౌవారికః - (ప్రణమ్య)

ఆజ్ఞాపయతు భర్తా |

రాజాః - రైవతక సేనాపతిస్తావదాహూయతామ్ |

దౌవారికః - తథా |

(ఇతి నిష్క్రమ్య సేనాపతినా సహ పునః ప్రవిశ్య)

ఏష ఆజ్ఞావచనోత్కణ్ఠో భర్తేతోదత్తదృష్టిరేవ తిష్ఠతి |

ఉపసర్పత్వార్ఘ్యః |

సేనాపతి - (రాజానమవలోక్య)

దృష్టదోషాపి స్వామిని మృగయా కేవలం గుణ ఏవ సంవృత్తా | తథా హి

దేవః

అనవరతధనుర్జ్యాస్ఫాలనకూరపూర్వ
 రవికిరణసహిష్ణు స్వేదలేశైరభిన్నమ్ |
 అపచితమపి గాత్రం వ్యాయతత్వాదలక్ష్యం
 గిరిచర ఇవ నాగః ప్రాణసారం బిభర్తి || ౪ ||

(ఉపేత్య)

జయతు జయతు స్వామీ | గృహీతశ్వాపదమరణ్యమ్ | కిమన్యత్రావస్థీయతే |

రాజాః - మన్దోత్సాహః కృతోఽస్మి మృగయాపవాదినా మాధవ్యేన |

సేనాపతి - (జనాన్తికమ్)

సఖే స్థిరప్రతిబన్ధో భవ | అహం

తావత్స్వామినశ్చిత్తవృత్తిమనువర్తిష్యే |

(ప్రకాశమ్)

ప్రలపత్యేష వైధేయః | నను ప్రభురేవ నిదర్శనమ్ |

మేదశ్చేదకృశోదరం లఘు భవత్యుత్థానయోగ్యం వపుః

సత్త్వానామపి లక్ష్యతే వికృతిమచ్చిత్తం భయక్రోధయోః |

ఉత్కర్షః స చ ధన్వినాం యదిషవః సిద్ధ్యన్తి లక్ష్యే చతే

మిథ్యైవ వ్యసనం వదన్తి మృగయామీదృగ్విన్ోదః కుతః || ౫ ||

విదుషకః - అపేహి రే ఉత్సాహహేతుక | అత్రభవాన్పుకృతిమాపన్నః | త్వం

తావదటవీతోఽటవీమాహిణ్ణమానో నరనాసికాలోలుపస్య జిర్ణరీస్య కస్యాపి

ముఖే పతిష్యసి |

రాజాః - భద్ర సేనాపతే ఆశ్రమసంనికృష్టే స్థితాః స్మః | అతస్తే

వచో నాభినన్దామి | అద్య తావత్ |

గాహంతాం మహిషా నిపానసలిలం శ్చృజ్జైర్ముహుస్తాడితమ్

ఛాయాబద్ధకదమ్బకం మృగకులం రోమన్థమభ్యస్యతు |

విశ్రబ్ధం క్రియతాం వరాహతతిభిర్ముస్తాక్షతిః పల్వతే

విశ్రామం లభతామిదం చ శిథితలజ్యాబన్ధమస్మద్ధనుః || ౬ ||

సేనాపతి - యత్ప్రౌభవిష్టవే రోచతే |

రాజాః - తేన హి నివర్తయ పూర్వగతాన్వనగ్రాహిణః | యథా న మే

సైనికాస్తపోవనముపరున్దన్తి తథా నిషేధవ్యాః | పశ్య |

శమప్రధానేషు తపోధనేషు గూఢం హి దాహాత్మకమస్తి తేజః |

స్పర్శానుకూలా ఇవ సూర్యకాన్తాస్తదన్యతేజోఽభిభవాద్వమన్తి || ౭ ||

సేనాపతి - యదాజ్ఞాపయతి స్వామీ ।

విదుషకః - ధ్వంసతాం తే ఉత్సాహవృత్తాంతః ।

(నిష్కాంతః సేనాపతిః)

రాజాః - (పరిజనం విలోక్య)

అపసయన్తు భవతో మృగయావేశమ్ । రైవతక త్వమపి స్వం నియోగమశూన్యం
కురు ।

పరిజన - యద్దేవ ఆజ్ఞాపయతి ।

(ఇతి నిష్కాంతః)

విదుషకః - కృతం భవతా నిర్మక్షికమ్ ।

సామృతమేతస్మిన్నాదపచాయావిరచితవితానసనాథే శిలాతలే నిషీదతు

భవాన్యావదహమపి సుఖాసీనో భవామి ।

రాజాః - గచ్ఛాగ్రతః ।

విదుషకః - ఏతు భవాన్ ।

(ఇత్యుభౌ పరికమ్యాపవిష్టౌ)

రాజాః - మాధవ్య అనవాప్తచక్షుఃఫలోఽసి । యేన త్వయా దర్శనీయం న
దృష్టమ్ ।

విదుషకః - నను భవానగ్రతో మే వర్తతే ।

రాజాః - సర్వః కాన్తమాత్మీయం పశ్యతి । అహం తు తాం

ఏవాశ్రమలలామభూతాం శకుంతలామధికృత్య బ్రవీమి ।

విదుషకః - (స్వగతమ్) భవతు । అస్యావసరం న దాస్యే ।

(ప్రకాశమ్)

భో వయస్య తే తాపసకన్యకాభ్యర్థనీయా దృశ్యతే ।

రాజాః - సఖే న పరిహార్యే వస్తుని పౌరవాణాం మనః ప్రవర్తతే ।

సురయువతినమ్భవం కిల మునేరపత్యం తదుజ్ఞితాధిగతమ్ ।

అర్కస్యాపరి శిథిలం చ్యుతమివ నవమాలికాకుసుమమ్ ॥ ౮ ॥

విదుషకః - (విహస్య)

యథా కస్యాపి పిణ్డఖర్జురైరుద్వేజితస్య తిణ్డ్యాం

(తిన్దిణ్యాం)

అభిలాషో భవేత్తథా స్త్రీరత్నపరిభోగిణః భవత ఇయమభ్యర్థనా ।

రాజాః - న తావదేనాం పశ్యాసి యేనైవమవాదీః ।

విదుషకః - తథ్థలు రమణీయం యద్భవతోఽపి విస్మయముత్పాదయతి ।

రాజాః - వయస్య కిం బహునా ।

చిత్రే నివేశ్య పరికల్పితసత్త్వయోగా

రూపోచ్చయేన మనసా విధినా కృతా ను ।

స్త్రీరత్నస్పృష్టిరపరా ప్రతిభాతి సా మే

ధాతుర్విభుత్వమనుచిన్త్య వపుశ్చ తస్యాః ॥ ౯ ॥

విదుషకః - యద్యేవం ప్రత్యాదేశ ఇదానీం రూపవతీనామ్ ।

రాజాః - ఇదం చ మే మనసి వర్తతే ।

అనాస్మాతం పుష్పం కిసలయమలూనం కరరుహైరనావిద్ధం

రత్నం మధు నవమనాస్వాదితరసమ్ ।

అఖణ్డం పుష్పానాం ఫలమివ చ తద్ద్రూపమనఘం న జానే

భోక్తారం కమిహ సముపస్థాస్యతి విధిః ॥ ౧౦ ॥

విదుషకః - తేన హి లఘు పరిత్రాయతామేనాం భవాన్ । మా కస్యాపి

తపస్విన్ ఇన్దుదీతైలచిక్కణశిర్షస్య హస్తే పతిష్యతి ।

రాజా - పరవతీ ఖలు తత్రభవతీ । న చ సంనిహితోఽత్ర గురుజనః ।

విదుషకః - అథ భవన్తమన్తరేణ కీదృశస్తస్యా దృష్టిరాగః ।

రాజాః - నిసర్గాదేవాప్రగల్భస్తపస్వికన్యాజనః । తథాపి తు

అభిముఖే మయి సమ్ప్రతమిషితం హసితమన్యనిమిత్తకృతోదయమ్ ।

వినయవారితవృత్తిరతస్తయా న వివృతో మదనో న చ సంవృతః ॥ ౧౧ ॥

విదుషకః - న ఖలు దృష్టమాత్రస్య తవాఙ్కం సమారోహతి ।

రాజాః - మిథః ప్రస్థానే పునః శాలీనతయాపి కామమావిష్కృతో

భావస్తత్రభవత్యా । తథా హి ।

దర్భాఙ్కరేణ చరణః క్షత ఇత్యకాణ్డే తస్వి

స్థితా కతిచిదేవ పదాని గత్వా ।

ఆసీద్వివృత్తవదనా చ విమోచయన్తీ

శాఖాసు వల్కలమసక్తమపి ద్రుమాణామ్ ॥ ౧౨ ॥

విదుషకః - తేన హి గృహీతపాథేయో భవ । కృతం త్వయోపవనం

తపోవనమితి పశ్యామి ।

రాజాః - సఖే తపస్విభిః కైశ్చిత్పరిజ్ఞాతోఽస్మి । చిన్తయ

తావత్కేనాపదేశేన పునరాశ్రమపదం గచ్ఛామః ।

విదుషకః - కోఽపరోఽపదేశో యుష్మాకం రాజ్ఞామ్ ।

నీవారషష్టభాగమస్మాకముపహరన్వీతి ।

రాజాః - మూర్ఖా అన్యమేవ భాగధేయమేతే తపస్వినో నిర్వపన్తి యో

రత్నరాశీనపి విహాయాభినన్ద్యతే । పశ్య ।

యదుత్తిష్ఠతి వర్ణేభ్యో నృపాణాం క్షయి తత్ఫలమ్ ।

తపఃషడ్భాగమక్షయ్యం దదత్యారణ్యకా హి నః ॥ ౧౩॥

(నేపథ్యే)

హస్త సిద్ధార్థౌ స్వః ।

రాజాః - (కర్ణం దత్త్వా)

అయే ధీరప్రశాన్తస్వరైస్తపస్విభిర్భువితవ్యమ్ ।

(ప్రవిశ్య)

దౌవారికః - జయతు జయతు భర్తా । ఏతౌ ద్వాః ఋషికుమారౌ

ప్రతీహారభూమిముపస్థితౌ ।

రాజాః - తేన హ్యవిలమ్బితం ప్రవేశయ తౌ ।

దౌవారికః - ఏష ప్రవేశయామి ।

(ఇతి నిష్క్రమ్య ఋషికుమారాభ్యాం సహ ప్రవిశ్య)

(ఉభౌ రాజానం విలోకయతః)

ప్రథమః - అహో దీప్తిమతోఽపి విశ్వసనీయతాస్య వపుషః । అథవా

ఉపపన్నమేతదస్మిన్ ఋషిభ్యో నాతిభిన్నే రాజని । కుతః ।

అధ్యాక్రాంతా వసతిరమునాప్యాశ్రమే సర్వభోగ్యే

రక్షాయోగాదయమపి తపః ప్రత్యహం సంఘినోతి ।

అస్యాపి ద్యాం స్పృశతి వశినశ్చారణద్వన్ద్యగీతః

పుణ్యఃశబ్దో మునిరితి ముహుః కేవలం రాజపూర్వః ॥ ౧౪॥

ద్వితీయః - గౌతమ అయం స బలభిత్సఖో దుష్యన్తః ।

ప్రథమః - అథ కిమ్ ।

ద్వితీయః - తేన హి

వైతచ్చిత్త్రం యదయముదధిశ్యామసీమాం ధరిత్రీమేకః

కృత్వాన్నం నగరపరిఘప్రాంశుభాహుర్భునక్తి ।

ఆశంసన్తే సమితిషు సురా బద్ధవైరా హి దైత్యైరస్యాధిజ్యేష్యే

ధనుషి విజయం పౌరుహూతే చ వజ్రే ॥ ౧౫॥

ఉభౌ - (ఉపగమ్య)

విజయస్వ రాజన్ ।

రాజాః - (ఆసనాదుత్థాయ)

అభివాదయే భవన్తౌ ।

ఉభౌ - స్వస్తి భవతే ।

(ఇతి ఫలాన్యూపహరతః)

రాజాః - (సప్రణామం పరిగృహ్యః)

ఆజ్ఞాపయితుమిచ్ఛామి ।

ఉభౌ - విదితో భవనాశ్రమసదామిహస్థః । తేన భవన్తం ప్రార్థయన్తే

।

రాజాః - కిమాజ్ఞాపయన్తి ।

ఉభౌ - తత్రభవతః కణ్యస్య మహర్షేరసానిధ్యాద్రక్షాంసి న

ఇష్టివిఘ్నముత్పాదయన్తి । తత్కృతిపయరాత్రం సారథిద్వితీయేన భవతా

సనాధీక్రియతామాశ్రమ ఇతి ।

రాజాః - అనుగృహీతోఽస్మి ।

విదుషకః - (ఆపవార్య)

ఏషేదానీమనుకూలా తేఽభ్యర్థనా ।

రాజాః - (స్మితం కృత్వా)

రైవతక మద్వచనాదుచ్యతాం సారథిః । సబాణాసనం రథముపస్థాపయేతి

।

దౌవారికః - యద్దేవ ఆజ్ఞాపయతి ।

(ఇతి నిష్కాన్తః)

ఉభౌ - (సహర్షమ్)

అనుకారిణి పూర్వేషాం యుక్తరూపమిదం త్వయి ।

ఆపన్నాభయసత్రేషు దీక్షితాః ఖలు పౌరవాః ॥ ౧౬ ॥

రాజాః - (సప్రణామమ్)

గచ్ఛతాం పురో భవన్తౌ । అహమప్యనుపదమాగత ఏవ ।

ఉభౌ - విజయస్వ

(ఇతి నిష్కాన్తౌ)

రాజాః - మాధవ్య అప్యస్తి శకుంతలాదర్శనే కుతూహలమ్ ।

విదుషకః - ప్రథమం సపరివాహమాసీత్ । ఇదానీం

రాక్షసవృత్తాన్తేన బిన్దురపి నావశేషితః ।

రాజాః - మా బైషిః । నను మత్సమీపే వర్తిష్యసే ।

విదుషకః - ఏష రాక్షసాద్రక్షితోఽస్మి ।

(ప్రవిశ్య)

దౌవారికః - సజ్ఞో రథో భర్తుర్విజయప్రస్థానమపేక్షతే । ఏష

పునర్నగరాద్దేవీనామాజ్ఞప్తిహరః కరభక ఆగతః ।

రాజాః - (సాదరమ్)

కిమమ్నాభిః ప్రేషితః ।

దౌవారికః - అథ కిమ్ ।

రాజాః - నను ప్రవేశ్యతామ్ ।

దౌవారికః - తథా ।

(ఇతి నిష్క్రమ్య కరభకేణ సహ ప్రవిశ్య)

ఏష భర్తా । ఉపసర్ప ।

కరభకః - జయతు జయతు భర్తా । దేవ్యాజ్ఞాపయతి । ఆగామిని

చతుర్థదివసే ప్రవృత్తపారణో మే ఉపవాసో భవిష్యతి । తత్ర

దీర్ఘాయుషావశ్యం సమ్భవనీయేతి ।

రాజాః - ఇతస్తపస్వికార్యమ్ । ఇతో గురుజనాజ్ఞా ।

ద్వయమప్యనతిక్రమణీయమ్ । కిమత్ర ప్రతివిధేయమ్ ।

విదుషకః - త్రిశక్కురివాన్తరా తిష్ఠ ।

రాజాః - సత్యమాకులీభూతోఽస్మి ।

కృత్యయోర్భిన్నదేశత్వాద్ ద్వైధీభవతి మే మనః ।

పురః పతిహతం శైలే స్రోతః స్రోతోవహో యథా ॥ ౧౭॥

(విచిన్త్య)

సఖే త్వమమ్బయా పుత్ర ఇతి ప్రతిగృహీతః । అతో భవానితః ప్రతినివృత్య

తపస్వికార్యవ్యగ్రమానసం మామావేద్య తత్రభవతీనాం

పుత్రకృత్యమనుష్ఠాతుమర్హతి ।

విదుషకః - న ఖలు మాం రక్షోభీరుకం గణయసి ।

రాజాః - (సస్మితమ్)

కథమేతద్భవతి సమ్భవ్యతే ।

విదుషకః - యథా రాజానుజేన గన్తవ్యం తథా గచ్ఛామి ।

రాజాః - నను తపోవనోపరోధః పరిహరణీయ ఇతి

సర్వానానుయాత్రికాంస్త్యయైవ సహ ప్రస్థాపయామి ।

విదుషకః - (సగర్వమ్)

తేన హి యువరాజోఽస్మీదాసీం సంవృత్తః ।

రాజాః - (స్వగతమ్)

చపలోఽయం బటః । కదాచిదస్మత్ప్రార్థనామస్తఃపురేభ్యః కథయేత్ ।

భవతు । ఏనమేవం వక్ష్యే ।

(విదూషకం హస్తే గృహీత్వా । ప్రకాశమ్)

వయస్య ఋషిగౌరవాదాశ్రమం గచ్ఛామి । న ఖలు సత్యమేవ

తాపసకన్యకాయాం మమాభిలాషః । పశ్య ।

క్వ వయం క్వ పరోక్షమన్మథో మృగశాపైః సమమేధితో జనః ।

పరిహాసవిజల్పితం సఖే పరమార్థేన న గృహ్యతాం వచః ॥ ౧౮ ॥

విదూషకః - అథ కిమ్ ।

(ఇతి నిష్క్రాంతాః సర్వే)

(ఇతి ద్వితీయోఽఙ్కః ।)

తృతీయోఽఙ్కః ।

(తతః ప్రవిశతి కుశానాదాయ యజమానశిష్యః)

శిష్యః - అహో మహానుభావః పార్థివో దుష్కన్తః । యత్ప్రవిష్టమాత్ర

ఏవాశ్రమం తత్రభవతి నిరుపద్రవాణి నః కర్మాణి సంవృత్తాని ।

కా కథా బాణసంధానే జ్యాశబ్దేనైవ దూరతః ।

హుంకారేణేవ ధనుషః స హి విఘ్నానపోహతి ॥ ౧ ॥

యావదిమాన్వేదీసంస్తరణార్థం దర్భాన్సృత్విగ్భ్యః ఉపహరామి ।

(పరిక్రమ్యావలోక్య చ । ఆకాశే)

ప్రియంవదే కస్యిదముశీరానులేపనం మృణాలవన్తి చ నలినీపత్రాణి

నీయన్తే ।

(శ్రుతిమభినీయ)

కిం బ్రవీషి । ఆతపలఙ్ఘనాదృష్టలవదస్వస్థా శకుంతలా తస్యాః

శరీరనిర్వాపణాయేతి । తర్హి యత్నాదుపచర్యతామ్ । సా ఖలు భగవతః

కణ్ఠస్య కులపతేరుచ్ఛస్సితమ్ । అహమపి తావద్వైతానికం శాస్త్ర్యుదకమస్యై

గైతమీహస్తే విసర్జయిష్యామి ।

(ఇతి నిష్క్రాంతః)

విష్కమ్భకః ।

(తతః ప్రవిశతి కామయమానావస్థో రాజా)

రాజాః - (సచిన్తం నిఃశ్వస్య)

జానే తపసో వీర్యం సా బాలా పరవతీతి మే విదితమ్ ।

అలమస్మి తతో హృదయం తథాపి నేదం నివర్తయితుమ్ ॥ ౨॥

(మదనబాధాం నిరూప్య)

భగవన్కుసుమాయుధ త్వయా చన్ద్రమసా చ

విశ్వసనీయాభ్యామతిసంధీయతే కామిజనసార్థః । కుతః ।

తవ కుసుమశరత్వం శీతరశ్మిత్వమిన్దోర్ద్వయమిదమయథార్థం

దృశ్యతే మద్విధేషు ।

విసృజతి హిమగర్భైఃసంరగ్నిమిన్ద్రుర్మయాశ్చైస్త్వమపి

కుసుమబాణాన్వజ్రసారీకరోషి ॥ ౩॥

అథవా ।

(అద్యాపి నూనం హరకోపవహ్నినస్త్యయి జ్వలత్స్యోర్వ ఇవామ్బురాశౌ ।

(త్వమన్యథా మన్మథ మద్విధానాం భస్మావశేషః

(కథమిత్థముష్ణః ॥

అనిశమపి మకరకేతుర్మనసో రుజమావహన్నభిమతో మే ।

యది మదిరాయతనయనాం తామధిక్యత్య ప్రహరతీతి ॥ ౪॥

(సఖేదం పరిక్రమ్య)

క్వ ను ఖలు సంస్థితే కర్మణి సదస్యైరనుజ్ఞాతః ఖిన్నమాత్మానం

వినోదయామి ।

(నిఃశ్వస్య)

కిం ను ఖలు మే ప్రియాదర్శనాదృతే శరణమన్యత్ । యావదేనామన్విష్యామి

।

(సూర్యమవలోక్య)

ఇమాముగ్రాతపవేలాం ప్రాయేణ లతావలయవత్సు మాలినీతీరేషు ససఖీజనా

శకుంతలా గమయతి । తత్రైవ తావద్గచ్ఛామి ।

(పరిక్రమ్య సంస్పర్శం రూపయిత్వా)

అహో ప్రవాతసుభగోఽయముద్దేశః ।

శక్యమరవిన్దసురభిః కణవాహీ మాలినీతరక్ణాణామ్ ।

అఙ్గరనగ్గతప్తైరవిరలమాలిగ్గతుం పవనః ॥ ౫॥

(పరిక్రమ్యావలోక్య చ)

అస్మిన్వేతనపరిక్షిప్తే లతామణ్డపే సంనిహితయా శకుంతలయా భవితవ్యమ్ ।
తథా హి ।

అభ్యున్నతా పురస్తాదవగాఢా జఘనగౌరవాత్పశ్చాత్ ।
ద్వారేఽస్య పాణ్డుసికతే పదపక్షిర్ధృశ్యతేఽభినవా ॥ ౬ ॥

యావద్విటపాస్తరేణావలోకయామి ।

(పరిక్రమ్య తథా కృత్వా । సహర్షమ్)

అయే లబ్ధం నేత్రనిర్వాణమ్ । ఏషా మే మనోరథప్రియతమా సకుసుమాస్తరణం
శిలాపట్టమధిశయానాసఖీభ్యామన్వాస్యతే । భవతు । శ్రోష్యామ్యాసాం
విశ్రమ్భకథితాని ।

(ఇతి విలోకయన్ప్రసాదః)

(తతః ప్రవిశతి యథోక్తవ్యాపారా సహ సఖీభ్యాం శకుంతలా)

సఖ్యో - (ఉపవీజ్య । సన్నేహమ్)

హలా శకుంతలే అపి సుఖయతి తే నలినీపత్రవాతః ।

శకుంతలా - కిం వీజయతో మాం సఖ్యో ।

(సఖ్యో విషాదం నాటయిత్వా పరస్పరమవలోకయతః)

రాజాః - బలవదస్వస్థశరీరా శకుంతలా దృశ్యతే ।

(సవితర్కమ్)

తత్కిమయమాతపదోషః స్యాదుత యథా మే మనసి వర్తతే ।

(సాభిలాషం నిర్వర్ణ్య)

అథ వా కృతం సందేహేన ।

స్తనస్యస్తోశీరం ప్రశిథిలమృణాలైకవలయం

ప్రియాయాః సాబాధం కిమపి కమనీయం వపురిదమ్ ।

సమస్తాపః కామం మనసిజనిదాఘప్రసరయోర్న

తు గ్రీష్మస్యైవం సుభగమపరాధం యువతిఘ ॥ ౭ ॥

ప్రియంవదా - (జనాన్తికమ్)

అనసూయే తస్య రాజర్షేః ప్రథమదర్శనారభ్యపర్యుత్సుకేవ శకుంతలా ।

కిం ను ఖల్యస్యాస్తన్నిమిత్తోఽయమాతజ్జో భవేత్ ।

అనసూయా - సఖి మమాపీదృశ్యాశక్యో హృదయస్య । భవతు । ప్రక్ష్యామి

తావదేనామ్ ।

(ప్రకాశమ్)

సఖి ప్రష్టవ్యాసి కిమపి । బలవాన్థలు తే సంతాపః ।

శకుంతలా - (పూర్వార్ధేన శయనాదుత్థాయ)

హలా కిం వక్తుకామాసి ।

అనసూయా - హలా శకుంతలే అనభ్యస్తరే ఖల్వావాం మదనగతస్య

వృత్తాన్తస్య । కిం తు యాదృశీతిహాసనిబద్ధేషు

కామయమానానామవస్థా శ్రూయతే తాదృశీం తవ పశ్యామి । కథయ

కింనిమిత్తం తే సంతాపః । వికారం ఖలు పరమార్థతోఽజ్ఞాత్వాఽనారమ్భః

ప్రతీకారస్య ।

రాజాః - అనసూయామప్యనుగతో మదీయస్తర్కః । న హి స్వాభిప్రాయేణ మే

దర్శనమ్ ।

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

బలవాన్భలు మేఽభినివేశః । ఇదానీమపి సహసైతయోర్న శక్నోమి

నివేదయితుమ్ ।

ప్రియంవదా - సఖి శకుంతలే సుష్టు ఏషా భణతి । కిమాత్మన

ఆతజ్కముపేక్షనే । అనుదీవనం ఖలు పరిహీయనేఽజ్ఞైః । కేవలం లావణ్యమయీ

ఛాయా త్వాం న ముఞ్చతి ।

రాజాః - అవితథమాహా ప్రియంవదా । తథా హి

క్షామక్షామకపోలమాననమురః కారీన్యముక్తస్తనం

మధ్యఃక్లాన్తతరః ప్రకామవినతావంసౌ ఛవిః పాణ్ణురా ।

శోచ్యా చ ప్రియదర్శనా చ మదనక్లిష్టేయమాలక్ష్యతే

పత్రాణామివ శోషణేన మరుతా స్పృష్టా లతా మాధవీ ॥ ౮ ॥

శకుంతలా - సఖి కస్య వాన్యస్య కథయిష్యామి ।

కింత్యాయాసయిశ్రీదాసిం వాం భవిష్యామి ।

ఉభే - ఆత ఏవ ఖలు నిర్బన్ధః । స్నిగ్ధజనసంవిభక్తం హి దుఃఖం

సహ్యావేదనం భవతి ।

రాజాః - పృష్టా జనేన సమదుఃఖసుఖేన బాలా

నేయం న వక్ష్యతి మనోగతమాధహేతుమ్ ।

దృష్టో వివృత్య బహుశోఽప్యనయా సతృప్ణమత్రాన్తరే

శ్రవణకాతరతాం గతోఽస్మి ॥ ౯ ॥

శకుంతలా - సఖి యతఃప్రభృతి మమ దర్శనపథమాగతః స

తపోవనరక్షితా రాజర్షిః ।

(ఇత్యర్థోక్తే లజ్ఞాం నాటయతి)

ఉభే - కథయతు ప్రియసఖీ ।

శకుంతలా - తత ఆరభ్య తద్గతేనాభిలాషేణైతదవస్థాస్మి

సంవృత్తా ।

రాజాః - (సహర్షమ్)

శ్రుతం శ్రోతవ్యమ్ ।

స్మర ఏవ తాపహేతుర్నిర్వాపయితా స ఏవ మే జాతః ।

దివస ఇవాభ్రశ్యామస్తపాత్యయే జీవలోకస్య ॥ ౧౦ ॥

శకుంతలా - తద్యది వామనుమతం తథా వర్తేథాం యథా తస్య

రాజర్షిరనుకమన్వసీయా భవామి । అన్యథావశ్యం సింఛత మే తిలోదకమ్ ।

రాజాః - సంశయచ్చేది వచనమ్ ।

ప్రియంవదా - (జనాన్తికమ్)

అనసూయే దూరగతమన్మథాఽక్షమేయం కాలహరణస్య । యస్మిన్బద్ధభావైషా

స లలామభూతః పౌరవాణామ్ । తద్వ్యక్తమస్యా అభిలాషోఽభిన్నతిమ్ ।

అనసూయా - తథా యథా భణసి ।

ప్రియంవదా - (ప్రకాశమ్)

సఖి దిష్ట్యానురూపస్తేఽభినివేశః । సాగరముష్ణిత్వా కుత్ర వా

మహానద్యవతరతి । క ఇదాసీం సహకారమస్తరేణాతిముక్తలతాం పల్లవితాం

సహతే ।

రాజాః - కిమత్ర చిత్రం యది విశాఖే శశాంకలైఖామనువర్తేతే ।

అనసూయా - కః పునరుపాయో భవేద్యేనావిలంపితం నిభృతం చ సఖ్యా

మనోరథం సమ్పాదయావః ।

ప్రియంవదా - నిభృతమితి చిన్తనీయం భవేత్ । శిష్టుమితి సుకరమ్ ।

అనసూయా - కథమివ ।

ప్రియంవదా - నను స రాజర్షిరస్యాం స్నిగ్ధదృష్ట్యా

సూచితాభిలాష ఏతాన్దివసాన్ప్రజాగరకృశో లక్ష్యతే ।

రాజాః - సత్యమిత్థమ్భూత ఏవాస్మి । తథా హి

ఇదమశిశిరైరస్తస్తాపాద్వివర్ణమణీకృతం

నిశి నిశి భుజస్యస్తాపాప్లసారిభిరశ్రుభిః ।

అనభిలులితజ్ఞ్యాఘాతాంకం ముహుర్మణిబన్ధనాత్కనకవలయం

స్తస్తం స్తస్తం మయా ప్రతిసార్యతే ॥ ౧౧ ॥

ప్రియంవదా - (విచిన్త్య)

హలా మదనలేఖోఽస్య క్రియతామ్ తం సుమనోగోపితం కృత్వా
 దేవప్రసాదస్యాపదేశేన తస్య హస్తం ప్రాపయిష్యామి ।
 అనసూయా - రోచతే మే సుకుమారః ప్రయోగః కిం వా శకుంతలా భణతి ।
 శకుంతలా - కిం నియోగో వాం వికల్ప్యతే ।
 ప్రియంవదా - తేన హ్యోత్మన ఉపన్యాసపూర్వం చిన్తయ తావత్క్రిమపి
 లలితపదబద్ధనమ్ ।
 శకుంతలా - హలా చిన్తయామ్యహమ్ । అవధీరణాభీరుకం పునర్వేపతే
 మే హృదయమ్ ।
 రాజాః - (సహర్షమ్)
 అయం స తే తిష్ఠతి సంగమోత్సుకో
 విశక్కునే భీరు యతోఽవధీరణామ్ ।
 లభేత వా ప్రార్థయితా న వా శ్రియం
 శ్రియా దురాపః కథమిస్మితో భవేత్ ॥ ౧౨ ॥
 సఖ్యై - అయి ఆత్మగుణావమానిని క ఇదానీం శరీరనిర్వాపయిత్రీం
 శారదీం జ్యోత్స్నాం పటాన్తేన వారయతి ।
 శకుంతలా - (సస్మితమ్)
 నియోజితేదానీమస్మి ।
 (ఇత్యుపవిష్టా చిన్తయతి)
 రాజాః - స్థానే ఖలు విస్మృతనిమేషేణ చక్షుషా ప్రియామవలోకయామి ।
 యతః
 ఉన్నమిత్రై కభ్రూలతమాననమస్యాః పదాని రచయన్త్యాః ।
 కణ్ణకితేన ప్రథయతి మయ్యనురాగం కపోలేన ॥ ౧౩ ॥
 శకుంతలా - హలా చిన్తితం మయా గీతవస్తు । అసంనిహితాని
 పునర్లేఖనసాధనాని ।
 ప్రియంవదా - ఏతస్మింశ్చుకోదరసుకుమారే నలినీపత్రే నఖైర్పిక్షిప్తవర్ణం
 కురు ।
 శకుంతలా - (యథోక్తం రూపయిత్వా)
 హలా శ్శృణుతమిదానీం సజ్గతార్థం న వేతి ।
 ఉభే - అవహితే స్వః ।
 శకుంతలా - (వాచయతి)
 తవ న జానే హృదయం మమ పునః కామో దివాఽపి రాత్రావపి ।

నిర్భుణ తపతి బలీయస్త్యయి వృత్తమనోరథాయా అజ్ఞాని ॥ ౧౪ ॥

రాజాః - (సహసోపసృత్య)

తపతి తనుగాత్రి మదనస్తామనిశం మాం పునర్దహత్యేవ ।

గ్లపయతి యథా శశాఙ్కం న తథా హి కుముద్వతీం దివసః ॥ ౧౫ ॥

సఖ్యైః - (విలోక్య సహర్షముత్థాయ)

స్వాగతమవిలమ్బినో మనోరథస్య ।

(శకుంతలాఽభ్యుత్థాతుమిచ్ఛతి)

రాజాః - అలమలమాయాసేన ।

సందష్టకుసుమశయనాన్యాశుక్లాన్తబిసభజ్ఞసురభీణి ।

గురుపరితాపాని న తే గాత్రాణ్యుపచారమర్హన్తి ॥ ౧౬ ॥

అనసూయా - ఇతః శిలాతలైకదేశమలంకరోతు వయస్యః ।

(రాజోపవిశతి । శకుంతలా సలజ్ఞా తిష్ఠతి)

ప్రియంవదా - ద్వయోరపి యువయోరన్యోన్యానురాగః ప్రత్యక్షః । సఖీన్నేహః

పునర్మాం పునరుక్తవాదినీం కరోతి ।

రాజాః - భద్రే నైతత్పరిహార్యమ్ । వివక్షితం హ్యనుక్తమనుతాపం జనయతి

।

ప్రియంవదా - ఆపన్నస్య విషయనివాసినో జనస్ఫూర్తిహరేణ రాజ్ఞా

భవితవ్యమిత్యేష వో ధర్మః ।

రాజాః - నాస్మాత్పరమ్ ।

ప్రియంవదా - తేన హీయమావయోః ప్రియసఖీ త్వాముద్దిశ్యేదమవస్థాన్తరం

భగవతా మదనేనారోపితా । తదర్హస్యభ్యుపపత్త్యా జీవితమస్యా

అవలమ్బితుమ్ ।

రాజాః - భద్రే సాధారణోఽయం ప్రణయః । సర్వథానుగృహీతోఽస్మి ।

శకుంతలా - (ప్రియంవదామవలోక్యం)

హలా కిమన్తఃపురవిరహపర్యుత్సుకస్య రాజర్షేరుపరోధేన ।

రాజాః - సున్దరి

ఇదమనన్యపరాయణమన్యథా హృదయసంనిహితే హృదయం మమ ।

యది సమర్థయనే మదిరేక్షణే మదనబాణహతోఽస్మి హతః పునః ॥ ౧౭ ॥

అనసూయా - వయస్య బహువల్లభా రాజానః శ్రూయన్తే । యథా నౌ

ప్రియసఖీ బన్ధుజనశోచనీయా న భవతి తథా నిర్వాహయ ।

రాజాః - భద్రే కిం బహునా

పరిగ్రహబహుత్వేఽపి ద్వే ప్రతిష్ఠే కులస్య మే ।

సముద్రరసనా చోరీస్య సఖీ చ యువయోరియమ్ ॥ ౧౮॥

ఉభే - నిర్వృతే స్వః ।

ప్రియంవదా - (సదృష్టిజ్ఞేపమ్)

అనసూయే ఏష ఇతోదత్తదృష్టిరుత్సుకో మృగపోతకో మాతరమన్విష్యతి । ఏహి

। సంయోజయావ ఏనమ్ ।

(ఇత్యుభే ప్రస్థితే)

శకుంతలా - హలా అశరణాస్మి । అన్యతరా యువయోరాగచ్ఛతు ।

ఉభే - పృథీవ్యా యః శరణం స తవ సమీపే వర్తతే ।

(ఇతి నిష్కాగ్రస్తే)

శకుంతలా - కథం గతే ఏవ ।

రాజాః - అలమావేగేన । నన్వయమారాధయితా జనస్తవ సమీపే వర్తతే ।

కిం శీతలైః క్లమవి నోదిభిరార్ద్రవాతాన్సజ్ఞాఞ్చారయామి

నలినిదలతాలవృస్తైః ।

అక్ష్మే నిధాయ కరభోరు యథాసుఖం తే సంవాహయామి వరణావుత పద్మతామ్రౌ

॥ ౧౯॥

శకుంతలా - న మాననీయేష్యాత్మానమపరాధయిష్యే ।

(ఇత్యుత్థాయ గస్తుమిచ్ఛతి)

రాజాః - సుందరి అనిర్వాణో దివసః ఇయం చ తే శరీరావస్థా ।

ఉత్సృజ్య కుసుమశయనం నలినిదలకల్పితస్తనావరణమ్ ।

కథమాతపే గమిష్యసి పరిబాధాపేలవైరజ్ఞైః ॥ ౨౦॥

(ఇతి బలాదేనాం నివర్తయతి)

శకుంతలా - పౌరవ రక్ష వివయమ్ । మదనసంతప్తాపి న ఖల్వాత్మనః

ప్రభవామి ।

రాజాః - భీరు అలం గురూజన్భయేన । దృష్ట్వా తే విదితధర్మా

తత్రభవాన్నాత్ర దోషం గ్రహీష్యతి కులపతిః । పశ్య ।

గాంధర్వేణ వివాహేన బహువ్యో రాజర్షికన్యకాః ।

శ్రూయస్తే పరిణీతాస్తాః పితృభిశ్చాభినన్దితాః ॥ ౨౧॥

శకుంతలా - ముఞ్చ తావన్నామ్ । భూయోఽపి సఖీజనమనుమానయిష్యే

|

రాజాః - భవతు | మోక్ష్యామి |

శకుంతలా - కదా |

రాజాః -

అపరిక్షతకోమలస్య యావత్కుసుమస్యేవ నవస్య షట్పదేన |

అధరస్య విపాసతా మయా తే సదయం సుందరి గృహ్యతే రసోఽస్య || ౨౨||

(ఇతి ముఖమస్యాః సమున్నమయితుమిచ్ఛతి | శకుంతలా పరిహరతి నాట్యేన)

(నేపథ్యే)

చక్రవాకవధుకే ఆమన్త్రయస్య సహచరమ్ | ఉపస్థితా రజసి |

శకుంతలా - (ససమ్భ్రమమ్)

పారవ అసంశయం మమ శరీరవృత్తాన్తోపలమ్భాయార్యా గౌతమీత

ఏవాగచ్ఛతి | తద్విటపాన్తరితో భవ |

రాజాః - తథా |

(ఇత్యాత్మానమావృత్య తిష్ఠతి)

(తతః ప్రవిశతి పాత్రహస్తా గౌతమీ సఖ్యౌ చ)

సఖ్యౌ - ఇత ఇత ఆర్యా గౌతమీ |

గౌతమీ - (శకుంతలాముపేత్య)

జాతే అపి లఘుసంతాపాని తేఽజ్ఞాని |

శకుంతలా - ఆర్యే అస్తి మే విశేషః |

గౌతమీ - అనేన దర్శోదకేన నిరాబాధమేవ తే శరీరం భవిష్యతి |

(శిరసి శకుంతలామభ్యుక్ష్య)

వత్సే పరిణతో దివసః | ఏహి ఉటజమేవ గచ్ఛామః |

(ఇతి ప్రస్థితాః)

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

హృదయ ప్థమమేవ సుఖోపనతే మనోరథే కాతరభావం న ముఞ్చసి |

సానుశయవిఘటితస్య కథం తే సామ్ప్రతం సంతాపః |

(పదాన్తరే స్థిత్యా | ప్రకాశమ్)

లతావలయ సంతాపహారక ఆమన్త్రయే త్వాం భూయోఽపి పరిభోగాయ |

(ఇతి దుఃఖేన నిష్కాంతా శకుంతలా సహేతరాభిః)

రాజా (పూర్వస్థానముపేత్య | సనిఃశ్వాసమ్)

అహో విఘ్నవత్యః ప్రార్థితార్థసిద్ధయః | మయా హి

ముహురజ్జులిసంవృతాధరోష్ఠం ప్రతిషేధాక్షరవిక్లవాభిరామమ్ ।

ముఖమంసవివర్తి పక్ష్మలాక్ష్యాః కథమప్యన్నమితం న చుష్పితం తు ॥ ౨౩॥

క్వ ను ఖలు సమ్ప్రతి గచ్ఛామి । అథ వా ఇహైవ ప్రియాపరిభుక్తముక్తే
లతావలయే ముహూర్తం స్థాస్యామి ।

(సర్వతోఽవలోక్య)

తస్యాః పుష్పమయా శరీరలులితా శయ్యా శిలాయామియం

క్లాన్తో మన్మథలేఖ ఏష నలినీపత్రే నఖైరర్పితః ।

హస్తాద్భ్రష్టమిదం బిసాభరణమిత్యాసజ్యమానేక్షణో

నిర్గస్తం సహసా న వేతసగృహోచ్ఛక్నోమి శూన్యాదపి ॥ ౨౪॥

(ఆకాశే)

రాజన్

సాయంతనే సవనకర్మణి సమ్ప్రవృత్తే

వేదిం హుతాశనవతీం పరితః ప్రయస్తాః ।

ఛాయాశ్చరన్తి బహుధా భయమాదధానాః

సంధ్యాపయోదకపిశాః పిశితాశనానామ్ ॥ ౨౫॥

రాజాః - అయమహమాగచ్ఛామి ।

(ఇతి నిష్కాంతః)

(ఇతి తృతీయోఽఙ్కః ।)

చతుర్థోఽఙ్కః ।

(తతః ప్రవిశతః కుసుమావచయం నాటయన్త్యై సఖ్యై ।)

అనసూయా - హలా ప్రియంవదే యద్యపి గాన్ధర్వేణ విధినా నిర్వృత్తకల్యాణా

శకుంతలాఽనురూపభర్తృగామినీ సంవృత్తేతి నిర్వృతం మే హృదయం

తథాప్యేతావచ్చిన్తనీయమ్ ।

ప్రియంవదా - కథమివ ।

అనసూయా - అద్య స రాజ్షరీరిష్టిం పరిసమాప్యర్షిర్షిర్షిసర్జిత ఆత్మనో

నగరం ప్రవిశ్యాన్తఃపురసమాగత ఇతోగతం వృత్తాన్తం స్యురతి వా న వేతి

।

ప్రియంవదా - విస్తభా భవ । న తాదృశా ఆకృతివిశేషా

గుణవిరోధినో భవన్తి । తాత ఇదానీమిమం ఋత్తాన్తం శ్రుత్వా న జానే కిం

ప్రతిపత్స్యత ఇతి ।

అనసూయా - యథాహం పశ్యామి తథా తస్యానుమతం భవేత్ |

ప్రియంవదా - కథమివ |

అనసూయా - గుణవతే కన్యకా ప్రతిపాదనీయేత్యయం తావత్ప్రథమః
సంకల్పః | తం యదీ దైవమేవ సమ్పాదయతి నన్వప్రయాసేన కృతార్థో
గురుజనః |

ప్రియంవదా - (పుష్పభాజనం విలోక్య)

సఖి అవచితాని బలికర్మపర్యాప్తాని కుసుమాని |

అనసూయా - నను సఖ్యాః శకుంతలాయాః సౌభాగ్యదేవతార్చనీయా |

ప్రియంవదా - యుజ్యతే |

(ఇతి తదేవ కర్మాభినయతః)

(నేపథ్యే)

అయమహం భోః |

అనసూయా - (కర్ణం దత్త్వా)

సఖి అతిథీనామివ నివేదితమ్ |

ప్రియంవదా - ననూటజసన్నిహితా శకుంతలా |

అనసూయా - అద్య పునర్వృద్ధయేనాసన్నిహితా | అలమేతావద్భిః కుసుమైః |

(ఇతి ప్రస్థితే)

(నేపథ్యే)

ఆః

అతిథిపరిభావిని విచిన్తయన్తీ యమనన్యమానసా తపోధనం వేత్సి న

మాముపస్థితమ్ |

స్మరిష్యతి త్వాం న స బోధితోఽపి సన్కథాం ప్రమత్తః ప్రథమం కృతామివ

|| ౧ ||

ప్రియంవదా - హా ధిక్ హా ధిక్ | అప్రియమేవ సంవృత్తమ్ | కస్మిన్నపి

పూజార్హేఽపరాధా శూన్యహృదయా శకుంతలా |

(పురోఽవలోక్య)

న ఖలు యస్మిన్కస్మిన్నపి | ఏష దుర్వాసాః సులభకోపో మహర్షిః | తథా

శప్తావ వేగబలోత్పల్లయా దుర్వారయా గత్యా ప్రతినివృత్తః |

అనసూయా - కోఽన్యో హుతవహాద్ధగ్ధుం ప్రభవతి | గచ్ఛ | పాదయోః

ప్రణమ్య నివర్తయైనం యావదహమర్హోదకముపకల్పయామి |

ప్రియంవదా - తథా

(ఇతి నిష్కాంతా)

అనసూయా - (పదాస్తరే స్థలితం నిరూప్య)

అహో ఆవేగస్థలితయా గత్యా ప్రభ్రష్టం మమాగ్రహస్తాత్పుష్పభాజనమ్

|

(ఇతి పుషోచ్చయం రూపయతి)

(ప్రవిశ్య)

ప్రియంవదా - సఖి ప్రకృతివక్తః స కస్యానునయం ప్రతిగృహ్లాతి |

కిమపి పునః సానుక్రోశః కృతః |

అనసూయా - (సస్మితమ్)

తస్మిన్బహువేతదపి | కథయ |

ప్రియంవదా - యదా నివర్తితుం నేచ్ఛతి తదా విజ్ఞాపితో మయా |

భగవన్ ప్రథమ ఇతి ప్రేక్ష్యావిజ్ఞాతతపఃప్రభావస్య దుహితృజనస్య

భగవతైకోఽపరాధో మర్షయితవ్య ఇతి |

అనసూయా - తతస్తతః |

ప్రియంవదా - తతో న మే వచనమన్యథాభవతుమర్హతి కిం

త్వభిజ్ఞానాభరణదర్శనేన శాపో నివర్తిష్యత ఇతి మస్త్రయమాణ

ఏవాన్తర్హితః |

అనసూయా - శక్యమిదాసీమాశ్వసితమ్ | అస్తి తేన రాజర్షిణా

సమ్ప్రస్థితేన స్వనామధేయాఙ్కితమఙ్గలీయకం స్మరణీయమితి స్వయం

పినద్ధమ్ | తస్మిన్వాస్థీనోపాయా శకుంతలా భవిష్యతి |

ప్రియంవదా - సఖి ఏహి | దేవకార్యం తావదస్యా నిర్వర్తయావః |

(ఇతి పరిక్రామతః)

ప్రియంవదా - (విలోక్య)

అనసూయే పశ్య తావత్ | వామహస్తోపహితవదనాఽలిఖితేవ ప్రియసఖీ |

భర్తృగతయా చింతయాత్మానమపి వైషా విభావయతి | కిం

పునరాగస్తుకమ్ |

అనసూయా - ప్రియంవదే ద్వయోరేవ నౌ ముఖే ఏష వృత్తాన్తస్త్విష్టతు |

రక్షితవ్యా ఖలు ప్రకృతివేలవా ప్రియసఖీ |

ప్రియంవదా - కో నామోష్ఠోదకేన నవమాలికాం సింఛతి |

(ఇతి నిష్కాన్తే)

విష్కమ్భకః |

(తతః ప్రవిశతి సుప్రోత్థితః శిష్యః)

శిష్యః - వేలోపలక్షణార్థమాదిష్టోఽస్మి తత్రభవతా

ప్రసాసాదుపావృత్తేన కాశ్యపేన । ప్రకాశం నిర్గతస్తావదవలోకయామి

కియదవశిష్టం రజన్యా ఇతి ।

(పరిక్రమ్యావలోక్య చ)

హస్త ప్రభాతమ్ । తథా హి ।

యాత్యేకతోఽస్తశిఖరం పతిరోషధీనామావిష్కృతారుణపురఃసర

పకతోఽర్కః ।

తేజోద్వయస్య యుగపద్వ్యసనోదయాభ్యాం లోకో నియమ్యత ఇవాత్మదశాన్తరేషు ॥

౨ ॥

అపి చ ।

అన్తర్హితే శశిని నైవ కుముద్వతీ మే

వృష్టిం న నన్దయతి సంస్మరణీయశోభా ।

ఇష్టప్రవాసజనితాన్యబలాజనస్య

దుఃఖాని నూనమతిమాత్రసుదుఃసహాని ॥ 3 ॥

(ప్రవిశ్యాపఠీడేపేణ)

అనసూయా - యద్యపి నామ విషయపరాజ్ముఖస్య జనస్వైతన్న విదితం

తథాపి తేన రాజ్ఞా హకుంతలాయామనార్యమాచరితమ్ ।

శిష్యః - యావదుపస్థితాం హోమవేలాం గురవే నివేదయామి ।

(ఇతి నిష్క్రాంతః)

అనసూయా - ప్రతిబుద్ధాపి కిం కరిష్యామి । న మ ఉచితేష్యపి

నిజకరణీయేషు హస్తపాదం ప్రసరతి । కామ ఇదాసీం సకామో భవతు

యేనాసత్యసంధే జనే శుద్ధహృదయా సఖీ పదం కారితా । అథ వా

దుర్వాసఃశాప ఏష వికారయతి । అన్యథా కథం స రాజ్ఞిస్తాదృశాని

మన్తయిత్వైతావతః కాలస్య లేఖమాత్రమపి న విసృజతి ।

తదితోఽభిజ్ఞానమఙ్గలీయకం తస్య విస్మయావః । దుఃఖశీలే తపస్విజనే

కోఽభ్యర్థ్యతామ్ । నను సఖీగామీ దోష

ఇతి వ్యవసితాపి న పారయామి ప్రవాసప్రతినివృత్తస్య తాతకాశ్యపస్య

దుష్కన్తపరిణీతామాపన్నసత్త్వాం శకుంతలాం నివేదయితుమ్ ।

ఇత్థజ్ఞతేఽస్మాభిః కిం కరణీయమ్ ।

(ప్రవిశ్య)

ప్రియంవదా - (సహార్షమ్)

సఖి త్వరస్వ త్వరస్వ శకుంతలాయాః ప్రస్థానకౌతుకం నివర్తయితుమ్ ।

అనసూయా - సఖి కథమేతత్ ।

ప్రియంవదా - శృణు । ఇదానీం సుఖశయితపృచ్ఛికా

శకుంతలాసకాశం గతాస్మి ।

అనసూయా - తతస్తతః ।

ప్రియంవదా - తావదేనాం లజ్జావనతముఖీం పరిష్వజ్య

తాతకాశ్యపేనైవమభినన్దితమ్ । దిష్ట్యా ధూమాకులితదృష్టేరపి

యజమానస్య పావక ఏవాహుతిః పతితా । వత్సే సుశిష్యపరిదత్తా

విద్యేవశోచనీయాసి సంవృత్తా । అద్యైవ ఋషిరక్షితాం త్వాం భర్తుః

సకాశం విసర్జయామీతి ।

అనసూయా - అథ కేన సూచితస్తాతకాశ్యపస్య వృత్తాంతః ।

ప్రియంవదా - అగ్నిశరణం ప్రవిష్టస్య శరీరం వినా ఛన్దోమయ్యా

వాణ్యా ।

అనసూయా - (సవిస్మయమ్) కథమివ ।

ప్రియంవదా - (సంస్కృతమాశ్రిత్య)

దుష్కన్తేనాహితం తేజో దధానాం భూతయే భువః ।

అవేహి తనయాం బ్రహ్మన్నగ్నిగర్భాం శమీమివ ॥ ౪॥

అనసూయా - (ప్రియంవదామాశ్లిష్య)

సఖి ప్రియం మే । కిం త్వద్యైవ శకుంతలా నీయత ఇత్యుత్కణ్ఠాసాధారణం

పరితోషమనుభవామి ।

ప్రియంవదా - సఖి ఆవాం తావదుత్కణ్ఠాం వినోదయిష్యావః । సా

తపస్విని నిర్వృతా భవతు ।

అనసూయా - తేన హ్యేతస్మింశ్చూతశాఖావలమ్బితే నాలికేరసముద్గక

ఏతన్నిమిత్తమేవ కాలాన్తరక్షమా నిక్షిప్తా మయా కేసరమాలికా । తదిమాం

హస్తస్త్వన్నిహితాం కురు । యావదహమపి తస్యై మృగరోచనాం తీర్థమృత్తికాం

దూర్వాకిసలయానీతి మగ్గలసమాలమృణాని విరచయామి ।

ప్రియంవదా - తథా క్రియతామ్ ।

(అనసూయా నిష్క్రాంతా । ప్రియంవదా నాట్యేన సుమనసో గృహ్లాతి)

(నేపథ్యే)

గౌతమి ఆదిశ్యంతాం శార్దరవమిశ్రాః శకుంతలానయనాయ ।

ప్రియంవదా - (కర్ణం దత్త్వా)

ఆనసూయే త్వరస్వ త్వరస్వ | ఏతే ఖలు హస్తినాపురగామిన ఋషయః
శబ్దాయ్యస్తే |

(ప్రవిశ్య సమాలమ్భనహస్తా)

ఆనసూయా - సఖి ఏహి | గచ్ఛావః |

(ఇతి పరిక్రామతః)

ప్రియంవదా - (విలోక్య)

ఏషా సూర్యోదయ ఏవ శిఖామజ్జితా ప్రతీష్ఠనీవారహస్తాభిః
స్వస్తివాచనిశ్చాభిస్తాపసీభిరభినన్ద్యమానా శకుంతలా తిష్ఠతి |
ఉపసర్పావ ఏనామ్ |

(ఇత్సుపసర్పతః)

(తతః ప్రవిశతి యథోద్దిష్టవ్యాపారా ఆసనస్థా శకుంతలా)

తాపసీనామన్యతమా - (శకుంతలాం ప్రతి)

జాతే భర్తర్బహుమానసూచకం మహాదేవీశబ్దం లభస్వ |

ద్వితీయా - వత్సే వీరప్రసవినీ భవ |

తృతీయా - వత్సే భర్తర్బహుమతా భవ |

(ఇత్యాశిషో దత్త్వా గౌతమీవర్జం నిష్క్రాంతాః)

సఖ్యో - (ఉపసృత్య)

సఖి సుఖమజ్జనం తే భవతు |

శకుంతలా - స్వాగతం మే సఖ్యోః | ఇతో నిషీదతమ్ |

ఉభే (మగ్గలపాత్రాణ్యాదాయ | ఉపవిశ్య)

హలా సజ్ఞా భవ | యావత్తే మగ్గలసమాలమ్భనం విరచయావః |

శకుంతలా - ఇదమపి బహు మన్తవ్యమ్ | దుర్లభమిదాసీం మే

సఖీమణ్డనం భవిష్యతి |

(ఇతి బాష్పం విసృజతి)

ఉభే - సఖి ఉచితం న తే మగ్గలకాలే రోదితుమ్ |

(ఇత్యశ్రూణి ప్రమృజ్య నాట్యేన ప్రసాధయతః)

ప్రియంవదా - ఆభరణోచితం రూపమాశ్రమసులభైః

ప్రసాధవైర్విప్రకార్యతే |

(ప్రవిశ్యోపాయనహస్తావృషికుమారకౌ)

ఉభౌ - ఇదమలంకరణమ్ | ఆలంక్రియతామత్రభవతి |

(సర్వా విలోక్య విస్మితాః)

గౌతమీ - వత్స నారద కుత ఏతత్ ।

ప్రథమః - తాతకాశ్యపప్రభావాత్ ।

గౌతమీ - కిం మానసీ సిద్ధిః ।

ద్వితీయః - న ఖలు । శ్రూయతామ్ । తత్రభవతా వయమాజ్ఞప్తాః
శకుంతలాహేతోర్వనస్పృతిభ్యః కుసుమాన్యాహరతేతి ।

తత ఇదానీం

క్షౌమం కేనచిదిన్దుపాణ్ణు తరుణా మాజ్గల్యమావిష్కృతం

నిష్ఠ్యాతశ్చరణోపభోగసులభో లాక్షారసః కేనచిత్ ।

అన్యేభ్యో వనదేవతాకరతలైరాపర్వభాగోత్థితై-

ర్షత్తాన్యాభరణాని తత్కిసలయోద్భేదప్రతిద్యన్ద్విభిః ॥ ౫॥

ప్రియంవదా - (శకుంతలాం విలోక్య)

హలా అనయాభ్యుపపత్త్యా సూచితా తే భర్తుర్గేహేనుభవితవ్యా రాజలక్ష్మీః

।

(శకుంతలా ప్రీడాం రూపయతి)

ప్రథమ - గౌతమ ఏహ్యేహి । అభిషేకోత్తిర్ణాయ కాశ్యపాయ

వనస్పృతినేవాం నివేదయావః ।

ద్వితీయః - తథా ।

(ఇతి నిష్కాన్తౌ)

సఖ్యౌ - అయే అనుపయుక్తభూషణోఽయం జనః ।

చిత్రకర్మపరిచయేనాశ్లేష త ఆభరణవినియోగం కుర్వః ।

శకుంతలా - జానే వాం నైపుణమ్ ।

(ఉభే నాట్యేనాలంకారూతః)

(తతః ప్రవిశతి స్నానోత్తిర్ణః కాశ్యపః) ।

కాశ్యపః - యాస్యత్యద్య శకుంతలేతి హృదయం సంస్పృష్టముత్కణ్ఠయా

కణః స్తుమ్భితబాష్పవృత్తికలుషశ్చిన్తాజడం దర్శనమ్ ।

వైక్లవ్యం మమ తావదీదృశమిదం స్నేహాదరణ్యౌకసః

పీడ్యన్తే గృహిణః కథం ను తనయావిశ్లేషదుఃఖైర్నైవైః ॥ ౬॥

(ఇతి పరిక్రామతి)

సఖ్యౌ - హలా శకుంతలే అవసితమణ్ణనాసి । పరిధత్స్వ సామ్ప్రతం

క్షౌమయుగలమ్ ।

(శకుంతలోత్థాయ పరిధత్తే)

గౌతమీ - జాతే ఏష తే ఆనన్దపరివాహిణా చక్షుషా పరిష్యజమాన
ఇవ గురురుపస్థితః | ఆచారం తావత్ప్రతిపద్యస్య |

శకుంతలా - (సప్రీడమ్)

తాత వన్దే |

కాశ్యపః - వత్సే |

యయాతేరివ శర్మిష్ఠా భర్తుర్బహుమతా భవ |

సుతం త్వమపి సన్ప్రాజం సేవ పూరుమవాప్పుహి || ౭ ||

గౌతమీ - భగవాన్ వరః ఖల్వేషః | నాశీః |

కాశ్యపః - వత్సే ఇతః సద్యో హుతానగ్నీన్ప్రదక్షిణీకురుష్య |

(సర్వే పరిక్రామన్తి)

కాశ్యపః - (ఋక్చన్దసా౭౭శాస్తే)

అమీ వేదిం పరితః క్షప్తధిష్ఠ్యాః

సమిద్వన్తః ప్రాన్తసంప్రీర్ణదర్భాః |

అపఘ్నతో దురితం హవ్యగన్ధైర్వైతానాస్తాం

వహ్నాయః పావయంతు || ౮ ||

ప్రతిష్ఠస్వేదానీమ్ |

(సదృష్టిక్షేపమ్)

క్వ తే శార్కరవమిశ్రాః |

(ప్రవిశ్య)

శిష్య - భగవన్ ఇమే స్మః |

కాశ్యప - భగిన్యాస్తే మార్గమాదేశయ |

శార్కరవ - ఇత ఇతో భవతీ |

(సర్వే పరిక్రామన్తి)

కాశ్యప - భో భోః సంనిహితాస్తప్రోవనతరవః |

పాతుం న ప్రథమం వ్యవస్యతి జలం యుష్మాస్యపీతేషు యా

నాదత్తే ప్రియమణ్ణనాపి భవతాం స్నేహేన యా పల్లవమ్ |

ఆద్యే వః కుసుమప్రసూతిసమయే యస్యా భవత్యుత్సవః

సేయం యాతి శకుంతలా పతిగృహం స్వైరనుజ్ఞాయతామ్ || ౯ ||

(కోకిలరవం సూచయిత్వా)

అనుమతగమనా శకుంతలా తరుభిరియం వనవాసబన్ధుభిః |

పరిభృతవిరుతం కలం యథా ప్రతివచనీకృతమేభిరీదృశవమ్ || ౧౦||

(ఆకాశే)

రమ్యాన్తరః కమలినీహరితైః

సరోభిశ్చాయాద్రుమైర్నియమితార్కమయూఖతాపః |

భూయాత్కుశేశయరజోమృదురేణురస్యాః శాన్తానుకూలపవనశ్చ శివశ్చ
పన్థాః || ౧౧||

(సర్వే సవిస్మయమాకర్ణయన్తి)

గౌతమీ - జాతే జ్ఞాతిజనస్నిగ్ధాభిరనుజ్ఞాతగమనాసి

తపోవనదేవతాభిః | ప్రణమ భగవతీః |

శకుంతలా - (సప్రణామం పరిక్రమ్య | జనాన్తికమ్)

హలా ప్రియంవదే ఆర్యపుత్రదర్శనోత్సుకాయా అప్యాశ్రమపదం పరిత్యజన్త్యా
దుఃఖేన మే చరణౌ పురతః ప్రవర్తేతే |

ప్రియంవదా - న కేవలం తపోవనవిరహకాతరా సఖ్యేవ |

త్వయోపస్థితవియోగస్య తపోవనస్యాపి తావత్సమవస్థా దృశ్యతే |

ఉద్గలితదర్శకవలా మృగ్యః పరిత్యక్తనర్తనా మయూరాః |

అపస్పృతపాణ్డుపత్రా ముఞ్చన్త్యశ్రూణీవ లతాః || ౧౨||

శకుంతలా - (స్మృత్వా)

తాత లతాభగినీం వనజ్యోత్స్నాం తావదామన్త్రయిష్యే |

కాశ్యపః - అవైమి తే తస్యాం సోదర్యాన్నేహమ్ | ఇయం తావద్దక్షిణేన |

శకుంతలా - (ఉపేత్య లతామాలిక్య)

వనజ్యోత్నేన్న చూతసంగతాపి మాం ప్రత్యాలిజ్ఞేతోగతాభిః శాఖాబాహాభిః |

అద్యస్పభృతి దూరపరివర్తినీ తే ఖలు భవిష్యామి |

కాశ్యపః -

సంకల్పితం ప్రథమమేవ మయా తవార్థే

భర్తారమాత్మసదృశం సుకృతైర్గతా త్వమ్ |

చూతేన సంశ్రితవతీ నవమాలికేయమస్యామహం

త్వయి చ సమ్ప్రీతి వీతచిన్తః || ౧౩||

ఇతః పన్థానం ప్రతిపద్యస్య |

శకుంతలా - (సఖ్యో ప్రతి)

హలా ఏషా ద్వయోర్యువయోర్హస్తే నిక్షేపః |

సఖ్యో - ఆయం జనః కస్య హస్తే సమర్పితః ।

(ఇతి బాష్పం విహారతః)

కాశ్యపః - అనసూయే అలం రుదిత్వా । నను భవతీభ్యామేవ

స్థిరీకర్తవ్యా శకుంతలా ।

(సర్వే పరిక్రమన్తి)

శకుంతలా - తాత ఏషోటజపర్యన్తచారిణీ గర్భమన్థరా

మృగవధూర్యదాఽనఘప్రసవా భవతి తదా మహ్యాం కమపి

ప్రియనివేదయిత్పకం విసర్జయిష్యథ ।

కాశ్యపః - నేదం విస్మరిష్యామః ।

శకుంతలా - (గతిభంగం రూపయిత్వా)

కో ను ఖల్వేష నివసనే మే సజ్జతే ।

(ఇతి పరావర్తతే)

కాశ్యపః - వత్స,

యస్య త్వయా వ్రణవిరోపణమిక్కుదీనాం

తైలం న్యషిచ్యత ముఖే కుశసుచివిధే ।

శ్యామాకముష్టిపరివర్ధితకో జహోతి

సోఽయం న పుత్రకృతకః పదవీం మృగస్తే ॥ ౧౪ ॥

శకుంతలా - వత్స కిం సహవాసపరిత్యాగినీం మామనుసరసి ।

అచిరప్రసూతయా జనన్యా వినా వర్ధిత ఏవ । ఇదానీమపి మయా విరహితం

త్వాం తాతశ్చిన్తయిష్యతి । నివర్తస్వ తావత్ ।

(ఇతి రుదతీ ప్రస్థితా)

కాశ్యపః -

ఉత్పక్ష్మణోర్నయనయోరుపరుద్ధవృత్తిం

బాష్పం కురు స్థిరతయా విరతానుబన్ధమ్ ।

ఆస్మిన్నలక్షితనతోన్నతభూమిభాగే

మార్గే పదాని ఖలు తే విషమీభవన్తి ॥ ౧౫ ॥

శార్కరవః - భవగాన్ । ఓదకాన్తం స్నిగ్ధో జనోఽనుగన్తవ్య ఇతి

శ్రూయతే । తదిదం సరస్తీరమ్ । అత్ర సందిశ్య ప్రతిగన్తుమర్హతి ।

కాశ్యపః - తేన హీమాం క్షీరవృక్షఛాయామాశ్రయామః ।

(సర్వే పరిక్రమ్య స్థితాః)

కాశ్యపః - (ఆత్మగతమ్)

కిం ను ఖలు తత్రభవతో దుష్కన్తస్య యుక్తరూపమస్మాభిః సందేష్టవ్యమ్

|

(ఇతి చింతయతి)

శకుంతలా - (జనాన్తికమ్)

హలా పశ్య | నలినీపత్రాన్తరితమపి సహచరమపశ్యన్త్యాతురా

చక్రవాక్యరటతి దుష్కరమహం కరోమీతి |

అనసూయా - సఖి మైవం మన్తయస్వ |

ఏషాపి ప్రియేణ వినా గమయతి రజనీం విషాదదీర్ఘతరామ్ |

గుర్వపి విరహదుఃఖమాశాబ్ధః సాహాయతి || ౧౬ ||

కాశ్యపః - శార్దరప ఇతి త్వయా మద్వచనాత్స రాజా శకుంతలాం

పురస్కృత్య వక్తవ్యః |

శార్దరపః - ఆజ్ఞాపయతు భగవాన్ |

కాశ్యపః - అస్మాన్నాధు విచిన్త్య సంయమధనానుభైః కులం

చాత్మనస్త్యయ్యస్యాః కథమప్యభిన్ధవకృతాం స్నేహప్రవృత్తిం చ తామ్ |

సామాన్యప్రతిపత్తిపూర్వకమియం దారేషు దృశ్యా త్వయా

భాగ్యాయత్తమతః పరం న ఖలు తద్వాచ్యం వధూబన్ధుభిః || ౧౭ ||

శార్దరపః - గృహీతః సందేశః |

కాశ్యపః - వత్సే త్వమిదానీమనుశాసనీయాసి | వనోకసోఽపి సన్తో

లౌకికజ్ఞా వయమ్ |

శార్దరపః - న ఖలు ధీమతాం కశ్చిదవిషయో నామ |

కాశ్యపః - సా త్వమితః పతికులం ప్రాప్య -

శుశ్రూషస్వ గురూన్కూరు ప్రియసఖీవృత్తిం సపత్నీజనే

భర్తృర్విప్రకృతాపి రోషణతయా మా స్మ ప్రతీపం గమః |

భూయిష్ఠం భవ దక్షిణా పరిజనే భాగ్యేష్వనుత్సేకినీ

యాన్త్యైవం గృహిణీపదం యువతయో వామాః కులస్యాధయః || ౧౮ ||

అనసుయా - కథం వా గౌతమీ మన్యతే |

గౌతమీ - ఏతావాన్వధూజనస్యోపదేశః | జాతే ఏతత్థలు సర్వమవధారయ

|

కాశ్యపః - వత్సే పరిష్వజస్వ మాం సఖీజనం చ |

శకుంతలా - తాత ఇత ఏవ కిం ప్రియంవదానుసూయే సఖ్యో నివర్తిష్యేతే |

కాశ్యప - వత్సే ఇమే అపి ప్రదేయే | న యుక్తమనయోస్తత్ర గన్తుమ్ | త్వయా
సహ గౌతమీ యాస్యతి |

శకుంతలా - (పితరమాశ్లిష్య)

కథమిదాసీం తాతస్యాశ్శ్కాత్పరిభ్రష్టా మలయతటోన్మాళితా చన్దనలతేవ
దేశాన్తరే జీవితం ధారయిష్యామి |

కాశ్యపః - వత్సే కిమేవం కాతరాసి |

అభిజనవతో భర్తుః శ్లాఘ్యే స్థితా గృహిణీపదే

విభవగురుభిః కృత్యైస్తస్య ప్రతిక్షణమాకులా |

తనయమచిరాత్ప్రాచీవార్కం ప్రసూయ చ పావనం

మమ విరహజాం న త్వం వత్సే శుచం గణయిష్యసి || ౧౯ ||

(శకుంతలా పితుః పాదయోః పతతి)

కాశ్యపః - యదిచ్ఛామి తే తదస్తు |

శకుంతలా - (సఖ్యావృపేత్య)

హలా ద్వే అపి మాం సమమేవ పరిష్యజేథామ్ |

సఖ్యో - (తథా కృత్వా)

సఖి యది నామ స రాజా ప్రత్యభిజ్ఞానమన్ధరో

భవేత్తతస్తస్మాదిదమాత్మనామధేయాశ్కీతమజ్గులీయకం దర్శయ |

శకుంతలా - అనేన సందేహేన వామాకమ్పితాస్మి |

సఖ్యో - మా భైషిః | అతిన్నేహః పాపశక్కి |

శార్గరవః - యుగాన్తరమారూఢః సవితా | త్వరతామత్రభవతీ |

శకుంతలా - (ఆశ్రమాభిముఖీ స్థిత్యా)

తాత కదా ను భూయస్తపోవనం ప్రేక్షిష్యే |

కాశ్యప - శ్రూయతామ్ |

భూత్వా చిరాయ చతురన్తమహీసపత్ని

దౌష్యన్తిమప్రతిరథం తనయం నివేశ్య |

భర్త్రా తదర్పితకుటుమ్భభరేణ సార్థం

శాన్తే కరిష్యసి పదం పునరాశ్రమేఽస్మిన్ || ౨౦ ||

గౌతమీ - జాతే పరిహీయతే గమనవేలా | నివర్తయ పితరమ్ | అథ వా

చిరేణాపి పునః పునరేషైవం మన్తయిష్యతే | నివర్తతాం భవాన్ |

కాశ్యపః - వత్సే ఉపరుధ్యతే తపోఽనుష్ఠానమ్ |

శకుంతలా - (భూయః పితరమాశ్లిష్య) తపశ్చరణపీడితం

తాతశరీరమ్ | తన్మాతిమాత్రం మమ కృత ఉత్కణ్ఠస్వ |

కాశ్యపః - (సనిఃశ్వాసమ్)

శమమేష్యతి మమ శోకః కథం ను వత్సే త్వయా రచితపూర్వమ్ |

ఉటజద్వారవిరూఢం నీవారబలిం విలోకయతః || ౨౦||

గచ్ఛ | శివాస్తే పథానః సన్తు |

(నిష్క్యాంతా శకుంతలా సహాయానిశ్చ)

సఖ్యో - (శకుంతలాం విలోక్య)

హా ధిక్ హా ధిక్ | అన్తర్హితా శకుంతలా వనరాజ్యా |

కాశ్యపః - (సనిఃశ్వాసమ్)

అననూయే గతవతి వాం సహచారిణీ | నిగృహ్య శోకమనుగచ్ఛతం మాం

ప్రస్థితమ్ |

ఉభే - తాత శకుంతలావిరహితం శూన్యమివ తపోవనం కథం ప్రవిశావః

|

కాశ్యపః - స్నేహవృత్తిరేవన్దర్శినీ |

(సవిమర్శం పరిక్రమ్య)

హస్త భోః శకుంతలాం పతికులం విసృజ్య లబ్ధమిదానీం స్వాస్థ్యమ్ |

కుతః |

అర్థో హి కన్యా పరకీయ ఏవ తామద్య సమ్ప్రేష్య పరిగ్రహీతుః |

జాతో మమాయం విశదః ప్రకామం ప్రత్యర్పితన్యాస ఇవాన్తరాత్మా || ౨౧||

(ఇతి నిష్క్యాంతాః సర్వే)

(ఇతి చతుర్థోఽఙ్కః |)

పంచమోఽఙ్కః |

(తతః ప్రవిశత్యాసనస్థో రాజా విదూషకశ్చ)

విదూషకః - (కర్ణం దత్త్వా)

భో వయస్య సంగీతశాలాన్తరేఽవధానం దేహి | కలవిశుద్ధాయా గీతేః

స్వరసంయోగః శ్రూయతే | జానే త్రయభవతి హంసపదికా వర్ణపరిచయం

కరోతీతి |

రాజాః - తూష్ణీం భవ | యావదాకర్ణయామి |

(ఆకాశే గీయతే)

అభినవమధులోలుపస్త్యం తథా పరిచుమ్ప్య చూతమజ్ఞురీమ్ |

కమలవసతిమాత్రనిర్వృతో మధుకర విస్మృతోఽన్యేనాం కథమ్ || ౧ ||

రాజాః - అహో రాగపరివాహిణీ గీతిః |

విదుషకః - కిం తావద్గీత్యా అవగతోఽక్షరార్థః |

రాజాః - (స్మృతం కృత్వా)

సకృత్కృతప్రణయోఽయం జనః | తదస్యా దేపీం వసుమతీమస్తరేణ
మహదుపాలమ్భనం గతోఽస్మి | సఖే మాధవ్య మద్వచనాదుచ్యతాం
హంసపదికా | నిపుణముపాలభాః స్మృ ఇతి |

విదుషకః - యద్భవానాజ్ఞాపయతి |

(ఉత్థాయ)

భో వయస్య గృహీతస్య తయా పరకీయైర్వస్తైః శిఖణ్ణకే
తాడ్యమానస్యాప్సరసా వీతరాగస్యేవ నాస్తీదాసీం మే మోక్షః |

రాజాః - గచ్ఛ | నాగరికవృత్త్యా సజ్ఞాపయేనామ్ |

విదుషకః - కా గతిః | (ఇతి నిష్క్రాంతాః)

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

కిం ను ఖలు గీతమేవంవిధార్థమాకర్ణ్యేష్టజనవిరహోద్వేపితేపి

బలవదుత్కణ్ఠితోఽస్మి | అథవా |

రమ్యాణీ వీక్ష్య మధురాంశ్చ నిశమ్య శబ్దాన్పర్యుత్సుకో భవతి

యత్సుఖితోఽపి జన్తుః |

తచ్ఛేతసా స్మరతి నూనమబోధహర్షం భావస్థిరాణి

జననాస్తరసౌహృదాని || ౨ ||

(ఇతి పర్యాకులస్తిష్ఠతి)

(తతః ప్రవిశతి కఞ్చుకీ)

కఞ్చుకీ - అహో ను ఖల్వీదృశీమవస్థాం ప్రతిపన్నోఽస్మి |

ఆచార ఇత్యవహితేన మయా గృహీతా

యా వెత్రయష్టిరవరోధగృహేషు రాజ్ఞః |

కాలే గతే బహుతిథే మమ సైవ జాతా

ప్రస్థానవిక్లవగతేరవలమ్బనార్థా || ౩ ||

భోః కామం ధర్మకార్యమనతిపాత్యం దేవస్య | తథాపీదాసీమేవ

ధర్మాసనాదుత్థితాయ పునరుపరోధకారి కణ్వశిష్యాగమనమస్త్రై నోత్సహే

నివేదయితుమ్ | అథ వాఽవిశ్రమోఽయం లోకతన్త్రాధికారః | కుతః |

భానుః సకృద్యుక్తతురంగ ఏవ రాత్రినివం గన్ధవహః ప్రయాతి ।
 శేషః సదైవాహితభూమిభారః షష్ఠాంశవృత్తీరపి ధర్మ ఏషః ॥
 ౪ ॥

యావన్నియోగమనుతిష్ఠామి ।
 (పరిక్రమ్యావలోక్య చ)

ఏష దేవః
 ప్రజాః ప్రజాః స్వా ఇవ తన్త్రయిత్వా
 నిషేవతే శ్రాన్తమనా వివిక్రమ్ ।
 యూథాని సంచార్య రవిప్రతప్తః
 శీతం దివా స్థానమివ ద్విపేన్ద్రః ॥ ౫ ॥

(ఉపగమ్య)

జయతు జయతు దేవః । ఏతే ఖలు హిమగిరేరుపత్యకారణ్యవాసినః
 కాశ్యపసందేశమాదాయ సస్త్రికాస్తపస్వినః సమ్ప్రప్తాః । శ్రుత్వా దేవః
 ప్రమాణమ్ ।

రాజాః - (సాదరమ్)

కిం కాశ్యపసందేశహారిణః ।

కఇచ్ఛుకీ - అథ కిమ్ ।

రాజాః - తేన హి మద్వచనాద్విజ్ఞాప్యతాముపాధ్యాయః సోమరాతః ।

అమానాశ్రమవాసినః శ్రౌతేన విధినా సత్కృత్య స్వయమేవ
 ప్రవేశయితుమర్హసితి । అహమప్యత్ర తపస్విదర్శనోచితే ప్రదేశే స్థితః
 ప్రతిపాలయామి ।

క'స్సుకీ - యదాజ్ఞాపయతి దేవః ।

(ఇతి నిష్కాన్తః)

రాజాః - (ఉత్థాయ)

వేత్రవతి అగ్నిశరణమార్గమాదేశయ ।

ప్రతిహారీ - ఇత ఇతో దేవః ।

రాజాః - (పరిక్రమతి । అధికారభేదం నిరూప్య)

సర్వః ప్రార్థితమర్థమధిగమ్య సుఖీ సమృద్ధ్యతే జన్తుః । రాజ్ఞాం తు

చరితార్థతా దుఃఖోత్తరైవ ।

ఔత్సుక్యమాత్రమవసాయయతి ప్రతిష్ఠా

క్లిశ్నాతి లబ్ధపరిపాలనవృత్తిరేవ ।

నాతిశ్రమాపనయనాయ యథా శ్రమాయ
రాజ్యం స్వహస్తధృతదణ్ణమివాతపత్రమ్ || ౬ ||

(నేపథ్యే)

వైతాలికో - విజయతాం దేవః ।

ప్రథమః -

స్వసుఖనిరభిలాషః ఖిద్యసే లోకహేతోః

ప్రతిదీనమథవా తే వృత్తిరేవంబిహవ ।

అనుభవతి హి మూర్ధ్నా పదపస్తీవ్రముష్ణం

శమయతి పరితాపం ఛాయయా సంశ్రితానామ్ || ౭ ||

ద్వితీయః -

నియమయసి విమార్గప్రస్థితానాత్తదణ్ణః

ప్రశమయసి వివాదం కల్పసే రక్షణాయ ।

అతనుషు విభవేషు జ్ఞాతయః సన్తు నామ

త్వయి తు పరిసమాప్తం బంధకృత్యం ప్రజానామ్ || ౮ ||

రాజాః - ఏతే క్లాంతమనసః పునర్నవీకృతాః స్యుః ।

(ఇతి పరిక్రమతి)

ప్రతిహారీ - ఏష అభినవసమ్మూర్జనసశ్రీకః

సన్నిహితహోమధేనురగ్నిశరణాలింః । ఆరోహతు దేవః ।

రాజాః - (ఆరుహ్య పరిజనాంసావలమ్బి తిష్ఠతి)

వేత్రవతి కిముద్దిశ్య భగవతా కాశ్యపేన మత్సకాశమృషయః ప్రేషితాః

స్యుః ।

కిం తావద్వ్యతినాముపోఢతపసాం విఘ్నేస్తప్తో దూషితం

ధర్మారణ్యచరేషు కేనచిదుత ప్రాణిష్వసచ్చేష్టితమ్ ।

ఆహోస్విత్ప్రసవో మమాపచరితైర్విష్టమిభ్యతో

వీరుధామిత్యా రూఢబహుప్రతర్కమపరిచ్ఛేదాకులం మే మనః || ౯ ||

ప్రతిహారీ - సుచరితనన్దిన ఋషయో దేవం సభాజయితుమాగతా ఇతి

తర్కయామి ।

(తతః ప్రవిశన్తి గౌతమీసహితాః శకుంతలాం పురస్కృత్య మునయః ।

పురశ్చైషాం కఙ్కుకీ పురోహితశ్చ)

కఙ్కుకీ - ఇత ఇతో భవన్తః ।

శార్ఙ్గరవః - శారద్యత |

మహాభాగః కామం నరపతిరభిన్నస్థితిరసౌ

న కశ్చిద్వర్ణానామపథమపకృష్టోఽపి భజతే |

తథాపీదం శశ్వత్పరిచితవిక్తేన మనసా

జనాకీర్ణం మన్యే హుతవహపరీతం గృహమివ || ౧౦ ||

శారద్యతః - స్థానే భవాన్పురప్రవేశాదిత్యమ్భూతః సంవృత్తః |

అహమపి

అభ్యక్షమపి స్నాతః శుచిరశుచిమివ ప్రబుద్ధ ఇవ సుప్తమ్ |

బద్ధమివ స్వైరగతిర్జనమిహ సుఖసంక్లిషనమవైమి || ౧౧ ||

శకుంతలా - (నిమిత్తం సూచయిత్వా)

అహో కిం మే వామేతరన్నయనం విస్ఫురతి |

గౌతమీ - జాతే ప్రతిహతమమజ్గలమ్ | సుఖాని తే భర్తృకులదేవతా

వితరన్తు |

(ఇతి పరిక్రామతి)

పురోహితః - (రాజానం నిర్దిశ్య)

భో భోస్తవస్వినః అసావత్రభవాన్వర్ణాశ్రమాణాం రక్షితా ప్రాగేవ

ముక్తాసనో వః ప్రతిపాలయతి | పశ్యతేనమ్ |

శార్ఙ్గరవః - భో మహాబ్రాహ్మణ కామమేతదభినన్దనీయం తథాపి

వయమత్ర మధ్యస్థాః | కుతః

భవన్తి నమ్రాస్తరవః ఫలాగమైర్నవామ్బుభిర్దూరవిలమ్బినో ఘనాః |

అనుద్ధతాః సత్పురుషాః సమృద్ధిభిః స్వభావ ఏవైష పరోపకారిణామ్

|| ౧౨ ||

ప్రతిహారీ - దేవ ప్రసన్నముఖవర్ణా దృశ్యన్తే | జానామి

విశ్రేణికార్యా ఋషయః |

రాజాః - (శకుంతలాం దృష్ట్వా)

అథాత్రభవతీ

కా స్విదవగుణ్ణనవతీ నాతిపరిస్ఫుటశరీరలావణ్యా |

మధ్యే తపోధనానాం కిసలయమివ పాణ్డుపత్రాణామ్ || ౧౩ ||

ప్రతిహారీ - దేవ కుతూహలగర్భః ప్రహితో న మే తర్కః ప్రసరతి | నను

దర్శనీయా పునరస్యా ఆకృతిర్లక్ష్యతే |

రాజాః - భవతు | అనిర్వర్ణనీయం పరకలత్రమ్ |
 శకుంతలా - (హస్తమురసి కృత్వా | ఆత్మగతమ్)
 హృదయ కిమేవం వేపసే | ఆర్యపుత్రస్య భావమవధార్య ధీరం తావద్భవ |
 పురోహితః - (పురో గత్వా)
 ఏతే విధివదర్శితాస్తపస్వినః | కశ్చిదేషాముపాధ్యాయసందేశః | తం
 దేవః శ్రోతుమర్హతి |
 రాజాః - అవహితోఽస్మి |
 ఋషయః - (హస్తానుద్యమ్య)
 విజయస్వ రాజన్ |
 రాజాః - సర్వానభివాదయే |
 ఋషయః - ఇష్టేన యుజ్యస్వ |
 రాజాః - అపి నిర్విఘ్నతపసో మునయః |
 ఋషయః -
 కుతో ధర్మక్రియావిఘ్నః సతాం రక్షితరి త్వయి |
 తమస్తపతి ధర్మాంశౌ కథమావిర్భవిష్యతి || ౧౪ ||
 రాజాః - అర్థవాన్థలు మే రాజశబ్దః | అథ భగవాన్లోకానుగ్రహాయ
 కుశలీ కాశ్యపః |
 శార్దరవః - స్వాధీనకుశలాః సిద్ధిమన్తః | స
 భవన్తమనామయప్రశ్నపూర్వకమిదమాహ |
 రాజాః - కిమాజ్ఞాపయతి భగవాన్ |
 శార్దరవః - యన్మిథఃసమయాదిమాం మదీయాం దుహితరం
 భవానుపాయంస్త తన్మయా ప్రీతిమతా యువయోరనుజ్ఞాతమ్ | కుతః
 త్వమర్హతాం ప్రాగ్రసరః స్మృతోఽసి నః
 శకుంతలా మూర్తిమతీ చ సక్తియా |
 సమానయంస్తుల్యగుణం వధూవరం
 చిరస్య వాచ్యం న గతః ప్రజాపతిః || ౧౫ ||
 తదిదాసీమాపన్నసత్వేయం ప్రతిగృహ్యతాం సహధర్మాచరణాయేతి |
 గౌతమి - ఆర్య కిమపి వక్తుకామాస్మి | న మే వచనావసరోఽస్తి |
 కథమితి |
 నాపేక్షితో గురుజనోఽనయా త్వయా పృష్టో న బన్ధుజనః |
 ఏకైకస్మిన్నేవ చరితే భణామి కిమేకైకమ్ || ౧౬ ||

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

కిం ను ఖల్వార్మపుత్రో భణతి ।

రాజాః - కిమిదముపన్యస్తమ్ ।

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

పావకః ఖలు వచనోపన్యాసః ।

శార్కరవః - కథమిదం నామ । భవంత ఏవ సుతరాం

లోకవృత్తాన్తనిష్ఠాతాః ।

సతీమపి జ్ఞాతికులైకసంశ్రయాం

జనోఽన్యథా భర్తృమతీం విశక్యతే ।

అతః సమీపే పరిణేతురిష్కతే ।

ప్రియాఽప్రియా వా ప్రమదా స్వబంధుభిః ॥ ౧౭ ॥

రాజాః - కిమత్రభవతీ మయా పరిణేతహూర్వా ।

శకుంతలా - (సవిషాదమ్ ఆత్మగతమ్)

హృదయ సాంప్రతం తే ఆశక్యా ।

శార్కరవః -

కిం కృతకార్యద్యేషో ధర్మం ప్రతి విముఖతా ।

కృతావజ్ఞా ।

రాజాః - కుతోఽయమసత్కల్పనాప్రశ్నః ।

శార్కరవః -

మూర్ఛచ్ఛన్యమీ వికారాః ప్రాయేణైశ్వర్యమత్రేషు ॥ ౧౮ ॥

రాజాః - విశేషేణధిక్షిప్తోఽస్మి ।

గౌతమీ - జాతే ముహూర్తం మా లజ్జస్వ । అసనేష్యామి

తావత్రేఽవగుణ్ణనమ్ । తతస్తాం భర్తాభిజ్ఞాస్యతి ।

(ఇతి యథోక్తం కరోతి)

రాజాః - (శకుంతలాం నిర్వర్ణ్య । ఆత్మగతమ్)

ఇదముపనతమేవం రూపమక్లిష్టకాన్తి

ప్రథమపరిగృహీతం స్యాన్న వేత్యవ్యవస్యన్ ।

భ్రమర ఇవ విభాతే కున్దమన్తస్తుషారం

న చ ఖలు పరోభోక్తుం నాపి శక్నోమి హాతుమ్ ॥ ౧౯ ॥

(ఇతి విచారయన్స్థితః)

ప్రతీహారీ - (స్వగతమ్)

అహో ధర్మాపేక్షితా భర్తుః । ఇదృశం నామ సుఖోపనతం రూపం దృష్టా
కోఽన్యో విచారయతి ।

శార్దరవః - భో రాజన్ కిమితి జోషమాస్యతే ।

రాజాః - భోస్తపోధనాః చింతయన్నపి న ఖలు స్వీకరణమత్రభవత్యాః

స్మరామి । తత్కథమిమామభివ్యక్తసత్త్వలక్షణాం ప్రత్యాత్మానం

క్షేత్రిణమాశక్యమానః ప్రతిపత్స్యే ।

శకుంతలా - (అపవర్య)

ఆర్యస్య పరిణయ ఏవ సందేహాః । కుత ఇదాసీం మే దూరాధిరోహిణ్యాశా ।

శార్దరవః- మా తావత్ ।

కృతాభిమర్శామనుమన్యమానః సుతాం త్వయా నామ మునిర్విమాన్యః ।

ముష్టం ప్రతిగ్రాహయతా స్వమర్థం పాత్రీకృతో దస్యురివాసి యేన ॥ ౨౦ ॥

శార్దవతః - శార్దరవ విరమ త్వమిదాసీమ్ । శకుంతలే

వక్తవ్యముక్తమస్మాభిః । సోఽయమత్రభవానేవమాహ ।

దీయతామస్మై ప్రత్యయప్రతివచనమ్ ।

శకుంతలా - (అపవర్య)

ఇదమవస్థాస్తరం గతే తాదృశేఽనురాగే కిం వా స్మారితేన । ఆత్మేదాసీం

మే శోచనీయ ఇతి వ్యవసితమేతత్ ।

(ప్రకాశమ్)

ఆర్యపుత్ర -

(ఇత్యర్థోక్తే)

సంశయిత ఇదాసీం పరిణయే వైష సముదాచారః ।

పారవ యుక్తం నామ తే తథా పురాశ్రమపదే స్వభావోత్తానహృదయమిమం

జనం సమయపూర్వం ప్రతార్య సామృతమిదృశైరక్షరైః ప్రత్యాఖ్యాతుమ్ ।

రాజాః - (కర్ణౌ విధాయ)

శాస్త్రం పాపమ్ ।

వ్యపదేశమావిలయితుం కిమీహసే జనమిమం చ పాతయితుమ్ ।

కూలంకషేవ సిన్ధుః ప్రసన్నమమ్భుస్తటతరుం చ ॥ ౨౧ ॥

శకుంతలా - భవతు । యది పరమార్థతః పరపరిగ్రహశక్తినా

త్వయైవం ప్రవృత్తం తదభిజ్ఞానేనానేన తవాశక్యామపనేష్యామి ।

రాజాః - ఉదారః కల్పః ।

శకుంతలా - (ముద్రాస్థానం పరామృశ్య)

హా ధిక్ హా ధిక్ । అజ్ఞులీయకశూన్యా మేఽజ్ఞులిః ।

(ఇతి సవిషాదం గౌతమీమవేక్షతే)

గౌతమీ - నూనం తే శక్రావతారాభ్యంతరే శచీతీర్థసలిలం

వస్తమానాయాః ప్రభ్రష్టమజ్ఞులీయకమ్ ।

రాజాః - (సస్మితమ్)

ఇదం తత్రప్రత్యుత్పన్నమతి స్త్రైణమితి యదుచ్యతే ।

శకుంతలా - అత్ర తావద్విధినా దర్శితం ప్రభుత్వమ్ । ఆపరం తే

కథయిష్యామి ।

రాజాః - శ్రోతవ్యమిదానీం సంవృత్తమ్ ।

శకుంతలా - నన్వేకస్మిన్దివసే నవమాలికామణ్డపే

నలిపిత్రభాజనగతముదకం తవ హస్తే సన్నిహితమాసీత్ ।

రాజాః - శృణుమస్తావత్ ।

శకుంతలా - తత్క్షణే స మే పుత్రకృతకో దీర్ఘాపాఙ్గో నామ మృగపోతక

ఉపస్థితః । త్వయాం తావత్పుథమం పిబత్విత్వనుకమ్పినోపచ్ఛన్దిత ఉదకేన

। న పునస్తేఽపరిచయార్థస్తాభ్యాసముపగతః । పశ్చాత్తస్మిన్నేవ మయా

గృహీతే సలిలేఽనేన కృతః ప్రణయః । తదా త్వమిత్థం ప్రహసితోఽసి ।

సర్వః సగంధేషు విశ్వసితః । ద్వావప్యత్రారణ్యకాచితి ।

రాజాః -

ఏవమాదిభిరాత్మకార్యనిర్వర్తినామనృతమయవాఙ్మధుభిరాకృష్యన్తే

విషయిణః ।

గౌతమీ - మహాభాగ న్నార్హస్యేవం మస్త్రయితుమ్ ।

తపోవనసంవర్ధితోఽనభిక్షోఽయం జనః కైతవస్య ।

రాజాః - తాపసవృద్ధే ।

స్త్రీణామశిక్షితపటుత్వమమానుషీషు

సందృశ్యతే కిముత యాః ప్రతిబోధవత్సః ।

ప్రాగస్తరిక్షగమనాస్త్యమపత్యజాతమన్యైర్ద్విజైః

పరభృతాః ఖలు పోషయన్తి ॥ ౨౨ ॥

శకుంతలా - (సరోషమ్)

అనార్య ఆత్మనో హృదయానుమానేన ప్రేక్షనే । క ఇదానీమన్యో

ధర్మకర్షుకప్రవేశినస్తృణచఘన్న కూపోపమస్య తవానుకృతిం
ప్రతిపత్స్యతే ।

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

సందిగ్ధబుద్ధిం మాం కుర్వన్నకైతవ ఇవాస్యాః కోపో లక్ష్యతే । తథా హ్యనయా
మయ్యేవ విస్మరణదారుణచిత్తవృత్తౌ
వృత్తం రహః ప్రణయమప్రతిపద్యమానే ।
భేదాద్భ్రువోః కుటిలయోరతిలోహితాఞ్శ్యా
భగ్నం శరాసనమివాతిరుషా స్మరస్య ॥ ౨౩ ॥

(ప్రకాశమ్)

భద్రే ప్రథితం దుష్పన్నస్య చరితమ్ । తథాపీదం న దృశ్యతే ।
శకుంతలా - సుష్టు తావదత్ర స్వచ్ఛన్దచారిణీ కృతాస్మి
యాహమస్య పురువంశప్రత్యయేన ముఖమధోర్ద్వదయవిషస్య
హస్తాభ్యాసముపగతా ।

శార్ఙ్గరవః - ఇత్థమాత్మకృతం చాపలం దహతి ।

అతః పరీక్ష్య కర్తవ్యం విశేషాత్సంగతం రహః ।

అజ్ఞాతహృదయేష్వేవం వైరీభవతి సౌహృదమ్ ॥ ౨౪ ॥

రాజాః - అయి భోః కిమత్రభవతీప్రత్యయాదేవాస్మాన్సంయుతదోషాక్షరైః
క్షీణభ ।

శార్ఙ్గరవః - (సాసూయమ్)

శ్రుతం భవద్భిరధరోత్తరమ్ ।

ఆ జన్మనః శాత్యమశిక్షితో యస్తస్యాప్రమాణం వచనం జనస్య ।

పరాతిసంధానమధీయతే యైర్విద్యేతి తే సన్తు కిలాప్తవాచః ॥ ౨౫ ॥

రాజాః - భోః సత్యవాదీన్ అభ్యుపగతం తావదస్మాభిరేవమ్ । కిం

పునరిమామతిసంధాయ లభ్యతే ।

శార్ఙ్గరవః - వినిపాతః ।

రాజాః - వినిపాతః పౌరవైః ప్రార్థ్యత ఇతి న శ్రద్ధేయమేతత్ ।

శారద్యతః- శార్ఙ్గరవ కిముత్తరేణ । అనుష్ఠితో గురోః సందేశః ।

ప్రతినివర్తామహే వయమ్ ।

(రాజానం ప్రతి)

తదేషా భవతః కాంతా త్యజ వైనాం గృహాణ వా ।

ఉపపన్నా హి దారేషు ప్రభుతా సర్వతోముఖీ || ౨౬ ||

గౌతమి గచ్ఛాగ్రతః ।

(ఇతి ప్రస్థితాః)

శకుంతలా - కథమనేన కితవేన విప్రలభ్యాస్మి । యూయమపి మాం
పరిత్యజథ ।

(ఇత్యనుప్రతిష్ఠతే)

గౌతమీ - (స్థిత్యా)

వత్స శార్ఙ్గరవ అనుగచ్ఛతీయం ఖలు నః కరుణపరిదేవిసీ శకుంతలా ।

ప్రత్యాదేశపరుషే భర్తరి కిం వా మే పుత్రికా కరోతు ।

శార్ఙ్గరవః - (సరోషం నివృత్య)

కిం పురోభాగే స్వాతన్త్ర్యమవలంబునే ।

(శకుంతలా భీతా వేపతే)

శార్ఙ్గరవః - శకుంతలే ।

యది యథా వదతి క్షితిపస్తథా త్వమసి కిం పితురుత్కులయా త్వయా ।

అథ తు వేత్సి శుచి వ్రతమాత్మనః పతికులే తవ దాస్యమపి క్షమమ్ || ౨౭ ||

తిష్ఠ । సాధయామో వయమ్ ।

రాజాః - భోస్తపస్విన్ కిమత్రభవతీం విప్రలభనే ।

కుముదాన్యేవ శశాఙ్కః సవితా బోధయతి పఙ్కజాన్యేవ ।

వశినాం హి పరపరిగ్రహసంశ్లేషపరాఙ్ముఖీ వృత్తిః || ౨౮ ||

శార్ఙ్గరవః - యదా తు పూర్వవృత్తమన్యసఙ్గాద్విస్మృతో భవాంస్తదా

కథమధర్మభీరుః ।

రాజాః - భవన్తమేవాత్ర గురులాఘవం పృచ్ఛామి ।

మూఢః స్యామహమేషా వా వదేన్మిథ్యేతి సంశయే ।

దారత్యాగీ భవామ్యాహో పరస్త్రిస్పర్శాపాంసులః || ౨౯ ||

పురోహితః - (విచార్య)

యది తావదేవం క్రియతామ్ ।

రాజాః - అనుశాస్త్ర మాం భవాన్ ।

పురోహితః - అత్రభవతీ తావదాప్రసవాదస్మద్ధృపే తిష్ఠతు । కుత

ఇదముచ్యత ఇతి చేత్ । త్వం సాధుభిరాదిష్ఠపూర్వః ప్రథమమేవ

చక్రవర్తినం పుత్రం జనయిష్యసీతి । స చేన్మునిదౌహిత్రస్తలక్షణోపపన్నో

భవిష్యతి అభినన్ద్య శుద్ధాన్తమేనాం ప్రవేశయిష్యసి | విపర్యయే తు
పితురస్యాః సమీపనయనమవస్థితమేవ |

రాజాః - యథా గురుభ్యో రోచతే |

పురోహితః - వత్సే అనుగచ్ఛ మామ్ |

శకుంతలా - భగవతి వసుధే దేహి మే వివరమ్ |

(ఇతి రుదతీ ప్రస్థితా | నిష్క్రాంతా సహ పురోధసా తపస్విభిశ్చ)

(రాజా శాపవ్యవహితస్మృతిః శకుంతలాగతమేవ చిన్తయతి)

(నేపథ్యే)

ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్ |

రాజాః - (ఆకర్ణ్య)

కిం ను ఖలు స్యాత్ |

(ప్రవిశ్య)

పురోహితః - (సవిస్మయమ్)

దేవ అద్భుతం ఖలు సంవృత్తమ్ |

రాజాః - కిమివ |

పురోహితః - దేవ పరావృత్తేషు కణ్వశిష్యేషు -

సా నిన్దన్తి స్యాని భాగ్యాని బాలా బాహూత్కేపం క్రన్ధితుం చ ప్రవృత్తా |

రాజాః - కిం చ |

పురోహితః -

స్త్రీసంస్థానం చాప్సరస్తీర్థమారాదుత్కప్తైనాం జ్యోతిరేకం జగమ || 30 ||

(సర్వే విస్మయం రూపయన్తి)

రాజాః - భగవన్ ప్రాగపి సోఽస్మాభిరర్థః ప్రత్యాదిష్ట ఏవ | కిం

వృథా తర్కేణాన్విష్యతే | విశ్రామ్యతు భవాన్ |

పురోహిత - (విలోక్య)

విజయస్వ |

(ఇతి నిష్క్రాంతః)

రాజాః - వేత్రవతి పర్యాకులోఽస్మి | శయనభూమిమార్గమాదేశయ |

ప్రతీహారీ - ఇత ఇతో దేవః |

(ఇతి ప్రస్థితా)

రాజాః -

కామం ప్రత్యాదిష్టాం స్మరామి న పరిగ్రహం మునేస్తనయామ్ |

బలవత్తు దూయమానం ప్రత్యాయయతీవ మాం హృదయమ్ || 3౧||

(ఇతి నిష్కాన్తాః సర్వే)

(ఇతి పంచమోఽఙ్కః |)

షష్ఠోఽఙ్కః |

(తతః ప్రవిశతి నాగరికః శ్యాలః పశ్చాద్బద్ధం పురుషమాదాయ
రక్షిణౌ చ)

రక్షిణౌ - (పురుషం తాడయిత్వా)

ఆరే కుమ్భిరక కథయ కుత్ర త్వయేతన్మణిబన్ధనోత్కీర్ణనామధేయం

రాజకీయమజ్ఞులీయకం సమాసాదితమ్ |

పురుషః - (భీతినాటితకేన)

ప్రసీదస్తు భావమిశ్రాః | నాహమీదృశకర్మకారీ |

ప్రథమః - కిం శోభనో బ్రాహ్మణ ఇతి కృత్వా

(కలయిత్వా)

రాజ్ఞా ప్రతిగ్రహో దత్తః |

పురుషః - శృణుతేదానీమ్ | అహం శక్రావతారాభ్యన్తరవాసీ

ధీవరః |

ద్వితీయః - పాటచ్చర కిమస్మాభిరాతిః పృష్టా |

శ్యాలః - సూచక కథయతు సర్వననుక్రమేణ | మైనమన్తరా

ప్రతిబద్ధీతమ్ |

ఉభౌ - యదాపుత్ర ఆజ్ఞాపయతి | కథయ |

పురుషః - అహం జాలోద్ధాలాదిభిర్మత్స్యబన్ధనోపాయైః కుటుమ్భభరణం

కరోమి |

శ్యాలః - (విహస్య)

విశుద్ధ ఇదానీమాజీవః |

పురుషః - భర్తః మా ఏవం భణ |

సహజం కిల యద్వినిన్దితం న ఖలు తత్కర్మ వివర్జనీయమ్ |

పశుమారణకర్మదారుణోఽనుకమ్పామృదురేవ శ్రోత్రియః || ౧||

శ్యాలః - తతస్తతః |

పురుషః - ఏకస్మిన్దివసే ఖణ్ణశో రోహితమత్స్యో మయా కల్పితః |

యావత్తస్యోదరాభ్యన్తరే ప్రేక్షే తావదిదం రత్నభాసురమజ్ఞులీయకం

దృష్టమ్ | పశ్చాదహమస్య విక్రయాయ దర్శయన్గుహితో భావమిత్రైః |
 మారయత వా ముఞ్చత వా | అయమస్యాగమవృత్తాన్తః |

శ్యాలః - జానుక విస్రగ్ధీ గోధాదీ మత్స్యబన్ధ ఏవ నిఃసంశయమ్ |
 అఙ్గలీయకదర్శనమస్య విమర్శయితవ్యమ్ | రాజకులమేవ గచ్ఛామః |
 రక్షణౌ - తథా | గచ్ఛ ఆరే గ్రస్థిభేదక |

(సర్వే పరిక్రామన్తి)

శ్యాలః - సూచక ఇమం గోపురద్వారేఽప్రమత్తౌ ప్రతిపాలయతం
 యావదిదమఙ్గలీయకం యథాగమనం భర్తే నివేద్య తతః శాసనం ప్రతీష్య
 నిష్కామామి |

ఉభౌ - ప్రవిశత్వావుత్తః స్వామిప్రసాదాయ |

(ఇతి నిష్కాన్తః శ్యాలః)

ప్రథమః - జానుక చిరాయతే ఖల్వావుత్తః |

ద్వితీయః - నన్వవనరోపసర్పణీయా రాజానః |

ప్రథమః - జానుక స్ఫురతో మమ హస్తావస్య వధస్య సుమనసః పినద్ధుమ్
 |

(ఇతి పురుషం నిర్దిశతి)

పురుషః - నార్హతి భావోఽకారణమారణో భవతుమ్ |

ద్వితీయః - (విలోక్య)

ఏష నౌ స్వామీ పత్రహస్తో రాజశాసనం ప్రతీష్యేతోముఖో దృశ్యతే |

గృధ్రబలిర్భవిష్యసి శునో ముఖం వా ద్రక్ష్యాసి |

(ప్రవిశ్య)

శ్యాలః - సూచక ముచ్యతామేష జాలోపజీవీ | ఉపపన్నః

ఖల్వస్యాఙ్గలీయకస్యాగమః |

సూచకః - యథావుత్తో భణతి | ఏష యమనదనం ప్రవిశ్య

ప్రతినివృత్తః |

(ఇతి పురుషం పరిముక్తబన్ధనం కరోతి)

పురుషః - (శ్యాలం ప్రణమ్య)

భర్తః అథ కీదృశో మ ఆజీవః |

శ్యాలః - ఏష భర్తాఙ్గలీయకమూల్యసమ్మితః ప్రసాదోఽపి దాపితః |

(ఇతి పురుషాయ స్వం ప్రయచ్ఛతి)

పురుషః - (సప్రణామం ప్రతిగృహ్య)

భర్తః అనుగృహితోఽస్మి |

సూచకః - ఏష నామానుగ్రహో యచ్ఛూలాదవతార్య హస్తీస్కంఠే
ప్రతిష్ఠాపితః ।

జానుక - ఆవుత్త పారితోషికం కథయతి తేనాఙ్ఘ్రీయకేన భర్తుః
సమ్మతేన భవితవ్యమితి ।

శ్యాలః - న తస్మిన్మహార్థం రత్నం భర్తుర్భహుమతమితి తర్కయామి । తస్య
దర్శనేన భర్తాభిమతో జనః స్మృతః । ముహూర్తం ప్రకృతిగమీభరోఽపి
పర్యశ్రయన ఆసీత్ ।

సూచకః - సేవితం నామావుత్తేన ।

జానుకః - నను భణ । అస్య కృతే మాత్స్యికభర్తురితి ।

(ఇతి పురుషమసూయయా పశ్యతి)

పురుషః - భట్టారక ఇతోఽర్థం యుష్మాకం సుమనోమూల్యం భవతు ।

జానుకః - ఏతావద్యుజ్యతే ।

శ్యాలః - ధీవర మహత్తరస్త్వం ప్రియవయస్యక ఇదానీం మే సంవృత్తః ।

కాదమ్బరీసాక్షికమస్మాకం ప్రథమసౌహృదమిష్యతే । తచ్ఛృణోకాపణమేవ
గచ్ఛామః ।

(ఇతి నిష్క్రాంతాః సర్వే)

ప్రవేశకః ।

(తతః ప్రవిశత్యాకాశయానేన సానుమతీ నామాప్సరాః)

సానుమతీ - నిర్వర్జితం మయా

పర్యాయనిర్వర్జనీయమప్సరస్తీర్థసానిధ్యం

యావత్పాఠుజనస్యభిషేకకాల ఇతి సామ్ప్రతమస్య రాజర్షేరుదన్తం

ప్రత్యక్షీకరిష్యామి । మేనకాసమ్బన్ధేన శరీరభూతా మే శకుంతలా ।

తయా చ దుహితృనిమిత్తమాదిష్టపూర్వాస్మి ।

(సమన్తాదవలోక్య)

కిం ను ఖలు ఋతూత్సవేఽపి నిరుత్సవారమ్భమివ రాజకులం దృశ్యతే । అస్మి

మే విభవః ప్రణిధానేన సర్వం పరిజ్ఞాతుమ్ । కిం తు సఖ్యా ఆదరో మయా

మానయితవ్యః । భవతు । అనయోరేవోద్యానపాలికయోస్తీరస్కరిణీప్రతిచ్ఛన్నా

పార్శ్వవర్తినీ భూతోవలప్యే ।

(ఇతి నాట్యేనావతీర్య స్థితా)

(తతః ప్రవిశతి చూతాఙ్కరమవలోకయన్తీ చేటీ । అపరా చ

పృష్ఠతస్తస్యాః)

ప్రథమా -

ఆతామ్రహరితపాణ్ణుర జీవితసర్వం వసన్తమాసస్య (యోః) ।
దృష్టోఽసి చూతకోరక ఋతుమఙ్గల త్వాం ప్రసాదయామి ॥ ౨॥

ద్వితీయా - పరభృతికే కిమేకాకినీ మన్తయసే ।
ప్రథమా - మధుకరకే చూతకలికాం దృష్ట్వాస్మత్తా పరభృతికా
భవతి ।

ద్వితీయా - (సహర్షం త్వరయోపగమ్య)
కథముపస్థితో మధుమాసః ।

ప్రథమా - మధుకరకే తవేదానీం కాల ఏష మదవిభ్రమగీతానామ్ ।
ద్వితీయా - సఖి అవలమ్బస్వ మాం యావదగ్రపాదస్థితా భూత్వా
చూతకలికాం గృహీత్వా కామదేవార్చనం కరోమి ।

ప్రథమా - యది మమాపి ఖల్వర్థమర్చనఫలస్య ।
ద్వితీయా - అకథితేఽప్యేతత్సమ్మద్యతే యత ఏకమేవ నౌ జీవితం
ద్విధాస్థితం శరీరమ్ ।

(సఖీమవలమ్బ్య స్థితా చూతాఙ్కురం గృహ్లాతి)
అయే అప్రతిబుద్ధోఽపి చూతప్రసవోఽత్ర బన్ధనభఙ్గసురభిర్భవతి ।
(ఇతి కపోతహస్తకం కృత్వా)
త్వమసి మయా చూతాఙ్కుర దత్తః కామాయ గృహీతధనుషే ।
పథికజనయువతిలక్ష్మ్యః పఞ్చాభ్యధికః శరో భవ ॥ ౩॥

(ఇతి చూతాఙ్కురం ఉపతి)

(ప్రవిశ్యాపటిషేపేణ కుపితః) ।

కఞ్చుకీ - మా తావదనాత్మజ్ఞే । దేవేన ప్రతిషిద్ధే వసన్తోత్సవే
త్వమామ్రకలికాభఙ్గం కిమారభసే ।
ఉభే - (భీతే)

ప్రసీదత్వార్యః । అగృహీతార్థే ఆవామ్ ।

కఞ్చుకీ - న కిల శ్రుతం యువాభ్యాం యద్వాసన్తికైస్తరుభిరపి దేవస్య
శాసనం ప్రమాణీకృతం తదాశ్రయిభిః పత్తిభిశ్చ । తథా హి
చూతానాం చిరనిర్గతాపి కలికా బధ్నాతి న స్వం రజః
సన్నద్ధం యదపి స్థితం కురబకం తతోరకావస్థయా ।
కణ్ఠేషు స్థలితం గతేఽపి శిశిరే పుంస్కీకిలానాం రుతం
శజ్కై సంహరతి స్మరోఽపి చకితస్తూణార్థకృష్టం శరమ్ ॥ ౪॥

సనుమతీ - నాస్తి సందేహః । మహాప్రభావో రాజర్షిః ।

ప్రథమా - ఆర్య కతి దివసాన్యావయోర్మిత్రావసునా రాష్ట్రీయేణ

భట్టినీపాదమూలం ప్రేషితయోః । అత్ర చ నౌ ప్రమదవనస్య పాలనకర్మ

సమర్పితమ్ । తదాగన్తుకతయా శ్రుతపూర్వ ఆవాభ్యామేష వృత్తాంతః ।

కఇచ్చకీ - భవతు । న పునరేవం ప్రవర్తితవ్యమ్ ।

ఉభే - ఆర్య కౌతూహలం నౌ । యద్యనేన జనేన శ్రోతవ్యం కథయత్వార్యః

కిన్నిమిత్రం భర్త్రా వసనోత్సవః ప్రతిషిద్ధః ।

సానుమతీ - ఉత్సవప్రియాః ఖలు మనుష్యాః । గురుణా కారణేన

భవితవ్యమ్ ।

కఇచ్చకీ - బహులీభూతమేతత్కిం న కథ్యతే । కిమత్రభవతోఽః కర్ణపథం

నాయాతం శకుంతలాప్రత్యాదేశకౌలీనమ్ ।

ఉభే - శ్రుతం రాష్ట్రీయముఖాద్యావదజ్గులీయకదర్శనమ్ ।

కఇచ్చకీ - తేన హ్యల్పం కథయితవ్యమ్ । యదైవ ఖలు

స్వాజ్గులీయకదర్శనాదనుస్మృతం దేవేన సత్యమూఢపూర్వా మే తత్రభవతి

రహసి శకుంతలా మోహాత్ప్రత్యాదష్టేతి తదాప్రభృత్యేవ

పశ్చాత్తాపముపగతో దేవః । తథా హి

రమ్యం ద్వేష్టి యథా పురా ప్రకృతిభిర్ను ప్రత్యహం నేవ్యతే

శయాప్రాస్తవివర్తనైర్విగమయత్యున్నిద్ర ఏవ క్షపాః ।

దాక్షిణ్యేన దదాతి వాచముచితామంతఃపురేభ్యో యదా గోత్రేషు

ఘృతస్తదా భవతి చ వ్రీడావిలక్షణిరమ్ ॥ ౫॥

సానుమతీ - ప్రియం మే ।

కఇచ్చకీ - అస్మాత్ప్రభవతో వైమనస్యాదుత్సవః ప్రత్యాఖ్యాతః ।

ఉభే - యుజ్యతే ।

(నేపథ్యే)

ఏతు ఏతు భవాన్ ।

కఇచ్చకీ - (కర్ణం దత్త్వా)

అయే । ఇత ఏవాభివర్తతే దేవః । స్వకర్మానుష్ఠీయతామ్ ।

ఉభే - తథా ।

(ఇతి నిష్కాన్తే)

(తతః ప్రవిశతి పశ్చాత్తాపసదృశవేషో రాజా విదూషకః

ప్రతీహారీ చ ।)

కళ్ళుచుకీ - (రాజానమవలోక్య)

అహో సర్వాస్యవస్థాసు రమణీయత్వమాకృతివిశేషాణామ్ । ఏవముత్సుకోఽపి

ప్రియదర్శనో దేవః । తథా హి

ప్రత్యాదిష్టవిశేషమణ్ణనవిధిర్వామప్రకోష్టార్పితం

భిభ్రత్కాఞ్చనమేకమేవ వలయం శ్వాసోపరక్తాధరః ।

చింతాజాగరణప్రతాస్తనయనస్తేజోగుణాదాత్మనః

సంస్కారోల్లిఖితో మహామణిరివ క్షీణోఽపి నాలక్ష్యతే ॥ ౬ ॥

సానుమతీ - (రాజానం దృష్ట్వా)

స్థానే ఖలు ప్రత్యాదేశవిమానితాఽప్యస్య కృతే శకుంతలా క్లామ్యతి ।

రాజాః - (ధ్యానమన్తం పరిక్రమ్య)

ప్రథమం సారక్లౌఞ్శ్యా ప్రియయా ప్రతిబోధ్యమానమపి సుప్తమ్ ।

అనుశయదుఃఖాయేదం హతహృదయం సమ్ప్రతి విబుద్ధమ్ ॥ ౭ ॥

సానుమతీ - నన్వీదృశాని తపస్విన్యా భాగధేయాని ।

విదూషకః - (అపవార్య)

లఙ్ఘిత ఏష భూయోఽపి శకుంతలావ్యాధినా । న జానే కథం

చికిత్సితవ్యో భవిష్యతీతి ।

కళ్ళుచుకీ - (ఉపగమ్య)

జయతు జయతు దేవః । మహారాజ ప్రత్యవేక్షితాః ప్రమదవనభూమయః

యథాకామమధ్యాస్తాం వినోదస్థానాని మహారాజః ।

రాజాః - వేత్రవతి మద్వచనాదమాత్యమార్కపిశునం బ్రూహి ।

చిరప్రబోధాన్న సమాభివతమస్మాభిరద్య ధర్మాసనమధ్యాసితమ్ ।

యత్ప్రత్యవేక్షితం పౌరకార్యమార్యేణ తత్ప్రమారోప్య దీయతామితి ।

ప్రతీహారీ - యద్దేవ ఆజ్ఞాపయతి ।

(ఇతి నిష్కాంతా)

రాజాః - వాతాయన త్వమపి స్వం నియోగమశూన్యం కురు ।

కళ్ళుచుకీ - యదాజ్ఞాపయతి దేవః ।

(ఇతి నిష్కాంతః)

విదూషకః - కృతం భవతా నిర్మక్షికమ్ । సామ్ప్రతం

శిశిరాతపచ్ఛేదరమణీయేఽస్మిన్నమదవనోద్దేశ ఆత్మానం రమయిష్యసి ।

రాజాః - వయస్య యదుచ్యతే రన్ధ్రోపనిపాతినోఽనర్థా ఇతి తద్వ్యభిచారి

వచః । కుతః

మునిసుతాప్రణయస్మృతిరోధినా మమ చ ముక్తమిదం తమసా మనః ।
మనసిజేన సఖే ప్రహరిష్యతా ధనుషి చూతశరశ్చ నివేశితః ॥ ౮ ॥

విదూషకః - తిష్ఠ తావత్ । అనేన దణ్ణకాష్ఠేన కన్దర్పబాణం
నాశయిష్యామి ।

(ఇతి దణ్ణకాష్ఠముద్యమ్య చూతాఙ్కరం పాతయితుమిచ్ఛతి)
రాజాః - (సస్మితమ్)

భవతు । దృష్టం బ్రహ్మవర్చసమ్ । సఖే క్వోపవిష్టః ప్రియాయాః
కించిదనుకారిణీషు లతాసు దృష్టిం విలోభయామి ।

విషూషక - నన్వాసన్నపరిచారికా చతురికా భవతా సందిష్టా ।
మాధవీమణ్ణప ఇమాం వేలామతివాహయిష్యే । తత్ర మే చిత్రఫలకగతాం
స్వహస్తలిఖితాం తత్రభవత్యాః శకుంతలాయాః ప్రతికృతిమానయేతి ।
రాజాః - ఈదృశం హృదయవినోదనస్థానమ్ । తత్రమేవ మార్గమాదేశయ
।

విదూషకః - ఇత ఇతో భవాన్ ।

(ఉభౌ పరిక్రమతః । సానుమత్యనుగచ్ఛతి)

విదూషకః - ఏష మణిశిలాపట్టకసనాథో మాధవీమణ్ణప
ఉపహారరమణీయతయా నిఃసంశయం స్వాగతేనేవ నౌ ప్రతీచ్ఛతి ।

తత్ప్రవిశ్య నిషీదతు భవాన్ ।

(ఉభౌ ప్రవేశం కృత్వోపవిష్టౌ)

సానుమతీ - లతాసంశ్రితా ద్రక్ష్యామి తావత్సఖ్యాః ప్రతికృతమ్ ।

తతస్తస్యై భర్తుర్బహుముఖమనురాగం నివేదయిష్యామి ।

(ఇతి తథా కృత్వా స్థితా)

రాజాః - సఖే సర్వమిదాసీం స్మరామి శకుంతలాయాః

ప్రథమవృత్తాంతమ్ । కథితవానస్మి భవతే చ । స

భవాన్ప్రత్యాదేశవేలాయాం మత్సమీపగతో నాసీత్ । పూర్వమపి న త్వయా

కదాచిత్సంకీర్తితం తత్రభవత్యా నామ । కచ్చిదహమివ విస్మృతవానసి

త్వమ్ ।

విదూషకః - న విస్మరామి । కిం తు సర్వం కథయిత్వావసానే పునస్త్వయా

పరిహాసవిజుల్ప ఏష న భూతార్థ ఇత్యాఖ్యాతమ్ । మయాపి

మృత్ప్రణ్ణబుద్ధినా తదైవ గృహీతమ్ । అథవా భవితవ్యతా ఖలు

బలవతీ ।

సానుమతీ - ఏవం న్విదమ్ ।

రాజాః - (ధ్యాత్వా)

సఖే త్రాయస్వ మామ్ ।

విదూషకః - భోః కిమేతత్ । అనుపపన్నం ఖల్వీదృశం త్వయి । కదాపి

సత్పురుషాః శోకవాస్తవ్యా న భవన్తి । నను ప్రవాతేఽపి నిష్కర్మా

గిరయః ।

రాజాః - వయస్య నిరాకరణవిక్లవాయాః ప్రియాయాః సమవస్థామనుస్మృత్య

బలవదశరణోఽస్మి । సా హి

ఇతః ప్రత్యాదేశాత్స్వజనమనుగన్తుం వ్యవసితా

స్థితా తిష్ఠేత్సుఃచైర్వదతి గురుశిష్యే గురుసమే ।

పునర్దృష్టిం బాష్పప్రసరకలుషామర్చితవతీ మయి

క్రూరే యత్తత్సవిషమివ శల్యం దహతి మామ్ ॥ ౯ ॥

సానుమతీ - అహో । ఈదృశీ స్వకార్యపరతా । అస్య సంతాపేనాహం రమే ।

విదూషకః - భోః అస్తి మే తర్కః కేనాపి తత్రభవత్యాకాశచారిణా

నీతేతి ।

రాజాః - కః పతిదేవతామన్యః పరామర్షముత్సహేత । మేనకా కిల

సఖ్యాన్తే జన్మప్రతిష్ఠేతి శ్రుతవానస్మి । తత్సహచారిణీభిః సఖీ తే

హృతేతి మే హృదయమాశంకతే ।

సానుమతీ - సమ్మోహాః ఖలు విస్మయనీయో న ప్రతిబోధః ।

విదూషకః - యద్యేవమస్తి ఖలు సమాగమః కాలేన తత్రభవత్యా ।

రాజాః - కథమివ ।

విదూషకః - న ఖలు మాతాపితరౌ భర్తృవియోగదుఃఖితాం దుహితరం

చిరం ద్రష్టుం పారయతః ।

రాజాః - వయస్య ।

స్వప్నో ను మాయా ను మతిభ్రమో ను క్లిష్టం ను తావత్ఫలమేవ పుణ్యమ్ ।

అసన్నివృత్త్యై తదతీతమేతే మనోరథా నామ తటప్రపాతాః ॥ ౧౦ ॥

విదూషకః - మైవమ్ । నన్వజ్ఞులీయకమేవ నిదర్శనమవశ్యం

భావ్యచింతనీయః సమాగమో భవతీతి ।

రాజాః - (అజ్ఞులీయకం విలోక్య)

అయే ఇదం తావదసులభస్థానభ్రంశి శోచనీయమ్ ।

తవ సుచరితమజ్ఞులీయ నూనం ప్రతను మమేవ విభావ్యతే ఫలేన ।

అరుణనఖమనోహరాసు తస్యాశ్చుప్యతమసి లబ్ధపదం యదఙ్గులీషు ॥ ౧౧॥

సానుమతీ - యద్యన్యహస్తగతం భవేత్సత్యమేవ శోచనీయం భవేత్ ।

విదూషకః - భోః ఇయం నామముద్రా కేనోద్ధాతేన తత్రభవత్యా

హస్తాభ్యాసం ప్రాపితా ।

సానుమతీ - మమాపి కౌతూహలేనాకారిత ఏషః ।

రాజాః - శ్రూయతామ్ । స్వనగరాయ ప్రస్థితం మాం ప్రియా

సభాష్పమాహ కియచ్చిరేణార్యపుత్రః ప్రతిపత్తిం దాస్యతీతి ।

విదూషకః - తతస్తతః ।

రాజాః - పశ్చాదిమాం ముద్రాం తదఙ్గులౌ నివేశయతా మయా

ప్రత్యభిహితా ।

ఏకైకమత్ర దివసే దివసే మదీయం నామాక్షరం గణయ గచ్ఛసి యావదస్తమ్

।

తావత్ప్రియే మదవరోధగృహప్రవేశం నేతా జనస్తవ సమీపముపైష్యతీతి

॥ ౧౨॥

తచ్చ దారుణాత్మనా మయా మోహాన్నానుష్ఠితమ్ ।

సానుమతీ - రమణీయః ఖల్వవధిర్విధినా విసంవాదితః ।

విదూషకః - అథ కథం ధీవరకల్పితస్య రోహితమత్స్యస్యోదరాభ్యుత్తర

ఆసీత్ ।

రాజాః - శచీతీర్థం వస్తమానాయాః సఖ్యాస్తే

హస్తార్థఙ్గాస్త్రోతసి పరిభ్రష్టమ్ ।

విదూషకః - యుజ్యతే ।

సానుమతీ - అత ఏవ తపస్విన్యాః శకుంతలాయా అధర్మభీరోరస్య

రాజర్షేః పరిణయే సందేహ ఆసీత్ ।

అథ వేద్యశోఽనురాగోఽభిజ్ఞానమపేక్షతే । కథమివైతత్ ।

రాజాః - ఉపాలప్యే తావదిదమఙ్గులీయకమ్ ।

విదూషకః - (ఆత్మగతమ్)

గృహీతోఽనేన పథా ఉన్మతానామ్ ।

రాజాః - కథం ను తం బన్ధరకోమలాఙ్గులిం కరం విహాయాసి

నిమగ్నమమ్భసి । అథవా ।

అచేతనం నామ గుణం న లక్షయేన్మయైవ కస్మాదవధీరితా ప్రియా ॥ ౧౩॥

విదూషకః - (ఆత్మగతమ్)

కథం బుభుక్షయా ఖాదితవ్యోఽస్మి ।

రాజాః - ప్రియే

అకారణపరిత్యాగానుశయతప్తహృదయస్తావదనుకమ్ప్వతామయం జనః
పునర్దర్శనేన ।

(ప్రవిశ్యాపటిషేపేణ చిత్రఫలకహస్తా)

చతురికా - ఇయం చిత్రగతా భట్టినీ ।

(ఇతి చిత్రఫలకం దర్శయతి)

విదూషకః - (విలోక్య)

సాధు వయస్య । మధురావస్థానదర్శనీయో భావానుప్రవేశః । స్థలతీవ
మే దృష్టిర్నిమ్నోన్నతప్రదేశేషు ।

సానుమతీ - అహో ఏషా రాజర్షిర్నిపుణతా । జానే సఖ్యగ్రతో మే వర్తత
ఇతి ।

రాజాః -

యద్యత్సాధు న చిత్రే స్యాత్క్రియతే తత్తదన్యథా ।

తథాపి తస్యా లావణ్యం రేఖయా కింఞ్చిదన్వితమ్ ॥ ౧౪ ॥

సానుమతీ - సదృశమేతత్పశ్చాత్తాపగురోః స్నేహస్యానవలేపస్య చ ।

విదూషకః - భోః ఇదానీం తిస్తస్త్రభవతో దృశ్యవే । సర్వాశ్చ

దర్శనీయాః । కతమాఽత్ర తత్రభవతీ శకుంతలా ।

సానుమతీ - అనభిజ్ఞః ఖల్వీదృశస్య రూపస్య మోఘదృష్టిరయం జనః

।

రాజాః - త్వం తావత్కతమాం తర్కయసి ।

విదూషకః - తర్కయామి యైషా శిథిలబన్ధనోద్వాన్తకుసుమేన

కేశాక్షేనోద్భిన్నస్వేదబిన్దునా వదనేన విశేషతోఽపస్పృతాభ్యాం

బాహుభ్యామవనేకస్నిగ్ధతరుణపల్లవస్య చూతపాదపస్య పార్శ్వ

ఇషత్పరిశ్రాన్తేవాలిఖితా సా శకుంతలా । ఇతరే సఖ్యావితీ ।

రాజాః - నిపుణో భవాన్ । అస్త్యత్ర మే భావచిహ్నమ్ ।

స్విన్నాఙ్గులివినివేశో రేఖాప్రాన్తేషు దృశ్యతే మలినః ।

అశ్రు చ కపోలపతితం దృశ్యమిదం వర్ణికోచ్ఛాప్సాత్ ॥ ౧౫ ॥

చతురికే అర్ధలిఖితమేతద్వినోదస్థానమ్ । గచ్ఛ । వర్తికాం తావదానయ

।

చతురికా - ఆర్య మాధవ్య అవలమృస్య చిత్రఫలకం యావదాగచ్ఛామి

।

రాజాః - అహమేవైతదవలమ్బే ।

(ఇతి యథోక్తం కరోతి)

(నిష్క్యాన్తా చేటి)

రాజాః - (నిఃశ్వస్య)

సాక్షాత్ప్రియాముపగతామపహాయ పూర్వం చిత్రార్పితాం పునరిమాం బహు
మన్యమానః ।

స్త్రోతోవహం పథి నికామజలామతీత్య జాతః సఖే

ప్రణయవాన్మృగతృష్టికాయామ్ ॥ ౧౬ ॥

విదూషకః - (ఆత్మగతమ్)

ఏషోఽత్రభవాన్నదీమతిక్రమ్య మృగతృష్టికాం సజ్కాన్తః ।

(ప్రకాశమ్)

భోః అపరం కిమత్ర లేఖితవ్యమ్ ।

సానుమతి - యో యః ప్రదేశః సఖ్యా మేఽభిరూపన్తం తమాలేఖితుకామో
భవేత్ ।

రాజాః - శ్రూయతామ్ ।

కార్యా సైకతలీనహంసమిథునా స్తోతోవహా మాలినీ

పాదాస్తామభితో నిషణ్ణహరిణా గౌరీగురోః పావనాః ।

శాఖాలమ్బితవల్కలస్య చ తరోర్నిర్మాతుమిచ్ఛామ్యధః

శ్శ్లఙ్గే కృష్ణమృగస్య వామనయనం కణ్డూయమానాం మృగీమ్ ॥ ౧౭ ॥

విదూషకః - (ఆత్మగతమ్)

యథాహం పశ్యామి పూరితవ్యమనేన చిత్రఫలకం లమ్బకూర్చానాం

తాపసానాం కదమ్బైః ।

రాజాః - వయస్య అన్యశ్చ । శకుంతలాయాః ప్రసాధనమభిప్రేతమత్ర

విస్మృతమస్మాభిః ।

విదూషకః - కిమివ ।

సానుమతి - వనవాసస్య సౌకుమార్యస్య వినయస్య చ యత్సదృశం

భవిష్యతి ।

రాజాః -

కృతం న కర్ణార్పితబన్ధనం సఖే శిరీషమాగణ్ణవిలమ్బికేసరమ్ ।

న వా శరచ్చన్ద్రమరీచికోమలం మృణాలనూత్రం రచిత స్తనాన్తరే ॥

౧౮ ||

విదూషకః - భోః కిం ను తత్రభవతీ

రక్తకువలయపల్లవశోభినాఽగ్రహస్తేన ముఖమావార్య చకితచకితేవ

స్థితా |

(సావధానం నిరూప్య దృష్ట్వా)

ఆః ఏష దాస్యాఃపుత్రః కుసుమరసపాటచ్చరస్తత్రభవత్యా

వదనకమలమభిలఙ్ఘితే మధుకరః |

రాజాః - నను వార్యతామేష ధృష్టః |

విదూషకః - భవానేవావినీతానాం శాసితాఽస్య వారణే

ప్రభవిష్యతి |

రాజాః - యుజ్యతే | అయి భోః కుసుమలతాప్రియాతిథే కిమత్ర

పరిపతనభేదమనుభవసి |

ఏషా కుసుమనిషణ్ణా తృషితాపి సతీ భవన్తమనురక్తా

ప్రతిపాలయతి మధుకరీ న ఖలు మధు వినా త్వయా పిబతి || ౧౯ ||

సానుమతీ - అద్యాభిజాతం ఖల్వేష వారితః |

విదూషకః - ప్రతిషిద్ధాపి వామైషా జాతిః |

రాజాః - ఏవం భో న మే శాసనే తిష్ఠసి | శ్రూయతాం తర్హి సమ్ప్రతి |

అక్లిష్టబాలతరువల్లవలోభనీయం పీతం మయా సదయమేవ రతోత్సవేషు |

బిమ్బాధరం స్పృశసి చేద్భ్రమర ప్రియాయాస్తాం కారయామి

కమలోదరబన్ధనస్థమ్ || ౨౦ ||

విదూషకః - ఏవం తీక్ష్ణదణ్డస్య కిం న భేష్యతి |

(ప్రహస్య | ఆత్మగతమ్)

ఏష తావదున్మత్తః | అహమప్యేతస్య సజ్జనేదృశవర్ణ ఇవ సంవృత్తః |

(ప్రకాశమ్)

భోః చిత్రం ఖల్వేతత్ |

రాజాః - కథం చిత్రమ్ |

సానుమతీ - అహమపీదానీమవగతార్థా | కిం

పునర్యథాలిఖితానుభావ్యేషః |

రాజాః - వయస్య కిమిదమనుష్ఠితం పౌరోభాగ్యమ్ |

దర్శనసఖమనుభవతః సాక్షాదివ తన్మయేన హృదయేన |

స్మృతికారిణా త్వయా మే పునరపి చిత్రీకృతా కాంతా || ౨౧ ||

(ఇతి బాష్పం విహరతి)

సానుమతీ - పూర్వాపరవిరోధ్యపూర్వ ఏష విరహమార్ఘః ।

రాజాః - వయస్య కథమేవమవిశ్రాంతదుఃఖమనుభవామి ।

ప్రజాగరాజ్ఞిలీభూతస్తస్యాః స్వప్నే సమాగమః ।

బాష్పస్తు న దదాత్యేనాం ద్రష్టుం చిత్రగతామపి ॥ ౨౨ ॥

సానుమతీ - సర్వథా ప్రమార్జితం త్వయా ప్రత్యాదేశదుఃఖం

శకుంతలాయాః ।

(ప్రవిశ్య)

చతురికా - జయతు భర్తా । వర్తికాకరణ్ణకం గృహీత్వేతోముఖం

ప్రస్థితాస్మి ।

రాజాః - కిం చ ।

చతురికా - స మే హస్తాదంతరా తరలికాద్వితీయయా దేవ్యా

వసుమత్యాహమేవార్యపుత్రస్యోపనేష్యామీతి సబలాత్కారం గృహీతః ।

విదూషకః - దిష్ట్యా త్వం ముక్తా ।

చతురికా - యావద్దేవ్యా విటపలగ్నముత్తరీయం తరలికా మోచయతి

తావన్మయా నిర్వాహిత ఆత్మా ।

రాజాః - వయస్య ఉపస్థితా దేవీ బహుమానగర్వితా చ । భవానిమాం

ప్రతికృతిం రక్షతు ।

విదూషకః - ఆత్మానమితి భణ ।

(చిత్రఫలకమాదాయోత్థాయ చ)

యది భవానస్తఃపురకూటవాగురాతో మోక్ష్యతే తదా మాం మేఘప్రతిచ్ఛన్నే

ప్రాసాదే శబ్దాయయ ।

(ఇతి ద్రుతపదం నిష్క్రాంతః)

సానుమతీ - అన్యసంక్రాంతహృదయోఽపి ప్రథమసమ్భావనామపేక్షతే ।

అతిశిథిలసాహార్ద ఇదానీమేషః ।

(ప్రవిశ్య పత్రహస్తా)

ప్రతీహారీ - జయతు జయతు దేవః ।

రాజాః - వేత్రవతి న ఖల్వస్తరా దృష్టా త్వయా దేవీ ।

ప్రతీహారీ - అథ కిమ్ । పత్రహస్తాం మాం ప్రేక్ష్య ప్రతినివృత్తా ।

రాజాః - కార్యజ్ఞా కార్యోపరోధం మే పరిహరతి ।

ప్రతీహారీ - దేవ అమాత్యో విజ్ఞాపయతి ।

అర్థజాతస్య గణనాబహులతయైకమేవ పౌరకార్యమవేషితం తద్దేవః

పత్రారూఢం ప్రత్యక్షీకరోత్వితి ।

రాజాః - ఇతః పత్రం దర్శయ ।

(ప్రతిహారు్యపనయతి)

రాజాః - (అనువాచ్య)

కథమ్ । సముద్రవ్యవహారీ సార్థవాహో ధనమిత్రో నామ నౌవ్యసనే విపన్నః

। అనపత్యశ్చ కిల తపస్వి । రాజగమీ తస్యార్థసంచయ

ఇత్యేతదమాత్యేన లిఖితమ్ । కష్టం ఖల్వనపత్యతా । వేత్రవతి

బహుధనత్వాద్భహుపత్నీకేన తత్రభవతా భవితవ్యమ్ । విచార్యతాం యది

కాచిదాపన్నసత్త్వా తస్య భార్యాసు స్యాత్ ।

ప్రతిహారీ - దేవ ఇదానీమేవ సాకేతకస్య శ్రేష్ఠినో దుహితా

నిర్వృత్తపుంసవనా జాయాస్య శ్రూయతే ।

రాజాః - నను గర్భః పిత్ర్యం రిక్తమర్హతి । గచ్ఛ । ఏవమమాత్యం

బ్రూహి ।

ప్రతిహారీ - యద్దేవ ఆజ్ఞాపయతి ।

(ఇతి ప్రస్థితా)

రాజాః - ఏహి తావత్ ।

ప్రతిహారీ - ఇయమస్మి ।

రాజాః - కిమనేన సంతతిరస్తి నాస్తీతి ।

యేన యేన వియుజ్యవై ప్రజాః స్నిగ్ధేన బన్ధనా ।

స స పాపాదృతే తాసాం దుష్యన్త ఇతి ఘుష్యతామ్ ॥ ౨౩॥

ప్రతిహారీ - ఏవం నామ ఘోషయితవ్యమ్ ।

(నిష్క్రమ్య । పునః ప్రవిష్య)

కాలే ప్రవృష్టమివాభినన్దితం దేవస్య శాసనమ్ ।

రాజాః - (దీర్ఘముష్ణం చ నిఃశ్వస్య)

ఏవం భోః సంతతిభేదనిరవలంబానాం కులానాం మూలపురుషావసానే

సమ్పదః పరముపతిష్ఠన్తే । మమాప్యన్తే పురువంశశ్రియ ఏష ఏవ

వృత్తాన్తః ।

ప్రతిహారీ - ప్రతిహతమమృణ్మలమ్ ।

రాజాః - ధిజ్ఞాముపస్థితశ్రేయోవమానినమ్ ।

సానుమతి - అసంశయం సఖీమేవ హృదయే కృత్వా నిన్దితోఽనేనాత్మా ।

రాజాః -

సంరోపితేఽప్యాత్మని ధర్మపత్నీ త్యక్తా మయా నామ కులప్రతిష్ఠా ।
కల్పిష్యమాణా మహతే ఫలాయ వసుంధరా కాల ఇవోప్తబీజా ॥ ౨౪॥

సానుమతీ - అపరిచ్ఛిన్నేదాసిం తే సంతతిర్భవిష్యతి ।

చతురికా - (జనాన్తికమ్)

అయే అనేన సార్థవాహవృత్తాన్తేన ద్విగుణోద్వేగో భర్తా । ఏనమాశ్వాసయితుం
మేషుప్రతిచ్ఛన్దాదార్యం మాధవ్యం గృహీత్వాగచ్ఛ ।

ప్రతీహారీ - సుష్ఠు భణసి ।

(ఇతి నిష్కాన్తా)

రాజాః - అహో దుష్కవ్రస్య సంశయమారూఢాః పిణ్ణభాజః । కుతః ।

అస్మాత్పరం బత యథాశ్రుతి సమ్భృతాని కో నః కులే నివపనాని
నియచ్ఛతీతి ।

నూనం ప్రసూతివికలేన మయా ప్రసిక్తం ధౌతాశ్రుశేషముదకం పితరః

పిబన్తి ॥ ౨౫॥

(ఇతి మోహముపగతః)

చతురికా - (ససమ్భ్రమమవలోక్య)

సమాశ్వసితు సమాశ్వసితు భర్తా ।

సానుమతీ - హా ధిక్ హా ధిక్ । సతి ఖలు దీపే

వ్యవధానదోషేణైషోఽన్ధకారదోషమనుభవతి । అహమిదాసీమేవ

నిర్వృతం కరోమి ।

అథ వా శ్రుతం మయా శకుంతలాం సమాశ్వాసయన్త్యా మహేన్ద్రజనన్యా

ముఖాద్యజ్ఞభాగోత్సుకా దేవా ఏవ తథానుష్ఠాస్యన్తి యథాచిరేణ

ధర్మపత్నీం భర్తాభినన్దిష్యతీతి । తద్దుక్తమేతం కాలం

ప్రతిపాలయితుమ్ । యావదనేన వృత్తాన్తేన ప్రియసఖీం సమాశ్వాసయామి ।

(ఇత్యుదాభిన్తకేన నిష్కాన్తా)

(నేపథ్యే)

అబ్రహ్మణ్యమ్ ।

రాజాః - (ప్రత్యాగతః । కర్ణం దత్త్వా)

అయే మాధవ్యస్యేవార్తస్వరః । కః కోఽత్ర భోః ।

(ప్రవిశ్య)

ప్రతీహారీ - (ససమ్భ్రమమ్)

పరిత్రాయతాం దేవః సంశయగతం వయస్యమ్ |

రాజాః - కేనాత్తగన్ధో మాణవకః |

ప్రతీహారీ - అదృష్టరూపేణ కేనాపి సత్త్వేనాతిక్రమ్య

మేఘప్రతిచచ్ఛస్య ప్రాసాదస్యాగ్రభూమిమారోపితః |

రాజాః - (ఉత్థాయ)

మా తావత్ | మమాపి సత్త్వైరభిభూయన్తే గృహాః | అథ వా |

అహన్యహన్యాత్మన ఏవ తావజ్ఞాతుం ప్రమాదస్థలితం న శక్యమ్ |

ప్రజాసు కః కే పథా ప్రయాతీత్యశేషతో వేదితుమస్తి శక్తిః || ౨౬ ||

(నేపథ్యే)

భో వయస్య అవిహా అవిహా |

రాజాః - (గతిభేదేన పరిక్రామన్)

సఖే న భేతవ్యమ్ |

(నేపథ్యే)

(పునస్తదేవ పరిత్వా)

కథం న భేష్యామి | ఏష మాం కోఽపి ప్రత్యవనతశిరోధరమిక్షుమివ

త్రిభంగం కరోతి |

రాజాః - (సదృష్టిక్షేపమ్)

ధనుస్తావత్ |

(ప్రవిశ్య శార్ఙ్గహస్తా)

యవనీ - భర్తః ఏతద్ధస్తావాపసహితం శరాసనమ్ |

(రాజా సశరం ధనురాదత్తే)

(నేపథ్యే)

ఏష త్వామభినవకణ్ఠశోణితార్థి శార్దూలః పశుమివ హన్మి

చేష్టమానమ్ |

ఆర్తానాం భయమపనేతుమాత్తధన్వా దుష్యన్తస్తవ శరణం

భవత్విదానీమ్ || ౨౭ ||

రాజాః - (సరోషమ్)

కథం మామేవోద్దిశతి | తిష్ఠ కుణపాశన | త్వమిదానీం న భవిష్యసి |

(శార్ఙ్గమారోప్య)

వేత్రవతి సోపానమార్గమాదేశయ |

ప్రతిహారీ - ఇత ఇతో దేవః ।

(సర్వే సత్వరముపసర్పన్తి)

రాజాః - (సమన్తాద్విలోక్య)

శూన్యం ఖల్విదమ్ ।

(నేపథ్యే)

అవిహా । అవిహా । అహం అత్రభవన్తం పశ్యామి । త్వం మాం న పశ్యసి ।

బిడాలగృహీతో మూషక ఇవ నిరాశోఽస్మి జీవితే సంవృత్తః ।

రాజాః - భోస్తీరస్కరిణీగర్విత మదీయమస్త్రం త్వాం ద్రక్ష్యతి । ఏష

తమిషుం సందధే ।

యో హనిష్యతి వధ్యం త్వాం రక్ష్యం రక్షిష్యతి ద్విజమ్ ।

హంసో హి క్షీరమాదత్తే తస్మిశ్చై వర్షయత్యపః ॥ ౨౦ ॥

(ఇత్యస్త్రం సంధత్తే)

(తతః ప్రవిశతి విదూషకముత్సృజ్య మాతలిః)

మాతలిః -

కృతా శరవ్యం హరిణా తవాసురాః శరాసనం తేషు వికృష్యతామిదమ్

।

ప్రసాదసామ్యాని సతాం సుహృజ్జనే పతన్తి చక్షూంషి న దారుణాః శరాః

॥ ౨౧ ॥

రాజాః - (ససమ్భ్రమమస్త్రముపసంహరన్)

అయే మాతలిః । స్వాగతం మహేష్టసారథే ।

(ప్రవిశ్య)

విదూషకః - అహం యేనేష్టిపశుమారం మారితః సోఽనేన

స్వాగతేనాభినద్యతే ।

మాతలిః - (సస్మితమ్)

ఆయుష్మన్స్యాయతాం యదర్థమస్మి హరిణా భవత్సకాశం ప్రేషితః ।

రాజాః - అవహితోఽస్మి ।

మాతలిః - అస్తి కాలనేమిప్రసూతిర్దుర్జయో నామ దానవగణః ।

రాజాః - అస్తి । శ్రుతపూర్వం మయా నారదాత్ ।

మాతలిః -

సఖ్యస్తే స కిల శతక్రతోరజయ్య స్తస్య త్వం రణశిరసి స్మృతో నిహన్తా ।

ఉచ్ఛేత్తుం ప్రభవతి యన్న సప్తసప్తన్నైశం తిమిరమపాకరోతి చన్ద్రః

॥ 30 ॥

స భవానాత్తశస్త్ర ఏవ ఇదానీమైస్త్వరథమారుహ్య విజయాయ
ప్రతిష్ఠతామ్ ।

రాజాః - అనుగృహీతోఽహమనయా మఘవతః సమ్భావనయా । అథ
మాధవ్యం ప్రతి భవతా కీమేవం ప్రయుక్తమ్ ।

మాతలిః - తదపి కథ్యతే । కింఞ్చిన్నిమిత్తాదపి

మనఃసంతాపాదాయుష్మాన్మయా విక్లవో దృష్టః ।

పశ్చాత్కృపయితుమాయుష్మంతం తథా కృతవానస్మి । కుతః ।

జ్వలతి చలితేన్ధనోఽగ్నిర్విప్రకృతః పన్నగః ఫణాం కురుతే ।

ప్రాయః స్వం మహిమానం ఊభాత్ప్రతిపద్యతే హి జనః ॥ 30 ॥

రాజాః - (జనాన్తికమ్)

వయస్య అనతిక్రమణీయా దివస్పతేరాజ్ఞా । తదత్ర పరిగతార్థం కృత్వా
మద్వచనాదమాత్యపిశునం బ్రూహి ।

త్వన్మతిః కేవలా తావత్ పరిపాలయతు ప్రజాః ।

అధిజ్యమిదమన్యస్మిన్కర్మణి వ్యాప్రతం ధనుః ॥ 31 ॥

ఇతి ।

విదూషకః - యద్భవానాజ్ఞాపయతి ।

(ఇతి నిష్కాంతః)

మాతలిః - ఆయుష్మాన్రథమారోహతు ।

(రాజా రథారోహణం నాట్యతి)

(నిష్కాంతాః సర్వే)

(ఇతి షష్ఠో అఙ్కః ।)

సప్తమోఽఙ్కః ।

(తతః ప్రవిశత్వాకాశయానేన రథాధిరూఢో రాజా మాతలిశ్చ)

రాజాః - మాతలే అనుష్ఠితనిదేశోఽపి మఘవతః

సత్క్రియావిశేషాదనుపయుక్తమివాత్మానం సమర్థయే ।

మాతలిః - (సస్మితమ్)

ఆయుష్మన్ ఉభయమప్యపరితోషం సమర్థయే ।

ప్రథమోపకృతం మరుత్వతః ప్రతిపత్త్యా లఘు మన్యతే భవాన్ ।

గణయత్స్వదానవిస్మితో భవతః సోఽపి న సత్క్రియాగుణాన్ ॥ 0 ॥

రాజాః - మాతలే మా మైవమ్ | స ఖలు

మనోరథానామప్యభూమిర్విసర్జనావసరసత్కారః | మమ హి దివోకసాం
సమక్షమర్థాసనోపవేశితస్య |

ఆన్తర్గతప్రార్థనమన్తికస్థం జయన్తముద్వీక్ష్య కృతస్మితేన |

ఆమృష్టవక్షోహరిచన్దనాఙ్కా మన్దారమాలా హరిణా పినధా || ౨ ||

మాతలిః - కిమివ నామాయుష్మానమరేశ్వరాన్నార్హతి | పశ్య |

సుఖపరస్య హరేరుభయైః కృతం త్రిదివముద్ధృతదానవకణ్ణకమ్ |

తవ శరైరధునా నతపర్వభిః పురుషకేసరిణశ్చ పురా నఖైః || 3 ||

రాజాః - ఆత్ర ఖలు శతక్రతోరేవ మహిమా స్తుత్యః |

సిద్ధ్యన్తి కర్మసు మహత్స్వపి యన్నియోజ్యాః |

సమ్భావనాగుణమవేహి తమీశ్వరాణామ్ |

కిం వాఽభవిష్యదరుణస్తమసాం విభేత్తా

తం చేత్సహస్రకిరణో ధురి నాకరిష్యత్ || ౪ ||

మాతలిః - సదృశం తవైతత్ |

(స్తోకమన్తరమతీత్య)

ఆయుష్మన్ ఇతః పశ్య నాకపృష్ఠప్రతిష్ఠితస్య సౌభాగ్యమాత్మయశసః

|

విచ్ఛిత్తిశేషైః సురసున్దరీణాం వరైరమీ కల్పలతాంశుకేషు |

విచిన్త్య గీతక్షమమర్థజాతం దివోకసస్త్వచ్ఛరితం లిఖన్తి || ౫ ||

రాజాః - మాతలే అసురసమ్ప్రహారోత్సుకేన పూర్వేద్యుర్ధివమధిరోహతా మయా

న లక్షితః స్వర్గమార్గః | కతమస్మిన్మరుతాం పథి వర్తామహే |

మాతలిః -

త్రిస్తోతసం వహతి యో గగనప్రతిష్ఠాం జ్యోతీంషి వర్తయతి చ

ప్రవిభక్తరశ్మిః |

తస్య ద్వివీణీయహారివిక్రమనిస్తమస్కం వాయోరిమం పరివహస్య వదన్తి మార్గమ్

|| ౬ ||

రాజాః - మాతలే అతః ఖలు సబాహ్యోన్తఃకరణో మమాన్తరాత్మా ప్రసీదతి

|

(రథాఙ్గమవలోక్య)

మేఘపదవీమవతీర్ణౌ స్వః ।

మాతలిః - కథమవగమ్యతే ।

రాజాః - అయమరవివరేభ్యశ్చాత్కైర్నిష్పతద్భిర్హరిభిరచిరభాసాం

తేజసా చానుల్లిప్తైః ।

గతముపరి ఘనానాం వారిగర్భోదరాణాం

పిశునయతి రథస్తే శికరక్తిన్ననేమిః ॥ ౭॥

మాతలిః - క్షణాదాయుష్మాన్స్వాధికారభూమౌ వర్తిష్యతే ।

రాజాః - (అధోఽవలోక్య)

మాతలే వేగావతరణాదాశ్చర్మదర్శనః సంలక్ష్యతే మనుష్యలోకః । తథా

హి ।

శైలానామవరోహతీవ శిఖరాదున్మజ్జతాం మేదిసీ ।

పర్ణాభ్యస్తరలీనతాం విజహతి స్కన్ధోదయాత్పాదపాః ।

సంతానైస్తనుభావనష్టసలిలా వ్యక్తిం భజన్త్యాపగాః ।

కేనాపుష్కతిపతేవ పశ్య భువనం మత్పార్శ్వమాసీయతే ॥ ౮॥

మాతలిః - సాధు దృష్టమ్ ।

(సబహుమానమవలోక్య)

అహో ఉదారరమణీయా పృథివీ ।

రాజాః - మాతలే కతమోఽయం పూర్వాపరసముద్రావగాఢః

కనకరసనిస్కన్ధి సాంధ్య ఇవ మేఘపరిఘః సానుమానాలోక్యతే ।

మాతలి - ఆయుష్మన్ ఏష ఖలు హేమకూటో నామ

కిమురుషపర్వతస్తపఃసంసిద్ధిక్షేత్రమ్ । పశ్య ।

స్వాయమ్భువాన్మరీచేర్యః ప్రబభూవ ప్రజాపతిః ।

సురాసురగురుః సోఽత్ర సపత్నీకస్తపస్యతి ॥ ౯॥

రాజాః - తేన హ్యానతిక్రమణీయాని శ్రేయాంసి । ప్రదక్షిణీకృత్య

భగవంతం గన్తుమిచ్ఛామి ।

మాతలిః - ప్రథమః కల్పః ।

(నాట్యేనావతీర్ణౌ)

రాజాః - (సవిస్మయమ్)

ఉషోఢశబ్దా న రథాఙ్గనేమయః ప్రవర్తమానం న చ దృశ్యతే రజః ।

అభూతలస్పర్శనతయాఽనిరుద్ధతస్తవావతీర్ణోఽపి రథో న లక్ష్యతే ॥ ౧౦॥

మాతలిః - ఏతావానేవ శతక్రతోరాయుష్మతశ్చ విశేషః ।

రాజాః - మాతలే కతమస్మిన్నప్రదేశే మారీచాశ్రమః ।

మాతలిః - (హస్తేన దర్శయన్)

వశ్మీకార్ధనిమగ్నమూర్తిరురసా సందష్టసర్వత్వచా

కణ్ఠే జీర్ణలతాప్రతానవలయేనాత్యర్ధసమ్పీడితః ।

అసన్యాపి శకుంతసిడనిచితం బిభ్రజ్జటామణ్డలం

యత్ర స్థాణురివాచతో మునిరసావభ్యర్కబిమ్బం స్థితః ॥ ౧౧ ॥

రాజాః - నమస్తే కష్టతపసే ।

మాతలిః - (సంయతప్రగ్రహం రథం కృత్వా)

ఏతౌ ఆదితిపరివర్ధితమన్దారవృక్షం ప్రజాపతేరాశ్రమం ప్రవిష్టౌ స్వః ।

రాజాః - స్వర్గాదధికతరం నిర్వృత్తిస్థానమ్

అమృతహృదమివావగాఢోఽస్మి ।

మాతలిః - (రథం స్థాపయిత్వా)

అవతరత్వాయుష్మాన్ ।

రాజాః - (అవతీర్ష్య)

మాతలే భవాన్కథమిదాసీమ్ ।

మాతలిః - సంయన్త్రితో మయా రథః । వయమప్యవతరామః ।

(తథా కృత్వా)

ఇత ఆయుష్మన్ ।

(పరిక్రమ్య)

దృశ్యంతామత్రభవతామృషీణాం తపోవనభూమయః ।

రాజాః - నను విస్మయాదవతోకయామి ।

ప్రాణానామనిలేన వృత్తిరుచితా సత్కల్పవృక్షే వనే

తోయే కాశ్చానపద్మరేణుకపిశే ధర్మాభిషేకక్రియా ।

ధ్యానం రత్నశిలాతలేషు విబుధస్త్రీసన్నిధౌ సంయమో

యత్కాఙ్క్షి తపోభిరన్యమునయస్తస్మింస్తపస్యస్త్యమీ ॥ ౧౨ ॥

మాతలిః - ఉత్సర్పిణీ ఖలు మహతాం ప్రార్థనా ।

(పరిక్రమ్య । ఆకాశే)

అయే వృద్ధశాకల్య కిమనుతిష్ఠతి భగవాన్మారీచః । కిం బ్రవీషి ।

దాక్షాయణ్యా ప్రతివ్రతార్థమధికృత్య పృష్టస్తస్యై

మహర్షిపత్నీనహితాయై కథయతీతి ।

రాజాః - (కర్ణం దత్త్వా)

అయే ప్రతిపాల్యావసరః ఖలు ప్రస్తావః ।

మాతలిః - (రాజానమవలోక్య)

అస్మిన్నశోకవృక్షమూలే తావదాస్తామాయుష్మాన్ యావత్త్వామిన్ద్రగురవే
నివేదయితుమస్తరాన్వేషీ భవామి ।

రాజాః - యథా భవాన్మన్యతే ।

(ఇతి స్థితః)

మాతలిః - ఆయుష్మాన్ సాధయామ్యహమ్ ।

(ఇతి నిష్క్రాంతః)

రాజాః - (నిమిత్తం సూచయిత్వా)

మనోరథాయ నాశంసే కిం బాహో స్పన్దనే వృథా ।

పూర్వావధీరితం శ్రేయో దుఃఖం హి పరివర్తతే ॥ ౧౩ ॥

(నేపథ్యే)

మా ఖలు చాపలం కురు । కథం గత ఏవాత్మనః ప్రకృతిమ్ ।

రాజాః - (కర్ణం దత్త్వా)

అభూమిరియమవినయస్య । కో ను ఖల్వేష నిషిధ్యతే ।

(శబ్దానుసారేణావలోక్య । సవిస్మయమ్)

అయే కో ను ఖల్వయమనుబధ్యమానస్తపస్విసీభ్యామబాలసత్వో బాలః ।

అర్థపీతస్తనం మాతురామర్దక్లిష్టకేసరమ్ ।

ప్రక్రీడితుం సింహశిశుం బలాత్కారేణ కర్షతి ॥ ౧౪ ॥

(తతః ప్రవిశతి యథానిర్దిష్టకర్మా తపస్విసీభ్యాం బాలః)

బాలః - జృమ్భస్య సింహ దంతాన్స్తే గణయిష్యే ।

ప్రథమా - అవిసీత కిం నోఽపత్యనిర్విశేషాణి సత్త్వాని విప్రకరోషి ।

హస్త వర్ధతే తే సంరమ్భః । స్థానే ఖలు ఋషిజనేన సర్వదమన ఇతి

కృతనామధేయోఽసి ।

రాజాః - కిం ను ఖలు బాలేఽస్మిన్నైరస ఇవ పుత్రే స్నిహ్యతి మే మనః ।

నూనమనపత్యతా మాం వత్సలయతి ।

ద్వితీయా - ఏషా ఖలు కేసరిణీ త్వాం లఙ్ఘయతి యద్యస్యాః పుత్రకం న

ముఞ్చసి ।

బాలః - (సస్మితమ్)

అహో బలీయః ఖలు భీతోఽస్మి ।

(ఇత్యధరం దర్శయతి)

రాజాః -

మహాత్మనేజనో బీజం బాలోఽయం ప్రతిభాతి మే ।

స్ఫులిక్ఖావస్థయా వహ్నిరేధాపేక్ష ఇవ స్థితః ॥ ౧౫ ॥

ప్రథమా - వత్స ఏనం బాలమృగేన్ద్రం ముఞ్చ । ఆపరం తే క్రీడనకం
దాస్యామి ।

బాలః - కుత్ర । దేహ్యేతత్ ।

(ఇతి హస్తం ప్రసారయతి)

రాజాః - కథం చక్రవర్తిలక్షణమప్యనేన ధార్యతే । తథా హ్యస్య ।

ప్రతోభ్యవస్తుప్రణయప్రసారితో విభాతి జాలగ్రథితాఙ్గులిః కరః ।

అలక్ష్యపత్రాన్తరమిద్ధరాగయా నవోషసా భిన్నమివైకపఙ్కజమ్ ॥ ౧౬ ॥

ద్వితీయా - సువ్రతే న శక్య ఏష వాచామాత్రేణ విరమయితుమ్ । గచ్ఛ

త్వమ్ । మదీయ ఉటజే మార్కణ్డేయస్యర్షికుమారస్య వర్ణచిత్రితో

మృత్తికామయూరస్తిష్ఠతి । తమస్యోపహర ।

ప్రథమా - తథా ।

(ఇతి నిష్కాన్తా)

బాలః - అనేనైవ తావత్క్రిడిష్యామి ।

(ఇతి తాపసీం విలోక్య హసతి)

రాజాః - స్పృహయామి ఖలు దుర్లలితాయస్మై ।

అలక్ష్యదస్తముకులాననిమిత్తహాసైరవ్యక్తవర్ణరమణీయవచఃప్రవృత్తీన్ ।

అఙ్కూశ్రయప్రణయినస్తనయాన్వహన్తో ధన్యాస్తదఙ్గరజసా మలిసీభవన్తి ॥

౧౭ ॥

తాపసీ - భవతు । న మామయం గణయతి ।

(పార్శ్వమవలోక్య)

కోఽత్ర ఋషికుమారాణామ్ ।

(రాజానమవలోక్య)

భద్రముఖ ఏహి తావత్ । మోచయానేన దుర్మోచహస్తగ్రహేణ డిమ్భులీలయా

బాధ్యమానం బాలమృగేన్ద్రమ్ । (-దుర్మోక-))

రాజాః - (ఉపగమ్య । సస్మితమ్)

అయి భో మహర్షిపుత్ర ।

ఏవమాశ్రమవిరుద్ధవృత్తినా సంయమః కిమితి జన్మతస్త్వయా ।

సత్త్వసంశ్రయ సుఖోఽపి దూష్యతే కృష్ణసర్పశిశునేవ చన్దనః || ౧౮

||

తాపసీ - భద్రముఖ న ఖల్వయమృషికుమారః |

రాజాః - ఆకారసదృశం చేష్టితమేవాస్య కథయతి |

స్థానప్రత్యయాత్తు వయమేవస్తర్కిణః |

(యథాభ్యర్థితమనుతిష్ఠన్బాలస్పర్శముపలభ్య | ఆత్మగతమ్)

అనేన కస్యాపి కులాజ్కరేణ స్పృష్టస్య గాత్రేషు సుఖం మమైవమ్ |

కాం నిర్వృతిం చేతసి తస్య కుర్యాద్యస్యాయమజ్కాత్కృతిః ప్రరూఢః || ౧౯

||

తాపసీ - (ఉభౌ నిర్వర్ణ్య)

ఆశ్చర్యమాశ్చర్యమ్ |

రాజాః - ఆర్యే కిమివ |

తాపసీ - అస్య బాలకస్య తేఽపి సంవాదిన్యాకృతిరితి విస్మితాఽస్మి |

అపరిచితస్యాపి తేఽప్రతిలోమః సంవృత్త ఇతి |

రాజాః - (బాలకముపలాలయన్)

న చేన్మునికుమారోఽయమథ కో స్య వ్యపదేశః |

తాపసీ - పురువంశః |

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

కథమేకాన్వయో మమ | అతః ఖలు మదనుకారిణమేనమత్రభవతీ మన్యతే |

అన్యైతత్పౌరవాణామన్యం కులవ్రతమ్ |

భవనేషు రసాధికేషు పూర్వం క్షీతిరక్షార్థముశన్తి యే నివాసమ్ |

నియతైకవ్రతీయతాని పశ్చాత్తరుములాలాని గృహీభవన్తి తేషామ్ || ౨౦ ||

(ప్రకాశమ్)

న పునరాత్మగత్యా మానుషాణామేష విషయః |

తాపసీ - యథా భద్రముఖో భణతి | అప్సరఃసమ్బంధేనాస్య జనన్యత్ర

దేవగురోస్తపోవనే ప్రసూతా |

రాజాః - (అపవార్య)

హన్త ద్వితీయమిదమాశాజననమ్ |

(ప్రకాశమ్)

అథ సా తత్రభవతీ కిమాఖ్యస్య రాజరేః పత్ని |

తాపసీ - కస్తస్య ధర్మధారపరిత్యాగినో నామ సంకీర్తయితుం

చిన్నయిష్యతి |

రాజాః - (స్వగతమ్)

ఇయం ఖలు కథా మామేవ లక్ష్మీకరోతి | యది తావదస్య శిశోర్నాతరం

నామతః పృచ్ఛామి | అథ వాఽనార్యః పరదారవ్యవహారః |

(ప్రవిష్య మృన్మయూరహస్తా)

తాపసీ - సర్వదమన శకుంతలావణ్యం ప్రేక్షస్వ |

బాలః - (సదృష్టిణీపమ్)

కుశ్ర వా మమ మాతా |

ఉభే - నామసాదృశ్యేన వజ్జితో మాతృవత్సలః |

ద్వితీయా - వత్స ఆస్య మృత్తికామయూరస్య రమ్యత్వం పశ్యేతి భణితోఽసి |

రాజాః - (ఆత్మగతమ్)

కిం వా శకున్తలేత్యస్యా మాతురాఖ్యా | సన్ని పునర్నామధేయసాదృశ్యాని |

ఆపి నామ మృగతృప్తికేవ

నామమాత్రప్రస్తావో మే విషాదాయ కల్పతే |

బాలః - మాతః రోచతే మ ఏష భద్రమయూరః |

(ఇతి క్రీడనకమాదత్తే)

ప్రథమా - (విలోక్య | సోద్యేగమ్)

అహో రక్షాకరణ్ణకమస్య మణిబద్ధే న దృశ్యతే |

రాజాః - అలమావేగేన | నన్విదమస్య సింహశావవిమర్దాత్పరిభ్రష్టమ్ |

(ఇత్యాదాతుమిచ్ఛతి)

ఉభే - మా ఖల్వేతదవలమభ్యు కథమ్ | గృహీతమనేన |

(ఇతి విస్మయాదురోనిహితహస్తే పరస్పరమవలోకయతః)

రాజాః - కిమర్థం ప్రతిషిద్ధాః స్మః |

ప్రథమా - శృణోతు మహారాజః | ఏషాఽపరాజితా నామౌషధిరస్య

జాతకర్మసమయే భగవతా మారీచేన దత్తా | ఏతాం కిల

మాతాపితరావాత్మానం చ వర్జయిత్వాఽపరో భూమిపతితాం న గృహ్లాతి |

రాజాః - అథ గృహ్లాతి |

ప్రథమా - తతస్తం సర్వో భూత్వా దశతి |

రాజాః - భవతిభ్యాం కదాచిదస్యాః ప్రత్యక్షీకృతా విక్రియా |

ఉభే - అనేకశః |

రాజాః - (సహర్షమ్ | ఆత్మగతమ్)

కథమివ సమ్పూర్ణమపి మే మనోరథం నాభినన్దామి |

(ఇతి బాలం పరిష్వజతే)

ద్వితీయా - సువ్రతే ఏహి । ఇమం వృత్తాంతం నియమవ్యాప్యతాయై
శకుంతలాయై నివేదయావః ।

(ఇతి నిష్కాన్తే)

బాలః - ముఞ్చ మామ్ । యావన్మాతః సకాశం గమిష్యామి ।

రాజాః - పుత్రక మయా సహైవ మాతరమభినన్దిష్యసి ।

బాలః - మమ ఖలు తాతో దుష్వన్తః । న త్వమ్ ।

రాజాః - (సస్మితమ్)

ఏష వివాద ఏవ ప్రత్యాయయతి ।

(తతః ప్రవిశత్యేకవేణీధరా శకుంతలా)

శకుంతలా - వికారకాలేఽపి ప్రకృతిస్థాం సర్వదమనస్సౌషధిం

శ్రుత్వా న మే ఆశాఽఽనీదాత్మనో భాగధేయేషు । అథ వా యథా

సానుమత్యాఽఽఖ్యాతం తథా సమ్భావ్యత ఏతత్ ।

రాజాః - (శకుంతలాం విలోక్య)

ఆయే సేయమత్రభవతీ శకుంతలా యైషా

వసనే పరిధూసరే వసానా నియమజ్ఞామముఖీ ధృతైకవేణిః ।

అతినిష్కరుణస్య శుద్ధశీలా మమ దీర్ఘం విరహవ్రతం బిభర్తి ॥ ౨౦॥

శకుంతలా - (పశ్చాత్తాపవివర్ణం రాజానం దృష్ట్వా)

న ఖల్వార్యపుత్ర ఇవ । తతః క ఏష ఇదానీం కృతరక్షామజ్గలం

దారకం మే గాత్రసంసర్గేణ దూషయతి ।

బాలః - (మాతరముపేత్య)

మాతః ఏష కోఽపి పురుషో మాం పుత్ర ఇత్యాలిక్తి ।

రాజాః - స్రీయే క్రౌర్యమపి మే త్వయి ప్రయుక్తమనుకూలపరిణామం సంవృత్తం

యదహమిదానీం త్వయా ప్రత్యభిజ్ఞాతమాత్మానం పశ్యామి ।

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

హృదయ సమాశ్వసిహి సమాశ్వసిహి ।

పరిత్యక్తమత్సరేణానుకమ్పితాస్మి దైవేన । ఆర్యపుత్రః ఖల్వేషః ।

రాజాః - స్రీయే ।

స్మృతిభిన్నమోహతమసో దిష్ట్యా ప్రముఖే స్థితాసి మే సుముఖి ।

ఉపరాగాన్తే శశినః సముపగతా రోహిణీ యోగమ్ ॥ ౨౧॥

శకుంతలా - జయతు జయత్వార్యపుత్రః ।

(ఇత్యర్థోక్తే బాష్పకణీ విరమతి)

రాజాః - సుందరీ ।

బాష్పేణ ప్రతిషిద్ధేఽపి జయశబ్దే జితం మయా ।

యత్తే దృష్టమనంస్కారపాటలోష్ఠపుటం ముఖమ్ ॥ ౨౩॥

బాలః - మాతః క ఏషః ।

శకుంతలా - వత్స తే భాగధేయాని పృచ్ఛ ।

రాజాః - (శకుంతలాయాః పాదయోః ప్రణీపత్య)

సుతను హృదయాత్ప్రత్యాదేశవ్యలీకమపైతు తే

కిమపి మనసః సమ్మోహో మే తదా బలవానభూత్ ।

ప్రబలతమసామేవమ్ప్రాయాః శుభేషు హి వృత్తయః

ప్రజమపి శిరస్యనః క్షిప్తాం ధునోత్యహిశక్యాయా ॥ ౨౪॥

శకుంతలా - ఉత్తిష్టత్వార్థపుత్రః । నూనం మే సుచరితప్రతిబద్ధకం

పురాకృతం తేషు దివనేషు పరిణామాభిముఖమాసీద్యేన

సానుక్రోశోఽప్యార్థ్యపుత్రో మయి విరసః సంవృత్తః ।

(రాజోత్తిష్ఠతి)

శకుంతలా - అథ కథమార్థ్యపుత్రేణ స్మృతో దుఃఖభాగ్యయం జనః ।

రాజాః - ఉద్ధృతవిషాదశల్యః కథయిష్యామి ।

మోహాన్మయా సుతను పూర్వముపేక్షితస్తే

యో బద్ధబిన్దురధరం పరిబాధమానః ।

తం తావదాకుటిలపక్ష్యవిలగ్నమద్య

బాష్పం ప్రమృజ్య విగతానుశయో భవేయమ్ ॥ ౨౫॥

(ఇతి యథోక్తమనుతిష్ఠతి)

శకుంతలా - (నామముద్రాం దృష్ట్వా)

ఆర్యపుత్ర ఇదం తదజ్గలీయకమ్ ।

రాజాః - అస్మాదజ్గలీయోపలమ్భాత్థలు స్మృతిరుపలభా ।

శకుంతలా - విషమం కృతమనేన యత్తదాఽఽర్యపుత్రస్య ప్రత్యయకాఠే

దుర్లభమాసీత్ ।

రాజాః - తేన హి ఋతుసమవాయవిహ్నం ప్రతిపద్యతాం లతా కుసుమమ్ ।

శకుంతలా - నాస్య విశ్వసిమి । ఆర్యపుత్ర ఏవైతద్ధారయతు ।

(తతః ప్రవిశతి మాతలిః)

మాతలిః - దిష్ట్యా ధర్మపత్నీసమాగమేన పుత్రముఖదర్శనేన

చాయుష్మాన్వర్ధతే ।

రాజాః - అభూత్సమ్పూదితస్వాదుఫలో మే మనోరథః । మాతలే న ఖలు
విదితోఽయమాఖణ్డలేన వృత్తాన్తః స్యాత్ ।

మాతలిః - (సస్మితమ్)

కిమీశ్వరాణాం పరోక్షమ్ । ఏత్యాయుష్మాన్ । భగవాన్మారీచస్తే దర్శనం
వితరతి ।

రాజాః - శకున్తలే అవలమ్యుతాం పుత్రః । త్వాం పురస్కృత్య భగవన్తం
ద్రష్టుమిచ్ఛామి ।

శకుంతలా - జిహ్రామ్యార్యపుత్రేణ సహ గురుసమీపం గన్తుమ్ ।

రాజాః - అప్యోచరితవ్యమభ్యుదయకాలేషు । ఏహ్యేహి ।

(సర్వే పరిక్రామన్తి)

(తతః ప్రవిశత్యదిత్యా సార్థమాసనస్థో మారీచః)

మారీచః - (రాజానమవలోక్య)

దాక్షాయణి ।

పుత్రస్య తే రణశిరస్యయమగ్రయాయీ

దుష్కన్త ఇత్యభిహితో భువనస్య భర్తా ।

చాపేన యస్య వినివర్తితకర్మ జాతం

తత్కేటిమత్కులిశమాభరణం మఘోనః ॥ ౨౬ ॥

అదితిః - సమ్భవనీయానుభావాఽస్యాకృతిః ।

మాతలిః - ఆయుష్మన్ ఏతౌ పుత్రప్రీతిపిశునేన చక్షుషా దివోకసాం

పితరావాయుష్మన్తమవలోకయతః । తావుపసర్ప ।

రాజాః - మాతలే ।

ప్రాహుర్ద్వాదశధా స్థితస్య మునయో యత్యేజసః కారణం

భర్తారం భువనత్రయస్య సుషువే యద్యజ్ఞభాగేశ్వరమ్ ।

యస్మిన్నాత్మభవః పరోఽపి పురుషశ్చక్రే భవాయాస్పదం

ద్వన్ద్వం దక్షమరీచినమ్భవమిదం తతస్సుప్తురేకాన్తరమ్ ॥ ౨౭ ॥

మాతలిః - అథ కిమ్ ।

రాజాః - (ఉపగమ్య)

ఉభాభ్యామపి వాసవనియోజ్యో దుష్కన్తః ప్రణమతి ।

మారీచ - వత్స చిరం జీవ । పృథివీం పాలయ ।

అదితిః - వత్స అప్రతిరథో భవ ।

శకుంతలా - దారకసహితా వాం పాదవదనం కరోమి ।

మారీచః - వత్సే ।

ఆఖణ్డలసమో భర్తా జయన్తప్రతిమః సుతః ।

ఆశీరవ్యా న తే యోగ్యా పౌలోమీసదృశీ భవ ॥ ౨౮॥

అదితిః - జాతే భర్తర్పహుమతా భవ । అయం చ దీర్ఘాయుర్వత్సక

ఉభయకులనన్దనో భవతు । ఉపవిశత ।

(సర్వే ప్రజాపతిమభిత ఉపవిశన్తి)

మారీచః - (షక్రైకం నిర్ద్దీశన్)

దిష్ట్యా శకుంతలా సాధ్వీ సదపత్యమిదం భవాన్ ।

శ్రద్ధా విత్తం విధిశ్చేతి త్రితయం తత్సమాగతమ్ ॥ ౨౯॥

రాజాః - భగవన్ । ప్రాగభిప్రేతసిద్ధిః । పశ్చాద్దర్శనమ్ ।

అతోఽపూర్వః ఖలు వోఽనుగ్రహః । కుతః ।

ఉదేతి పూర్వం కుసుమం తతః ఫలం ఘనోదయః ప్రాక్షదనన్తరం పయః ।

నిమిత్తనైమిత్తికయోరయం క్రమన్తవ ప్రసాదస్య పురన్తు సమ్పదః ॥ ౩౦॥

మాతలిః - ఏవం విధాతారః ప్రసీదన్తి ।

రాజాః - భగవన్ ఇమామాజ్ఞాకరీం వో గాన్ధర్వేణ వివాహవిధినోపయమ్య

కస్యచిత్కాలస్య బన్ధుభిరాసీతాం

స్మృతిశ్చైథిల్యాత్ప్రత్యాదిశన్నపరాధోఽస్మి తత్రభవతో

యుష్మత్సగోత్రస్య కణ్వస్య । పశ్చాదఙ్గులీయకదర్శనాదూఢపూర్వాం

తద్దుహితరమవగతోఽహమ్ । తచ్చిత్తమివ మే ప్రతిభాతి ।

యథా గజో నేతి సమక్షరూపే తస్మిన్నపక్రామతి సంశయః స్యాత్ ।

పదాని దృష్ట్వా తు భవేత్ప్రీతిత్తిస్తథావిధో మే మనసో వికారః ॥ ౩౧॥

మారీచః - వత్స అలమాత్మాపరాధశఙ్కయా । సమ్మోహోఽపి

త్వయ్యనుపపన్నః । శ్రూయతామ్ ।

రాజాః - అవహితోఽస్మి ।

మారీచః - యదైవాప్సరస్తీర్థావతరణాత్ప్రత్యక్షవైక్లవ్యాం

శకుంతలామాదాయ మేనకా దాక్షాయణీముపగతా తదైవ

ధ్యానాదవగతోఽస్మి దుర్వాససః శాపాదియం తపస్విని

సహధర్మచారిణీత్వయా ప్రత్యాదిష్టా నాన్యథేతి । స

చాయమఙ్గులీయకదర్శనావసానః ।

రాజాః - (సోచ్ఛ్వాసమ్)

ఏష వచనీయాన్ముక్తోఽస్మి ।

శకుంతలా - (స్వగతమ్)

దిష్ట్యాఽకారణప్రత్యాదేశీ నార్యపుత్రః । న పునః శప్తమాత్మానం
స్మరామి । అథ వా ప్రాప్తో మయా స హి శాపో విరహశూన్యహృదయయా న
విదితః । అతః సఖీభ్యాం సందిష్టాస్మి భర్తురఙ్గులీయకం
దర్శయితవ్యమితి ।

మారీచః - వత్సే చరితార్థాసి । తదిదానీం సహధర్మచారిణం ప్రతి

న త్వయా మన్యుః కార్యః । పశ్య ।

శాపాదసి ప్రతిహతా స్మృతిరోధరూడే

భర్తర్యపేతతమసి ప్రభుతా తవైవ ।

ఛాయా న మూర్ఛతి మలోపహతప్రసాదే

శుద్ధే తు దర్పణతలే సులభావకాశా ॥ 3౨॥

రాజాః - యథాహ భగవాన్ ।

మారీచః - వత్స కచ్చిదభినందితస్త్వయా

విధివదస్మాభిరనుష్ఠితజాతకర్మా పుత్ర ఏష శాకుంతలేయః ।

రాజాః - భగవన్ ఆత్ర ఖలు మే వంశప్రతిష్ఠా ।

(ఇతి బాలం హస్తేన గృహ్లాతి)

మారీచః - తథాభావినమేనం చక్రవర్తినమవగచ్ఛతు భవాన్ ।

పశ్య ।

రథేనానుద్ధాతస్తిమితగతినా తీర్ణజలధిః

పురా సప్తదీపాం జయతి వసుధామప్రతిరథః ।

ఇహాయం సత్త్వానాం ప్రసభదమనాత్సర్వదమనః

పునర్యాస్యత్యాఖ్యాం భరత ఇతి లోకస్య భరణాత్ ॥ 33॥

రాజాః - భగవతా కృతసంస్కారే సర్వమస్మిన్వయమాశాస్మహే ।

అదితిః - భగవన్ అస్యా దుహితృమనోరథసమ్మతైః కణోఽపి

తావత్పుత్రవస్తారః క్రియతామ్ । దుహితృవత్సలా మేనకేహైవోపచరన్తి

తిష్ఠతి ।

శకుంతలా - (ఆత్మగతమ్)

మనోరథః ఖలు మే భణితో భగవత్యా ।

మారీచః - తపఃప్రభవాత్పుత్యక్షం సర్వమేవ తత్రభవతః ।

రాజాః - అతః ఖలు మమ నాతిక్రద్ధో మునిః ।

మారీచః - తథాప్యసౌ ప్రియమస్మాభిః ప్రప్లవ్యః । కః కోఽత్ర భోః ।

(ప్రవిశ్య)

శిష్యః - భగవన్ అయమస్మి ।

మారీచః - గాలవ ఇదానీమేవ విహాయసా గత్వా మమ

వచనాత్తత్రభవతే కణ్ఠాయ ప్రియమావేదయ యథా పుత్రవతీ శకుంతలా

తచ్ఛాపనివృత్తై స్మృతిమతా దుష్కవేన ప్రతిగృహీతేతి ।

శిష్యః - యదాజ్ఞాపయతి భగవాన్ ।

(ఇతి నిష్క్రాంతః)

మారీచః - వత్స త్వమపి స్వాపత్యదారసహితః సఖ్యురాఖణ్డలస్య

రథమారుహ్య తే రాజధానీం ప్రతిష్ఠస్వ ।

రాజాః - యదాజ్ఞాపయతి భగవాన్ ।

మారీచః - అపి చ ।

తవ భవతు బిడౌజాః ప్రాజ్యవృష్టిః ప్రజాసు

త్వమపి వితతయజ్ఞో వజ్రణం ప్రీణయస్వ ।

యుగశతపరివర్తనేవమన్యోన్యకృత్యైర్నయతము-

భయలోకానుగ్రహశ్లాఘనీయైః ॥ ౩౪ ॥

రాజాః - భగవన్ యథాశక్తి శ్రేయసే యతిష్యే ।

మారీచః - వత్స కిం తే భూయః ప్రియముపకరోమి ।

రాజాః - అతః పరమపి ప్రియమస్తి । యదీహ భగవాన్ప్రియం కర్తుమిచ్ఛతి

తర్హీదమస్తు ।

(భరతవాక్యమ్)

ప్రవర్తతాం ప్రకృతిహితాయ పార్థివః

సరస్వతీ శ్రుతమహతాం మహీయతామ్ ।

మమాపి చ క్షపయతు నీలలోహితః

పునర్భవం పరిగతశక్తిరాత్మభూః ॥ ౩౫ ॥

(నిష్క్రాంతాః సర్వే)

(ఇతి సప్తమోఽఙ్కః ।)

సమాప్తమిదమభిజ్ఞానశకుంతలం నామ నాటకమ్ ।

The AbhijnAnazAkuntalam of KAlidAsa

ed. by M.R. Kale

Bombay 1898 (ninth ed. 1961)

Input by Muneo Tokunaga

Input finished on July 26N 1999.

From Kyoto University's Sanskrit ftp archives at

<ftp://ccftp.kyoto-su.ac.jp/pub/doc/sanskrit/>

Proofread by Shrirang Nene snene at lds.com

——
The AbhijnAnashAkuntalam of KAlidAsa

pdf was typeset on March 24, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

